

Miskolci Keresztény Szemle

A KÉSZ ökumenikus kulturális folyóirata

19. (V/3.) szám

2009

Szerzők

Dr. Bíró László

P. Csókay Károly SJ

Dabóci Mihók Mária

Dobos Marianne

Gróf Lajos

Hajdú Éva

Kuklay Antal

P. dr. Avin Kunnekkadan

P. Lukács János SJ

Dr. Mezei István

Orosz Atanáz

A szerkesztőbizottság:
*Demjén Péter, Kozslikné Szabó Mariann,
Mezei István, Papp András, Mariscsák István, Sasvári István,
Zsugyel János, Várbelyi Krisztina*

Felelős szerkesztő: *Gróf Lajos*

Szerkesztőség (levélcím):
3535 Miskolc, Puskás Tivadar u. 1.
Telefon: (46) 337-598
E-mail: lajos.grof@freemail.hu

Kiadja a Keresztény Értelmiségek Szövetsége
miskolci csoportja,
az Eszmék és Értékek Alapítvány támogatásával
Felelős kiadó: *Mariscsák István*

KAZINCZY FERENC VERSEI

Szokott és szokatlan

Berki szokottat imád. Nekem az kecses, ami szokatlan;
S kényesb vagy makacsúlt ízletem újnak örül.
Amit Berki szeret, megavúlttá válhat; az újért
Hamvamat a maradék áldani fogja, tudom.

Himfy

Dayka: Tűzbe felét! *Himfy:* Vetem.
Dayka: Újra felét! *Himfy:* Ím!
Dayka: Harmadikat még!
Himfy: Lángol az is!
Dayka: Jer most; vár az olympusi kar.

A nyelvrontók

Rontott, mert építeni akart, Palladio; benne
Csak rontót látál, vad kora, jó ideig.
A művész érzette magát, s Neked én fogok, úgy mond,
Törvényt és példát adni, de nem te nekem.
S ím áll a roppant csarnok, s bizonyítja: ki több itt,
A *művész-e* vagy a szolgai tompa *szokás*.

Írói érdem

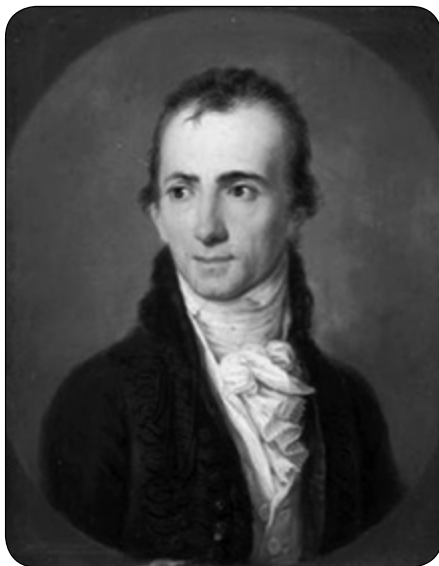
Szólj, s ki vagy, elmondom. – Ne tovább! ismerlek egészen.
Nékem üres fecsegőt fest az üres fecsegés.
Íz, szín, tűz vagyon a borban, ha hegyaljai termés:
Íz, csín, tűz vagyon a versben, ha mesteri mív.

A nagy titok

Jót s jól! Ebben áll a nagy titok. Ezt ha nem érted
Szánts és vess, s hagyjad másnak az áldozatot.

Neologismus

„Az új miért jobb mint a régi?”
S a régi mért jobb mint az új?
A rossz, bár régi, rossz marad:
Az új, ha új is, jó, ha jó.
Világos, és csudálkozol?

(Kazinczy Ferenc 250 éve, 1759. október 27-én született)

SZEGÉNYEK MINDIG LESZNEK VELETEK

Május 4–5-én rendezte meg Miskolcon a MAB-székház dísztermében a Miskolci Egyetem Szociológiai Intézete, a Magyar Tudományos Akadémia Területi Bizottsága Társadalomelméleti Szakbizottságának Szociológiai Munkabizottsága, továbbá a ferences és a minorita rend, valamint a Pápai Missziós Művek a Szegények mindig lesznek veletek (Mt 26,11) című nemzetközi konferenciát a szegénységről, Kelemen Didák OFMConv tiszteletére, halálának 265. évfordulója alkalmából. A konferencia kurátora Dobos Marianne volt. Az alábbiakban három, a konferencián elhangzott előadást olvashatnak.

P. CSÓKAY KÁROLY SJ

Aki megvilágosítja életünket: Hurtado Szent Albert

Mindenekelőtt megköszönöm Kabdebó Lórántné Dobos Marianne, a „Szegények mindig lesznek veletek” című konferencia kurátorasszonyának meghívását, hogy kortársunkról, Hurtado Szent Albertről szólhatok, aki életével utat mutatott, hogyan viszonyuljunk a szegénységgel küszködő embertársainkhoz.

Nem véletlen, hogy XVI. Benedek pápa első szentté-avatására 2005. október 23-án éppen őt választotta. Olyan szentet állít elénk példaképül, aki kortársunk volt a XX. században. (A ma élő személyek közül Hurtado atyával sokan még együtt tanultak a belgiumi leuveni teológiai fakultáson, mások még együtt dolgoztak vele apostoli munkájában, vagy látták áldozatos tevékenységét a szegények felemelésében, a diákok vagy az egyetemisták tanításában, részt vettek lelki napjain vagy hallgatták konferenciabeszédeit, és ma is látják műveit, amelyeket Isten segítségével megalapított. Gondolunk itt elsősorban a „Hogar de Cristo”, azaz Krisztus Orthonaira, valamint a „Mensaje”, azaz Üzenet nevű havi folyóíratra, amelyek azóta is továbbfejlődtek, és ma is Isten áldása van rajtuk és azokon, akik ezeket a műveket továbbviszik.)

Működése és életpéldája nemcsak egy dél-amerikai országra, Chilére vonatkozik.

Isten szeretete mosolyán

Hozzánk, magyarokhoz és más nemzetek fiaihoz is közel áll, mert arra a krisztusi szeretetre és látásmódra nekünk is szükségünk van. Nekem könnyebb róla beszélnem, mert láttam műveit, abban a templomban miséztem, azt a Hogar de Cristót, Krisztus Otthonát láttam, amit ő épített fel és indított el munkatársaival, és azokkal az emberekkel beszéltem, akik őt ismerték és vele együtt dolgoztak. Ezelőtt két éve újból eljutottam Chilébe, mert a régi kollégák és hívek, akiknek lelkipásztora voltam, meghívtak és fedezték útiköltségemet. Talán azért is adta meg nekem a Gondviselés ezt a nagyszerű lehetőséget, hogy Hurtado atya üzenetéből elhozzak valamit hazánkba. Istennek legyen hála érte!

Legyen szabad most szólnom valamit életének főbb eseményeiről. 1901-ben született Viña del Marban. Négyéves volt, mikor édesapja korán elhunyt. Édesanyja, Ana Cruchaga nagy adósságot örökölt, amiatt el kellett adnia földjeit és kénytelen volt rokonainál bebocsátást kérni. Istenfélő asszony volt, ő tanította Albertót az Úr Jézus szeretetére és imádságra, de arra is figyelmeztette, hogy „nagyon szép dolog összetett kézzel imádkozni, de még jobb kitárt karral adni”. Jóságú asszony volt, anyagi nehézségei ellenére a legszegényebbek szolgálatára adta magát az úgynevezett patronátusokban. Akkoriban sokan jöttek vidékről a fővárosba, hogy jobb életlehetőségeket találjanak. Sikátorokban, összezsúfolt kunyhókban laktak, villany és folyóvíz nélkül, középen folyt egy csatorna és terjedtek mindenféle betegségek. Ana asszony köztük tevékenykedett a ferences Orellana atya vezetésével. Céljuk a szegény sorsú gyermekek és fiatalok nevelése volt. A chilei katolikus egyházban többen voltak, akik ilyen elesett emberek felemelésén fáradoztak a Rerum Novarum pápai körlevél indítására.

Ana asszony elérte, hogy mindkét fia, mint ösztöndíjasok, a Szent Ignác Gimnáziumban tanulhassanak a jezsuiták vezetése alatt. Albert vidám és szolgálatrakész fiú volt, szerették osztálytársai. Tagja volt a Mária-kongregációnak, amit Fernando Vives atya vezetett. Ő kiválóan értette a fiatalokat, Biblia-köröket szervezett számukra és ismertette az egyház szociális tanítását. Ő volt Albert lelki-vezetője, és segítette, hogy a szenvedő Krisztust ismerje fel a szegényekben. Vasárnap délutánonként a gimnazista Albert rendszeresen kiment egy szegénytelepre, hogy ott foglalkozzon a gyerekekkel néhány társával együtt. Felébredt benne a papi hivatás, kérte felvételét Jézus Társaságába, de előljárói arra figyelmeztették, hogy édesanyját kell segítenie, akinek nem volt jövedelme. Ezért érettségi után munkát szerzett magának, közben beiratkozott a chilei katolikus egyetem jogi karára. Ugyanúgy folytatta a szegény gyerekek szolgálatát, ahogy mondotta: „Jézus apostoli munkára hív, segítenem kell őket, hogy üdvözüljenek”. Részt vett az egyetemi szervezetekben és belement a napi politikába is. Damián Symon atya, lelki vezetője mondotta róla: „Hihetetlen lelkesedés fűtötte Albertót, nem tudta nézni a fájdalmat anélkül, hogy ne gyógyította volna, sem a szükségét, hogy ne tanulmányozta volna a megoldásokat. Isten szeretetében élt, ami megmutatkozott a felebaráti szeretetben.” Mint joghallgató, dolgozatát a „gyermekmunka szabályozásáról” írta, és ügyvédi diplomadolgozatát az „otthon végzett munkáról”, ajánlva azt a szakszervezeteknek, hogy védjék meg a kizsákmányolt varrónókat.

Isténként arcra borulva könyörgött az Úrhoz, hogy anyagi nehézségeik megoldód-

janak édesanyja számára, és követni tudja szerzetes-papi hivatását. Még abban az évben ezek meg is oldódtak. Miután megkapta ügyvédi oklevelét a legfelsőbb bíróság „kiváló” elismerésével, belépett a jezsuiták noviciátusába. Édesanyjának megírta örömet, hogy az Urat szolgálhatja és őszinte vágyát az életszentség után. Jézushoz akart hasonulni a szerzetesi engedelmességben és a szegénységben. Szűz Mária a példaképe a teljes odaadásban és magáról való elfeledkezésben. Belső küzdelmeiben megerősödik hivatása: „úgy szolgálni embertársait, mintha másik Krisztusok volnának”.

1932 januárjában a spanyol polgárháború miatt előjárói a belgiumi Leuvenbe küldik, hogy ott folytassa a teológiai tanulmányok második évét. Ugyanakkor beiratkozik az egyetem pedagógiai és pszichológiai szakára, amiből doktorátust szerez. Szembe kell néznie a totalitárius rendszerek emberfogalmával, mint a marxizmus-sal, hitlerizmussal és fasizmussal. Ezek is meg akarták hódítani az emberiséget, de az egyházunktól nagyon különböző látásmóddal és szándékokkal. Felveszi a kapcsolatot Cardijn kanonok mozgalmával, a JOC-cal, a katolikus munkásifjúság szervezetével. A kérdőívek segítették a valóság megismerésében, a munkásifjak és a munkáslányok megdöbbentő helyzetének felismerésében. A JOC feladata – mondja Cardijn – nem embereket halászni, hanem megváltoztatni a környezetet.

Visszatérve Chilébe, 1936-ban megbízatást kap, hogy a santiagói Szent Ignác Gimnáziumban tanítson és lelki-vezető legyen a nagyobbaknál. Rövidesen kinevezik pedagógiatanárnak a katolikus egyetemen és a főegyházmegyei nagyszemináriumban, ezenkívül vallásikultúra-órákat ad a katolikus egyetem jogi karán. Igyekszik belevésni a fiatalok lelkébe Krisztus képét. Arra törekszik, hogy a fiatalok tudatosítsák magukban, hogy ők alkotják Krisztus titokzatos testét, az egyházat.

Hurtado atya saját példájával utat mutat az életszentségre. Krisztussal egyesülten élt. Mikor kereste az utat, vagy kétségei voltak, hogy mit kell tennie, azt kérdezte: Mit tenne Krisztus helyemben? Ő maga írja: „Jézus Szívében élek, megpihenek, létemnek értelmet találok; milyen jó, hogy van valaki, aki utat mutat, aki szeret engem, és én is szeretni tudom őt, és neki is szüksége van szeretetemre: ez Krisztus”.

Sokirányú elfoglaltsága közepette mindig megérezte Istennel való egységét: szemlélődő volt a cselekvésben, mint Szent Ignác hű tanítványa. Állandóan kapcsolatban volt az Úrral, de reggelente külön időt szentelt az imádságra, amikor a sok gond közepette belekapaszkodott Istenbe és elmerült benne.

A társadalmi igazságosság mindig közelről érintette. „A szeretet ott kezdődik – mondotta –, ahol megvan az igazságosság. A nemzet társadalmi felépítményének igazságosnak kell lennie: ahol egy család Isten tervei szerint tud élni, ahol megfizetik a gyengébbet is. Ahol ez hiányzik, ott súlyos bűn van. Ezek voltak Hurtado atya aggodalmainak és küzdelmeinek indítóokai, amelyek miatt sokan kritizálták és nem értették meg magatartását. Emiatt abba kellett hagynia a Katolikus Akció Ifjúsági Tagozatának országos lelkipásztori vezetését. De mindvégig küzdött, hogy megteremtse a társadalmi lelkiismeretet. Ezek után teljesen a szakszervezeti akció és a szegények felemelése felé fordult. Ő maga írja: „Csak beletörődést és szeretetet hirdetni nagy emberi fájdalommal szemben, ezzel eltakarnánk az igazságtalanságot. A beletörődést és a sze-

retetet mindig kell hirdetni, de vele együtt minden jogos fegyverrel küzdeni kell, hogy elérjük az igazságosságot.” „A szeretet oly mértékben sürget, hogy nem tudunk vizsautasítani egy feladatot, egy szomorúnak vigasztalását, egy szegénynek segítését, egy beteg meglátogatását, egy segítség megköszönését, egy előadás megtartását... Ha valaki magát elfelejtve elkezdett Istennek élni és a mások iránti szeretetnek, akkor az összes nyomor megjelenik ajtajánál...” Ő ezt megtapasztalta. Jézus Krisztus is.

Hurtado atya előszeretettel mutatott a szegények felé, mert jobban rászorultak. Arcukban felfedezte a szenvedő Krisztus arcát: betegek, egyedüllevők, éhesek, elhagyottak, szomorúak, védtelenek. Ezért alapította meg Krisztus Otthonait férfiak, nők és gyermekek számára, hogy a szegények közül a legszegényebbekkel törődjön. Odafigyelve a szükségekre, és sok személy

közreműködésével a mű egyre növekedett. Arra mindig nagy gondot fordított, hogy a légkör szeretettel és tisztelettel teljes legyen, mert a szegényben Krisztust látta.

Egyéni életében Mária anyai gyengédségében mindig erőforrást talált, hogy folytatni tudja küzdelmét ideáljaiért, és vigasztalást találjon a meg nem értések és fájdalmak előtt. Megtalálta Máriában a közvetítőt, az egyháznak ezt a nagy gazdagságát, mivel Krisztus általa jött a világra, és Mária elvezet Fiához. Mélységesen hitte, hogy Isten egy Atya számára, és hogy végső hazája a menny, az örök boldogság. Magatartása azzal szemben, ami történik az, amit a Miatyánkban imádkozunk: „legyen meg a te akaratod”. Ez a hit optimistává, reményteljessé és örömtelivé tette, ami megjelenik mosolyában. Az életet nagy bölcsességgel vette, arra gondolt, hogy az öröm és a fájdalom is isteni látogatás. Még betegsége közepette is ki tudta mondani: „megelégedett vagyok, Uram, megelégedett”, és ezt nekünk is átadja, mint sajátos karizmáját.

Életszentsége nagyon konkrét cselekedetekben, szolgálatokban mutatkozott meg. Krisztus Otthonai elterjedtek az egész országban, és a határokon túl is más országokban. Látta, hogy a nyomor enyhítésére nem elégségesek az egyéni szeretet-cselekedetek, ehhez nagy intézmények és társadalmi összefogások szükségesek. Ezért alapította meg a „Mensaje” (Üzenet) című havi folyóiratot, amiben megvitathatták közös útkeresésüket. Neves írókat és szakembereket hívott meg és széleskörű ismerősei között előfizetőket toborzott. Ugyanakkor teljes erővel dolgozott az igazságszerető szakszervezetek erősítésében és táplálta a vezetőket az általa alapított Keresztény Szakszervezeti Akcióval (Asich).

„Megelégedett vagyok Uram, megelégedett”

Kortársai ma is elismerik, hogy megjelölte Chile életét, azzal, hogy a szolidaritás útjára irányította, egyrészt hogy olyan műveket alapított, mint a Hogar de Cristo, Krisztus Otthonainak intézménye és a Mensaje, azaz Üzenet nevű havi folyóirat, másrészt, hogy előmozdított egy szociális érzékenységet, ami megengedte, hogy évek után is folytatni lehessen műveket ebben a szellemben, amelyek már csak szellemben az ő alapításai. Ilyenek az INFOCAP, azaz a „Dolgozók Egyeteme”, ahol olyan személyeket képeznek ki, akiknek nincs hivatásos képzettségük, vagy a róla elnevezett Alberto Hurtado Egyetem, ami a fővárosi magánegyetemek közé tartozik, vagy a mostani nagy társadalmi összefogás „Un techo para Chile”, azaz „Egy tetőt Chile számára”.

A Hogar de Cristo ma is működik, szociálisan veszélyeztetett gyermekeket és fiatalokat fogad a befogadó családok láncolata, ott vannak az otthonok a hajléktalanok, a különböző fogyatékoságokkal sújtott öregek, elmebetegek, kábítószerfüggők számára. A Hogar de Cristo intézménye több mint 600 ezer adományozót, és önkéntes közreműködőt kötelez el, és naponta több mint 30 ezer személynek ajánl fel szolgálatot.

Befejezésül megkérdeztük a kortársakat, hogyan lehetséges, hogy egy ember meg tudja mozgatni egy egész társadalmat? Az első válasz az, hogy őbenne Jézus Krisztus járt Chilében. Pusztán emberi szempontból vizsgálva, a kortársak úgy látják, hogy Hurtado atya legmagasabb emberi értékekkel és finom értelemmel rendelkező személyiség volt; de semmit sem lehet egyedül megtenni. (Hurtado intuíciói problémákkal teli és ugyanakkor nagyon reagáló környezetben keletkeztek az 1900-as évek első felében, egy kicsit hasonlóan, mint ahogy megtörtént Don Boscóval Torinóban a XIX. század közepén.) Hurtado meglátta, hogy a pusztá segítőkészség nem vihette volna őt messzire a szegények felemelésében. Tevékenysége alulról indult. A szegények lettek törekvéseinek főhősei. Műveiben, a Krisztus Otthonaiban megtalálta és segítette az utca szegényeit. Azután, mivel az egyház tagjainak nagy része nem ismerte, hogyan él az egyszerű nép, megcélozta a szerzetesek és a papok képzését. Bátorította jezsuita testvéreit, hogy ismerjék és „olvassák” a valóságot. Végül, látva, hogy a politikusok osztályának támogatása nélkül a szegények felemelésének eredményei nagyon behatároltak, elindít egy eszmeáramlatot előadásaival és egy szociális és politikai kérdésekkel foglalkozó folyóirattal, a Mensaje, azaz Üzenettel.

Igy egy mesterien felépített kört teremtett, ami nem szakad meg halálával. Következésképpen ma szembe találjuk magunkat egy olyan művel, ami ihletet, inspirációt merít Hurtado atyában, noha azt nem ő alapította. „Un techo para Chile”, azaz „Egy tetőt Chile számára” nevű műről van szó, amit Chilében ma mindenki segíteni óhajt. A szegények, hogy egyszerű kis faházat szerezzenek, a fiatalok, mert az építőtáborokban emberi növekedésüknek felejthetetlen pillanatait élik meg, az értelmiség, mert felhasználják képzettségüket a rászorulók szolgálatában, a politikusok, mert pártpolitikától függetlenül itt egy konkrét eszközt látnak, hogy a nyomor problémáját megoldják. (Az eredmény ott van, ha lemész a földalattiba, megtalálod „Un techo para Chile” hirdetését, ha nézed a híreket a tv-ben, van egy megjegyzés róla, ha fordulsz egyet a városzéli településeken, látod, hogyan növekszik az „Un techo para Chile” kezdeményezésére előregyártott faházak sora.)

Hurtado atya emlékére kiadott brosúrában olvassuk: „Egyesek mennek anélkül, hogy néznének; mások néznek és mennek; ő nézett, megállt és kijelölte számunkra az utat”. Ez egy meghívás hazánk számára is, mert gazdagok vagyunk olyan személyekben, akik utat mutattak, hogy teremtsünk egy szolidárisabb és testvériesebb világot. Hogy csak a közelmúltból említsék néhány útmutatót: Klébelsberg Kunó közoktatásügyi minisztert, Kerkai atyát, az agrárfűvéség felemelőjét, Nagyatádi Szabó Istvánt, a parasztvilág képviselőjét, Teleki Pál miniszterelnököt, Mindszenty bíborost, akik igazabb Magyarorszáért adták életüket.

Hurtado atya 51 évet élt. Rengeteg tevékenysége felőrölte szervezetét, kitört rajta a fehérvérűség, majd a hasnyálmirigyrák. Rosszulléte és fájdalmai ellenére megőrizte mosolyát, és utolsó kívánságaként azt hagyta munkatársaira: törődjete szegénykéimmel. Benne azt az embertársunkat látjuk, aki kinyitotta szívét Urunk Jézus előtt, és cselekedeteivel megmutatta, hogy jó az Isten. Chile államelnöke (akit nemhívó embernek tartottak), Ricardo Lagos mondotta szentté avatása alkalmával: „Alberto Hurtado Chiléből egy jobb országot csinált, egy emberibb arcút. Egy összetartóbb országot. Egy nagylelkűbb országot. Ezt a művei által és nagyon konkrét cselekedetekkel tette. Ezért őrizi őt minden chilei a szívében.”

A jelenlegi államelnök, Michelle Bachelet hasonlóképpen nyilatkozott: „(...akik 2010-ben ünnepelni fogjuk a Chilei Köztársaság Alkotmányának 200. évét, intézményeit, demokráciáját, azt is óhajtjuk, hogy a mai Chile el tudja mélyíteni sorsközösségi hivatását, a szociális igazságosság keresésével való azonosulását.) (...)Ez az a Chile, amit Hurtado atya segített nekünk építeni azzal az erőfeszítéssel, amit megtett, hogy emlékeztesse idejének társadalmát arra, hogy felvállalja az egyenlőtlenségeket.”*

Hurtado atya életszentségének egyik bizonyítéka, hogy alapításai, művei ma is virágzó intézmények, útmutatásai ma is lelkesítik a szegények felemeléséért, egy jobb és igazságosabb világot dolgozó embereket.

Köszönöm, hogy meghallgattak.

* (Van egy gyűjtemény Hurtado atya mondásaiból, „Palabras del Padre Hurtado” címmel, amit magyarra fordítottam, és kiadása folyamatban van. Remélem, néhány hónapon belül megjelenik a Korda kiadásában, „Fényt ad életednek” címmel.)

(A Szegények mindig lesznek veletek című konferencián, a MAB-székházban május 5-én elhangzott előadás szerkesztett változata)

Evangelizáció és az elesettek felkarolása Magyarországon

Bevezetés

Rendkívüli örömmel tölt el, hogy e konferencia szervezőinek kezdeményezésére egybegyűlhetünk itt, hogy elgondolkozzunk az evangelizáció és az elesettek felkarolásának kérdésén. Én magam az SVD-hez (verbitákhoz) tartozó misszionárius szerzetes vagyok. Az indiai Keralában születtem, tradicionális syromalabar katolikus családban nőttem fel. Doktori tanulmányaim befejezése után három évig a National Institute of Peace and Value Education-ben dolgoztam, az indiai vallások közötti dialógus és együttműködés érdekében. Jelenleg az SVD nemzetközi közösségében élek Den Haagban, Hollandiában, ahol leginkább a bevándorlók integrációjának elősegítésével foglalkozunk. Én a hollandiai felsőfokú tanintézményeken és egyetemeken tanuló nemzetközi hallgatók káplánjaként dolgozom.

Ma az evangelizáció és a szegénység kérdéséről szeretném megosztani Önökkel gondolataimat. Nagyrészt azon személyes indiai tapasztalataimról fogok beszélni, melyeket a marginalizált vagy társadalomból kirekesztett emberek (a szegények) integrálásáért végzett munkám során szereztem.

Az első részben a szegénység fogalmára, illetve az evangelizáció dinamikájának kontextusára koncentrálok. Hogy az evangelizáció jelentésteli és gyümölcsöző legyen, az előadás során a szegényeken a magyarországi cigány közösséget értem.

A második rész az evangelizáció hatáskörét veszi szemügyre.

A harmadik részben a szegénységnek a magyarországi cigányság kontextusában fellépő megkerülhetetlen félreérthetőségeiről beszélek, melyet egy, a szegénységet a fejlesztési lehetőségek szempontjából körüljáró szekció követ.

A negyedik rész néhány javaslatot és kérdést tartalmaz a konferencia résztvevői számára, melyek segíthetnek a jövőbeli beavatkozások előkészítésében; illetőleg vázolom ezzel kapcsolatos elképzeléseim.

Végezetül levonok néhány lehetséges következtetést.

Az elkötelezettség fontossága a fejlesztési folyamatban

A szegény és gazdag országok közötti különbség nem fennállásuk időtartamában rejlik. Ezt tökéletesen példázza India vagy Egyiptom esete, melyek több mint kétezer évesek és mégis szegények – másrészt viszont Kanada, Ausztrália, Új-Zéland vagy egyéb kisebb országok 150 évvel ezelőtti életszínvonal tekintetében egyáltalán nem játszottak vezető szerepet, ma viszont fejlett és gazdag országok. Szegény és gazdag országok különbsége nem is pusztán a természeti erőforrások eltéréseiben keresendő.

Japán példája

Japán területének 80%-a hegyvidék, mely növénytermesztésre és állattenyésztésre alkalmatlan – mégis második helyen áll a világgazdaságban. Az ország olyan, akár egy hatalmas úszó gyár, mely a világ minden tájáról importál nyersanyagot, majd az azokból készült termékeket exportálja.

Svájc példája

Másik példánk Svájc, ahol ugyan nem termesztnek kakaót, mégis ott készül a világ legjobb csokoládéja. Kis területén állatokat tenyésztnek és évente négy hónap alkalmas földművelésre, ennek ellenére a legmagasabb minőségű tejtermékeket állítják elő. Svájc olyan kis ország, amely a biztonság, a rend és a munka képét közvetíti, ezáltal erős és megbízható pontja a világnak.

Gazdag országok ügyintézői szegény országokban élő kollégáikkal kommunikálnak, megmutatva, hogy nincs közöttük szignifikáns intellektuális különbség. Az etnikai hovatartozás vagy a bőrszín szintén nem fontosak: a saját országukban lustának bélyegzett bevándorlók jelentik a produktív munkaerőt a gazdag európai országokban.

Miben áll a fejlődő és fejlett nemzetek titka?

A különbség az emberek elkötelezettségében és attitűdjeikben rejlik, melyet az oktatás és a kemény munka megbecsülésén alapuló kultúra alakít ki az évek során, társadalmi-politikai és gazdasági stabilitás mellett. Ha gazdag és fejlett országok lakosainak viselkedését tanulmányozzuk, azt találjuk, hogy többségük a következő elveket követve szervezi életét:

1. Etikusság, mint alapvető elv az életben és a munkában egyaránt.
2. Személyes integritás.
3. Személyes felelősség.
4. Törvények és szabályok tiszteletben tartása.
5. Más állampolgárok jogainak tiszteletben tartása.
6. Munkaszerető attitűd.
7. Törekvés a megtakarításra és befektetésre.
8. Pontosság.
9. Számonkérhetőség.

Megfigyelhető, hogy szegény országokban a lakosságnak igen kis része követi a fenti alapvető elveket mindennapi élete során. Nem azért vagyunk szegények, mert nincsenek természetes erőforrásaink, vagy mert a természet kegyetlen volt hozzánk. Ha Önök szeretik országukat, juttassák el ezt az üzenetet minél több embernek, gondolkozzanak róla, **VÁLTOZTASSANAK, CSELEKEDJENEK!**

Egy definíció felé

Szegényeknek a legkevésbé szerencsés egyéneket, családokat, társadalmi csoportokat és a társadalmi-gazdasági szttenderdek szerint legkevésbé fejlett régiókat szokás nevezni. Napjainkban a társadalmak a szegénység öt fontos vonását emelik ki. Elsőként azt, hogy a szegénység nagymértékben elterjedt, jelen van a leggazdagabb társadalmakban is. Má-

sodszor, a szegényeket általában nem tartják felelősnek saját helyzetükért, valamint úgy vélik, segítség nélkül nem is tudnak azon változtatni. Harmadszor: a gazdasági fejlődés nem oldja meg a szegénység problémáját. A szegénység mértéke változhat a gazdasági fejlődés hatására, de külső beavatkozás nélkül nem szűnik meg teljesen. Negyedszer, a szegénységnek oly jelentős, messze ható negatív következményei vannak a gazdaságra és a társadalmi életre nézve, melyeket nem lehet figyelmen kívül hagyni; így a szegénység társadalmi probléma. Ennek eredményeképp minden társadalomban létrejött valamilyen redistribúciós rendszer, hogy segíteni tudjanak a legszegényebb állampolgárokon.

A modern társadalmakban az újraelosztás az átcsoportosítások átlátható, intézményesült rendszerén keresztül történik, mely elvezet az ötödik jellegzetességhez: a redistribúciós rendszere politikai döntés eredménye, mely sosem lehet semleges. Ahogyan egy társadalom a legszegényebb tagjait segíti, az jelentősen befolyásolja magát a társadalmat és a gazdaságot is. Különböző körülmények és különböző államvezetési célok mellett más-más rendszerek lehetnek a legmegfelelőbbek. Ezen jellemzők miatt a szegénység kérdése különösen fontos probléma a délkelet-európai, átalakulófélben lévő gazdaságok számára. Európa keleti régiójában a szegénység az instabilitás legfőbb előidézője, az átállási folyamat pedig szegénységet generál. A szegénység megértése elengedhetetlen Délkelet-Európa jövőjének megértéséhez. A jelen dolgozat megkísérléi bemutatni ennek az összetett ügynek a különböző aspektusait a szegények evangelizációjának kontextusában.

A szegénység és annak dinamikája

„A szegénység nem természetes. Emberek műve, és emberek tettei segíthetnek felszámolásában is. A szegénység leküzdése nem a jótékonykodás egy formája, hanem az igazságosság érdekében végrehajtott tett. Egy alapvető emberi jog, a méltósághoz és tisztességes élethez való jog védelmezése.” Nelson Mandela Trafalgar téri beszéde, London, 2005.

A kirekesztett és marginalizált emberek szegénységének és hátrányainak enyhítése a második vatikáni zsinat óta az evangelizáció legfontosabb prioritásainak motivációs bázisa. Ehhez elengedhetetlen az a felfogás, hogy az oktatás fejlesztésével mérsékelhetőek a társadalmi-gazdasági hátrányok hatásai és a társadalmi kirekesztődés; valamint lehetőség biztosítható mindenki számára.

Hogy felszámolják a szegénység és az alacsony iskolai végzettség közötti kapcsolatot, a misszionáriusok szerte a világon az oktatás minőségének javítására vonatkozó kezdeményezéseket tettek. Ezen kezdeményezések legtöbbször olyan városi és vidéki területre koncentrált, ahol nagy számban vannak jelen szegények és depriváltak. Ennek ellenére a kutatási adatok szerint mindez csupán mérsékelt hatást gyakorolt a szegények és marginalizáltak társadalmi és gazdasági fejlődésére. Noha a nyomor és depriváció elterjedtebb és láthatóbb városi környezetben, a misszionáriusok nem tévesztik szem elől, hogy a vidéki szegénység továbbra is jelentős probléma.

A misszionáriusok hiszik, hogy a kormánynak explicit és átfogó képpel kell rendelkeznie a kirekesztettekről és marginalizáltakról, ha komolyan szeretné venni az alacsony oktatási eredményekkel, a hátránnyal és a társadalmi kirekesztődéssel való küzdelmet.

A SZEGÉNYSÉG JELENTÉSÉNEK ÁRNYALATAI. A SZEGÉNYSÉG FAJTÁI

Az, hogy mit jelent a szegénység, függ attól, hogy ki teszi fel a kérdést, azt hogyan értelmezik és ki válaszol rá. Ezért a szegénységnek különböző jelentései lehetnek.

1. Jövedelmi szegénység – fogyasztási szegénység.

Mikor a közgazdászok szegénységről beszélnek, az egyének vagy társadalmak jövedelméből és fogyasztási arányaiból számított szegénységfogalommal dolgoznak. Egy családról akkor mondható, hogy nyomorban él, ha az összkereset nem éri el a pusztán fizikai szükségletek kielégítéséhez elegendő minimumot.

2. Matriális nélkülözés

A jövedelem mellett ebbe beletartozik a pénzvagyon teljes hiánya vagy minimális nagysága, illetve egyéb vagyontárgyak hiánya vagy alacsony minősége (mint pl. szállás, ruha, étel, bútor, közlekedési eszközök, rádió, televízió stb.). Ennek a fogalomnak a használatakor az ivóvíz, higiéné, tömegközlekedés, egészségügyi oktatás és a kulturális intézmények elérhetőségére helyezik a legnagyobb hangsúlyt.

3. Szegénység mint a képességek hiánya

Amartya Sen szerint a szegénység fogalma túlmutat a matriális nélkülözésen: magába foglalja az emberi képességek és fizikai adottságok, valamint a társadalmi önbetűlés hiányát is.

A szegénység enyhítésének és redukálásának programja

A szegénység enyhítésének, redukálásának vagy felszámolásának érdekében végzett fejlesztés irányát alapvetően határozza meg, hogy milyen szegénységfogalmat használunk. Végezetül mondhatjuk, hogy emberek szegénységben élnek, ha jövedelemtől és az életminőség fenntartásához szükséges erőforrásoktól megfosztottak: élelmiszerrel, anyagi javaktól és szolgáltatásoktól, melyek segítségével társadalmi szerepeket tölthetnek be, kötelezettségeknek tehetnek eleget és részt vehetnek társadalmi kapcsolatokban és szokásokban.

A szegénység és hátrányos helyzet univerzális hálója

1. Információ hiánya.
2. Oktatás/képességek hiánya.
3. Intézményekhez és közművekhez való hozzáférés hiánya.
4. Az idő szegénysége.
5. Bizonytalanságok az életben.
6. Társadalmi kapcsolatok hiánya.
7. Matriális szegénység.

Ezek alapján azt mondhatjuk, hogy a szegénység az az állapot, amely az élet számos dimenziójában elszenvedett kudarcokat tükrözi: éhezés, munkanélküliség, hajléktalanság, betegség és társadalombiztosítás, erőtlenség, áldozattá válás és társadalmi igazságtalanság összetett támadása az emberi méltóság ellen.

Fejlesztés az evangelizáció kontextusában

A szó keresztény értelmében minden fejlesztő tevékenység arra irányul, hogy megtaláljuk Isten országának kiterjesztését. A fejlődés a betegségből egészségbe vezető változás, az erőtlenség érzésétől a döntési és cselekvési szabadsáig. Rossz társadalmi viszonyokból jó társadalmi viszonyokba vezető változás. A bizonytalanság állapotából egy olyan anyagi, fizikai biztonság felé vezető változás, mely elégséges a jó élethez és a fizikai jóléthez. Így azok az emberek tekinthetők szegényeknek, akik azon rossz körülmények között élnek, melyeket a szegény, marginalizált, sérülékeny, kirekesztett, deprivált, elesett stb. szavakkal szoktunk leírni.

Ha komolyan segíteni szeretnénk a szegényeken, meg kell kérdeznünk, hogy mit tehetünk annak érdekében, hogy csökkentsük rossz tapasztalataikat az életről és életkörülményeiről – hogy képesek legyenek több jó dolog elérésére életük során. A következő elvek és cselekvési javaslatok a „rosszullét” csökkentésére és a jólét elősegítésére irányulnak. Más szavakkal arra, hogy mit tehetünk mi Isten országa megvalósulásának támogatásában, melyet Jézus kezdett el szavai és tettei által.

Evangelizáció mint az elesettek felkarolása

Az evangelizáció mások eljuttatása Krisztushoz szavaink és tetteink segítségével. A hit hallás és látás során ér el minket. Gyakran mondják: hiszem, ha látom.

1. *Mi az evangelizáció?*

Az evangelizáció az Örömhír eljuttatása az emberiség minden rétegéhez, és az emberiség átalakítása, megújítása annak segítségével. Ez történhet közvetlen vagy közvetett módon, attól függően, hogy milyen módszert választunk Krisztus üzenetének és Isten országának hirdetéséhez. A megtérített emberek később másokat térítenek meg. Az évszázadok során a térítők és misszionáriusok kiemelt figyelmet fordítottak a társadalomból kirekesztettekre, a marginalizálódottakra és a szegényekre.

Jézus követőinek legfontosabb feladatául az Örömhír terjesztését, azaz az evangelizációt adta (cf. Mk 16,15–18). Ebből kifolyólag az egyház legfőbb hivatása és alapvető identitása az evangelizációban rejlik. Az evangelizáció küldetése új programot kíván meg napjainkban, melyet nevezhetünk új evangelizációnak. A küldetés elfogadásával mindenkinek észben kell tartania, hogy az új evangelizáció központi feladata Jézus Krisztus világos és egyértelmű hirdetése: nevének, tanításainak, életének, ígéreteinek, és az általa a húsvét misztériuma során számunkra elnyert királyság prédikálása.

2. *Az evangelizáció tartalma*

Az evangelizáció üzenetének középpontjában annak hirdetése áll, hogy Jézus Krisztus Isten fia, ki feltámadt holtaiból, üdvözülést és jólétet kínál mindenkinek, mint Isten jóságának és kegyének ajándékát. Beletartozik továbbá az emberek világi küzdelmeinek segítése is. Evangelizálás, emberi fejlődés és felszabadulás szorosan összefonódik. Az üdvözülés jelentését azonban hiba volna a pusztán materiális jólétre redukálni. Az egyház fontosnak tartja olyan struktúrák kialakítását, melyek humánusak, igazságosabbak, jobban tisztelik a személyiségi jogokat; valamint nem fogadja el az erőszakot és a halált a felszabaduláshoz vezető útként.

- Az Isten ígéreteiben rejlő remény prédikálása, melyet az Újszövetségben Jézus Krisztus hirdet; Isten szeretetének és Isten iránti szeretetünk hirdetése.

- A testvéri szeretet hirdetése, Isten keresése imádság és az egyház szentségi életében való részvétel által, valamint reagálás minden ember társadalmi-gazdasági igényeire, tekintet nélkül státusukra, nemükre, hitükre, faji hovatartozásukra vagy vallásukra (Mt 25).

3. *Krisztus, a hittérítő*

Az egyház természetéből adódóan misszionárius szerepet lát el, az evangelizáció a legfőbb hivatása. Lukács evangéliumában Jézus így szól: „hirdetnem kell az Isten országának evangéliumát”, majd hozzáteszi: „mert ezért küldettem” (Lk 4,43). Jézus volt az első hittérítő, és legelőször Isten országát hirdette: „De keressétek először az ő országát és igazságát...” (Mt 6,33). Egyedül Isten országa abszolút, minden más relatív. Az üzenet középpontjában az üdvözülés áll, ami felszabadulást jelent mindaz alól, ami elnyom bennünket, leginkább a bűn és a gonoszság alól. ISTEN ORSZÁGA és az ÜDVÖZÜLÉS tanításainak kulcsszavai; ezek Isten ajándékai, melyek bárki számára elérhetőek belső megújulás és szívbéli megtérés által.

Akik elfogadják az Örömhírt, összegyűlnek Jézus nevében, hogy megkeressék és felépítsék Isten országát. Az apostoloknak kiadott parancs Krisztus minden követőjének szól: „Menjetek el tehát, tegyetek tanítvánnyá minden népet”. Akik hallják az Igét, maguk is adják azt tovább. Az emberiség megtérítése az egyház minden tagjának legfontosabb hivatása. Krisztus és az apostolok hittérítő munkájából kiindulva a hívők közösségének feladata, hogy folytassák a megmentő munkát a Földön. „Az evangelizálás így válik az egész egyház közös művévé, amelyhez mindenki a saját munkájával járul hozzá a többiek javára.”

4. *A küldetés és az evangelizálás Magyarországon*

Az Igét Magyarországon terjesztő testvéreim munkája nyomán tudom, hogy az egyház és a Szentlélek számos fia és lánya él Magyarországon. A múlt során és most is egyaránt Pál apostol szavai visszhangoznak szívükben: „Mert ha az evangéliumot hirdetem, azzal nincs mit dicsekednem, mivel kényszer nehezedik rám. Jaj nekem ugyanis, ha nem hirdetem az evangéliumot!” (1Kor 9,16). Ez a kötelesség feltámadott Urunk mennyekbe való megtérése előtt az apostolokhoz intézett parancsán alapul: „Hirdessétek az evangéliumot minden teremtménynek!” (Mk 16,15). A parancs a teljes egyházra vonatkozik; jelenleg pedig a magyarországi egyházon a sor, hogy szerető nagylelkűséggel lássa el az evangelizáció alapvető feladatát, különös tekintettel a kirekesztettekre, marginalizáltakra és kevésbé kiváltságosakra, különösen a cigányságra. Az evangelizáció programja azonban napjaink világának sokszínűsége miatt más alakot kell öltönn, különösen két meghatározó szituáció fényében: gondolkodjunk egyrészt azon országokra, melyekben erősen jelen vannak a szekuláris vonások, másrészt pedig azokra, melyekben még mindig élénken élnek a keresztény vallásosság tradicionális és népszerű formái. Nem kétséges, hogy különböző mértékben mindkét vonás jellemző Magyarországra.

Az idő múlásával az Ige hirdetői és a hívők egyre inkább tudatában vannak az evangelizáció magyarországi szerepének. A II. vatikáni zsinat tanításait mélyen tiszt-

telik az evangelizációt végző laikusok. A magyarországi egyház megújulása lehetetlen volna a laikusok aktív közreműködése nélkül.

5. Jézus, az út

A katolikus egyház kétezer éven át úgy hivatkozott Jézusra, mint aki „az út, az igazság és az élet”. Jézus személyében minden emberi lény számára adott a lehetőség, hogy találkozasson Istennel. Ezért az evangelizáció első és legradikálisabb lépése az Urunkhoz való megtérés – az érzések, a hozzáállás és a viselkedés megváltozása. Beletartozik ebbe egy mélyebb megértése annak, hogy ki is Jézus és mi Isten országának jelentése. Jézusban az élet új értelmet nyer, új célra és irányra tesz szert. Ő Isten fia – a Nagy Tanító és Gyógyító. Ő a Jó Pásztor. Jézus Krisztus a Reményünk. Az Urunkhoz való megtérés tehát a Jézushoz és tanításaihoz, valamint mindahhoz való újra-elköteleződés, amiért Ő élt és meghalt. Jézus követésére és Isten országának felépítésére vonatkozó elkötelezettséget jelent részünkről.

6. Jézus az evangelizációban és azáltal él

Az evangéliumokból és az egyház történetéből világos, hogy Jézus azt akarta, hogy folytatódjon küldetése. Nem pusztán saját korának embereiért szólt. Azért jött, hogy minden emberi lénynek „életük legyen, sőt bőségben éljenek”. Olyan közösséget hagyott maga után, mely mindaddig fennmarad, amíg uralma be nem teljesül és országát el nem érjük. Pétert választotta a közösség vezetőjének, apostoltársai pedig a közösség alapkövei lettek. A megalapozás óta pedig minden emberhez szól a felhívás, hogy részesei legyenek „Isten népének” – a családnak, amit egyháznak hívunk. Mindenki részt vehet Krisztus küldetésében. A Szentlélek által vezérelve az egyház „Isten minden emberre kiterjedő szeretetének látható terve. Ő a mag, a jel, az eszköz és a hajtóerő” az egység kialakításában és az igazsághoz történő eljutásban. Jézus elmondta nekünk, hogy ahol ketten vagy hárman összegyűlnek az Ő nevében, ott Ő maga is közöttük van. Azt is tudjuk, hogy Ő az, aki szeretetre és szívességeket megtételére ösztönöz.

A gyakorlatban az evangelizáció Isten Igéjének hirdetése, a hit tanítása (katekézis), és ennek tanúságtétele életünk során. Felebarátaink szeretete azt is jelenti, hogy segítünk másoknak életük zarándokútján, rokoni vagy etnikai kapcsolataink határain túl is – különösképp az elhagyatottaknak és marginalizálódottaknak. Jelenti az éhezők szenvedéseinek csillapítását és a betegekről való gondoskodást is. Így az evangelizáció az igazságtalan társadalmi struktúrákkal való szembenézést, az emberi jogok védelmét, az erőszak megszüntetését és az emberek közötti igazságosság és béke eljöveteleének előmozdítását is jelenti.

Az evangelizáció, mint az elesettek felkarolása

1. Az evangelizáció, mint az elesettek felkarolása új ösztönzőerőt adhat annak, hogy megosszuk hitünket másokkal – azokkal, akik még sohasem hallottak róla vagy nem fordítottak rá elég figyelmet (őket nevezhetjük hitkeresőknek). Gyakran ez azzal jár, hogy újra-evangelizáljuk városunk vagy vidékünk azon területeit, ahol az emberek megfélemliztek hitük gyakorlásáról, vagy nem értették meg, hogy mekkora hatással kell annak lennie életükre.

2. Az evangelizáció és a szegények felkarolása hitünk tartalmának gazdagítását is jelenti. Noha hitünk kétezer éves, Jézus tanításainak még napjainkban is számos csodálatos új aspektusát fedezhetjük fel a Szentlélek inspirációján keresztül. Az új millenniumban szükségünk lesz új belátásokra az evangélium megértéséhez. Új kiindulóponton van szükségünk, hogy szembenézzünk napjaink kihívásaival, mivel ebben a világban élünk és itt kell tanúságot tennünk hitünk mellett.

3. Az evangelizáció és a szegények felkarolása magyar kontextusban azt is jelenti, hogy új módszerekkel hirdessük az Örömhírt, hogy napjaink világának kihívásaival és problémáival hatásosan tudjunk kommunikálni.

Az evangelizációval kapcsolatos megjegyzések után szeretném bemutatni az evangelizáció egy indiai modelljét, különös tekintettel a Divine Word Missionaries Andhra Pradeshben és Tamil Naduban kifejtett munkásságára Dél-Indiában.

Válasz lehet-e az evangelizáció a szegényeknek – az indiai modell

Mivel India területe hatalmas, megjegyzéseim csak déli részével kapcsolatosak, különösen az Andhra Pradesh és Tamil Nadu államokban lezajlott evangelizációs törekvésekre.

A huszonegyedik század egy olyan Indiára köszöntött rá, amelyben három mozgalom hatásai érvényesülnek: a globalizációnak, a vallásos nacionalizmusnak és a szegények növekvő marginalizációjának hatásai. Miközben India globális hatalommá női ki magát az IT (információs technológiák) területén, lakosságának nagy része továbbra is funkcionális analfabéta és szegény. Míg egy elit kisebbség gyors vagyontelhalmozásba kezdett, India lakosainak 40%-a továbbra is szegény, éheznek és nem jut hozzá alapvető orvosi és szociális ellátásokhoz, oktatási lehetőségekhez. A 2004-es választások alkalmával a szavazók egy új kormány mellett tették le voksukat, mivel változásokat szerettek volna elérni a politikai programok terén – olyan változásokat, melyek segítik a tömegek és elsősorban a szegények érdekeinek érvényesítését.

Andhra Pradesh nagy és népes állam Dél-Indiában – az ország ötödik legnépesebb állama, lakosainak száma kb. 67 millió. A térségben jelenleg a Divine Word 45 misszionáriusa foglalkozik evangelizációval plébániákon, általános és középiskolákon, kollégiumokon, marginalizált és HIV/AIDS-beteg gyermekek számára fenntartott iskolákon valamint társadalmi-gazdasági fejlesztési központokon (stb.) keresztül.

Tamil Nadu Andhra Pradesh-től délre fekszik, népessége kb. 62 millió. Itt a Divine Word 25 misszionáriusa foglalkozik evangelizációval plébániákon és az oktatási minisztériumon keresztül.

1. Evangelizáció és a plébániai ministránsok

Az indiai plébánia nem pusztán a katolikusokkal tördik, hanem mindenkivel – kasztra, hitre és vallásra való tekintet nélkül. A plébánián keresztül a misszionáriusok egy, a teljes népességnek szóló inka nemzeti és profetikus spiritualitást hirdetnek. A plébánia célkitűzése, hogy „az életet a megtestestült Isten, a Jó Pásztor igéjében éljük, s a misszionáriusok mindent megtesznek, hogy Isten országának értékeit mindenkihez eljuttassák, ezáltal létrehozva egy hitközösséget”.

2. Az egyházközösségek cselekvési terve a következőkből áll:

- a) Megújító program tartása az egyházközösséghez tartozóknak évente egyszer.
- b) Kétévente egyszer Biblia-konferencia szervezése minden hívő számára.
- c) Laikus vezetők támogatása évi rendszeres programok segítségével.
- d) Helyi női csoportok szervezése.
- e) A katechetikai munka megújítása katekisták segítségével.
- f) Bátorítás kisebb keresztény közösségek létrehozására.
- g) Tanulmányi ösztöndíjak meghirdetése szegény gyermekek számára.
- h) Jogsegély-szervezetek létrehozása.

Jelenleg a Divine Word misszionáriusai 27 egyházközösségben teljesítenek szolgálatot Andhra Pradeshben és Tamil Naduban. Az általunk segített emberek többsége nagyon szegény, vagy a munkásosztály alsó rétegéből származik vagy a társadalomból kirekesztett kisebbség tagja. Számukra mindig fennáll a további marginalizálódás veszélye. Ha reflektálás nélkül végezzük munkánkat, pusztán javakat és szolgáltatást nyújtók leszünk ahelyett, hogy egy spirituális közösség kialakulásának előmozdítói lennénk. Felfigyelve erre a veszélyre, misszionáriusaink és evangelizálóink hívőcsoportokat kezdtek kialakítani minden egyházközösségben.

3. Oktatási apostolátus és evangelizáció

Az indiai alapfokú oktatás 20 százalékát keresztények végzik, akik az össznépszerűségnek csupán kevesebb, mint 3 százalékát teszik ki. Indiai oktatási apostolátusunk célja, hogy az élet teljességét és az integráció fejlesztését hirdesse, különösen a társadalom marginalizált és kizsákmányolt rétegeinek körében.

Egy 1978-as SVD-felmérésből kiderül, hogy Andhra Pradesh Medak körzetében a lakosság 45,8 százalékának egyáltalán nem, vagy csak nagyon csekély mértékben volt hozzáférése az oktatáshoz. Ugyanazon évben a Divine Word társasága az Andhra Pradesh-i szociális ellátás társasága segítségével 19 felnőttoktatási központot hozott létre. Ezen központok elsődleges funkciója, hogy változtatásra ösztönözzenek és egyúttal megmutassák, hogy lehetséges változtatni. Jelenleg 23 misszionárius dolgozik 17 iskolában: ők legalább 25 000 gyermek oktatásában segítkeznek, s így 12 000 különféle kasztriba tartozó, különböző hitű és vallású családdal állnak közvetlen kapcsolatban. Az iskolák félig városi vagy vidéki területeken találhatóak. Indiában bizonyított tény, hogy az evangelizáció végbemehet az oktatás segítségével.

Az oktatási ministránsok az információátadó pedagógiáról egy, az egyént és a társadalmat egyaránt átalakító pedagógiára szeretnének átváltani. Indiában a misszionáriusok a következő terv alapján kívánják megvalósítani elképzeléseiket: információ az alakításért és alakítás az átalakításért.

a) Lehetőségek biztosítása gyerekeknek és szülőknek, hogy reflektálhassanak szomszédai, nemzeti, globális és környezetvédelmi ügyekre.

b) A hitoktatás, a vallásos értékek nevelés prioritásának biztosítása.

c) Közös szoba létrehozása imádkozásra és a Szentírás tanulmányozására.

d) Közös imaórák beiktatása különböző vallású gyerekeknek és szülőknek egyaránt.

e) Programok szervezése tanároknak, gyermekeknek és szülőknek, hogy segíthesse-

nek a szegényeken, marginalizáltakon és kirekesztetteken – különösképp az utcagyerekeken, a dolgozó és a nyomornegyedekben élő gyerekeken.

4. Társadalmi fejlesztési apostolátus vagy Igazságosság és béke ministrátusa (IBM)

A politikai pártok manipulációval és megosztással próbálják gyengíteni az alacsonyabb kasztok és kirekesztettek (dalitok) erejét. A nők továbbra is keresik személyi identitásukat. Andhra Pradeshben és Tamil Naduban a gyermekmunka, a házasság előtti szexuális kapcsolatok és a HIV/AIDS problémája hatalmas tragédia, mely lerombolja a morális és gazdasági infrastruktúrát. Dél-Indiában 200 különböző kaszt, valamint 33 törzs él különféle kulturális hagyományokkal, különféle nyelveket beszélve. A IBM hisz a társadalmi átalakulásban és elkötelezett az emberek fejlődésének elősegítése mellett – melyet társadalmi és morális átalakulás által érhetünk el. Az IBM szeretné elérni, hogy mindenki számára elérhető legyen az alapfokú oktatás és az egészségügyi ellátás minimuma.

5. IBM színjátszócsoport és evangelizáció

A *Jana chaitanya yuva samgam* (FSZT, Fialatok Szervezete a Tudatosságért) az elmúlt 20 évben aktívan támogatta a marginalizált gyermekeket és nőket. Az FSZT utcaszínház-előadásai, néptáncos és népzenei rendezvényei a társadalmi változás egyik motorját jelentik. Az utcaszínház és egyéb kulturális és szociális programok segítségével a szervezet képes felhívni a figyelmet a társadalmi tudatosságra és a változásra.

6. Egészségügyi ellátás és evangelizáció

A misszió első célállomása Jogipet, ahol több éven keresztül szerveznek rehabilitációs programokat a leprások és a szexiparban dolgozók számára. Kialakulóban van itt a szexiparban dolgozóknak egy olyan szervezete, amely a maga nemében egyedülálló – egy misszionárius szervezi Andhra Pradesh állam egész területén. Orvosi sátrakat és kórházi intézményeket is kialakított a misszió, valamint hosszú távú HIV/AIDS-megelőzési projekteket kezdeményezett.

A Sadashivapetben felmutatott jó eredmények hatására megalakult egy új szervezet (Jeevodhaya), hogy pénzzel, valamint orvosi és sebészeti kezeléssel támogassa a szegény és marginalizálódott rétegeket. Rendszeresen tartanak tudatosságra nevelő foglalkozásokat és szemináriumokat, az AIDS és egyéb betegségek megelőzését, valamint a gyermekek és az anyák védőoltásának fontosságát hangsúlyozva.

Prajapoorban működik továbbá egy HIV/AIDS-rehabilitációs központ is, amely a szegényeknek, marginalizáltaknak és kirekesztetteknek nyújtott misszionárius és evangelizációs szolgáltatásaiért számos állami kitüntetésben részesült.

7. Szociális fejlesztési programok és az evangelizáció

A Sangamitra at Jeedimetla mozgalmakat indított az ébredés és az alapvető létszükségletek (étel, ruha, szállás, foglalkoztatás) biztosítása érdekében. Több mint száz, minimális hitelkerettel működő önszervező csoport segíti a mozgalom munkáját.

A Muthangiban lévő Divine Word központ megnyitotta gyógyítóközpontját, ahová férfiak és nők ezrei járnak el hétvégeként. Megnyitotta kapuit továbbá egy speciális iskola is, ahol a guberálásból élő gyermekek oktatása folyik.

8. Biblia-apostolátus és az evangelizáció

A Divine Word misszionáriusai a lelkigyakorlatokról és az élet megújításáról prédikálnak a két központban (Tamil Nadu államban Vadipettiben, Andhra Pradeshben pedig Muthangiban), kiépítettek továbbá egy információs és kommunikációs központot is, ahol Biblia-magyarzatokat osztanak meg az odalátogatókkal nyomtatott sajtón és televízión keresztül. A Krisztus életére és a Biblia tanításaira vonatkozó kérdéseket postai levelezés útján válaszolják meg. Több mint 7000, különböző hitű ember gyűlik össze vasárnaponként Muthangiban, hogy hallja Isten Igéjét.

9. Kommunikációs apostolátus és az evangelizáció

Az evangelizáció során a tömegkommunikációs eszközöket is felhasználó Divine Word-missionáriusok hangsúlyt helyeznek az alacsonyabb osztályokra jellemző médiumokra, a helyi nyelvekre és a lokális kultúrára. A fejletlenebb technikai stílus a népi kommunikációs csatornákon (könyveken és pamfleteken) keresztül juttatja el a többnyire vallásos témákkal foglalkozó üzenetet. A kommunikációs részleg számos hitkérésre ér el a vallásos filmek és a himnuszokat tartalmazó kazetták/CD-k segítségével.

10. Ifjúsági apostolátus és az evangelizáció

Abban a szerencsében volt részem, hogy dolgozhattam egy Nemzeti Regenerációs Mozgalomban (NRM) a Dharma Bharathi Béke és Értékre Nevelés Nemzeti Intézményén (DBNI) keresztül. Ez az intézmény az iskolákban tanárokat és diákokat egyaránt érintő nemzeti regenerációs programokkal foglalkozik: rendszeresen szervez nemzeti és regionális szemináriumokat és tudatossági programokat. Az SVD-misszióban részt vesz egy ifjúsági káplán is, aki a kibertér útelágazásain találkozik a fiatalokkal.

11. Vallások közötti párbeszéd és az evangelizáció

Indiában több vallás él egymás mellett, így kiemelten fontos a vallások közötti párbeszéd előmozdítása. A vallások és fundamentalista csoportok közötti versengés gyakran vezet konfliktushoz. A vallások közötti gyűlölet és a fundamentalista attitűd visszaszorítására a következő javaslatokat tehetjük:

JAVASLATOK A VALLÁSOK KÖZTI PÁRBESZÉD ÉS HARMÓNIA ELŐMOZDÍTÁSÁRA

1. Az igaz és tartós béke forrása Isten kegye, amiből egyetlen jóakarató férfi és nő sincs kizárva.
2. Bűnbánás, megbocsátás és megbékélés szükséges előfeltételei annak, hogy Isten kegye gyümölcsöző lehessen.

3. Minden vallás, szent személy és szent irat részesül Isten kegyéből – s bárki megtagadhatja e kegyet, ha őszintén betartja vallása örök és nemes tanításait.

4. Az áldozás során elnyert kegyet úgy ápolhatjuk leghatékonyabban, ha az igazságosságot, a békét és a könyörületet hirdetjük a világban.

5. Jézus példáját követve a keresztyének az igazságosság, béke és önfeláldozó szeretet értékein alapuló étellel hirdetik *Isten országának eljövételét*.

6. A világbéke emberek és családok közötti békével kezdődik.

7. A világbéke elképzelhetetlen a világ vallásai közötti béke nélkül.

A magyarországi cigány lakosság

A szegénység fogalmának és az evangelizáció dinamikájának vizsgálata után figyelem a cigány közösségek felé fordítom – kívülállóként próbálom meg bemutatni véleményem. A rendelkezésemre álló internetes információ alapján azt mondhatom, hogy a cigányság a Magyarországon élő legnépesebb etnikai kisebbség. A cigányok száma eléri a 250 000 főt, és ők vannak a leginkább deprivált és leghátrányosabb helyzetben. Régóta viselik a megbízhatatlanság stigmáját, és nagyon gyakran válnak nagyobb társadalmi problémák bűnbakjaivá.

A cigány közösség társadalomtörténeti szemszögből

Az első cigányok a 14–15. század folyamán érkeztek Magyarországra a Balkánról, a hódító törökök elől menekülve. Jelentős számban tovább vándoroltak nyugat-európai országokba. Néhány helyen egyiptomi zarándokoknak hitték őket, s ezeken a területeken ma is „gypsy”-nek hívják a cigányokat. Az idegen kultúrával rendelkező és mezőgazdasággal nem foglalkozó népcsoportot hamarosan kiűzték Nyugat-Európából, néha meglehetősen brutális eszközökkel. Néhány törzsnek sikerült megtartania új otthonát a Mediterráneum területén, de többségük Közép- és Kelet-Európába vonult vissza.

A 18. század közepén Mária Terézia (1740–1780) és II. József (1780–1790) a felvilágosult abszolutizmus ellentmondásos módszereivel próbált meg a cigánykérdéssel foglalkozni. Mária Terézia rendeletet adott ki, melyben megtiltotta a „cigány” szó használatát és helyette az „újparaszt” és „újmagyar” szavakat írta elő. Később a cigányok közötti házasságot korlátozó intézkedéseket vezetett be, és elrendelte a cigány szülők gyerekeinek elvételét, hogy azokat „polgári vagy paraszti” családokban nevelhessék fel. II. József pedig 1783-ban a cigány nyelv használatát is betiltotta. Az erőszakos asszimiláció végül sikeresnek bizonyult – a 19. és 20. században a több száz évvel azelőtt letelepült és szokásaikhoz/kultúrájukhoz oly sokáig ragaszkodó cigány népesség feladta a harcot: még anyanyelvüket is elfelejtve asszimilálódtak a magyar társadalomba. Az átalakulóban lévő Magyarországon is nő azonban a romák elleni helyi diszkrimináció. A romák elleni támadások, kormányhivatalok általi nyílt diszkrimináció és túlkapások jellemzik azt az átfogó diszkrimináló/marginalizáló társadalmi gyakorlatot, amely valószínűleg a közeljövőben is folytatódni fog Magyarországon.

A cigány közösség néhány problémája

Az internetes forrásokból úgy értesültem, hogy a magyarországi tanulók majdnem fele szakközépiskolába vagy gimnáziumba jár, a cigány gyerekek közül azonban csak minden ötödik. Az oktatásból kiesők aránya is számottevő. A magyarországi romáknak csupán 60 százaléka végezte el általános iskolai tanulmányait 15 éves korára, középiskolát pedig csak a romák 13 százaléka végzett.

Az oktatási rendszerből való kiesés oka lehet a cigányok eredeti kultúrája, melyet Indiából hoztak magukkal. Nomád életük során sohasem kellett alkalmazkodniuk más nemzetek törvényeihez – ezért nem teszik azt most sem, még mindig nem sikerült tökéletesen integrálódniuk. Általában igen szegények, vagy hiteleket adnak más szegény embereknek uszorakamatra (gyakran a pénz 150 százalékát vagy még többet követelve vissza). Majdnem minden engedményt megkapnak a kormánytól, mégsem sikerül iskolákat végzezniük, ezért aztán meglehetősen ritkán alkalmazzák őket a munkáltatók, s a szegények köre magával rántja őket. Jelenleg a roma gyerekek 90 százaléka végzi el az általános iskolát. Egy iskolákban végzett felmérés azonban azt mutatja, hogy a bukási arány a cigány gyerekek körében majdnem kétszerese a nem-cigányokénak. Számos probléma kapcsolódik a magyarországi cigánysághoz, a cigánykérdés heves viták kiváltója.

A cigány közösség néhány problémája:

Oktatás/munkalehetőség hiánya: A roma gyermekek kicsivel több mint 80 százaléka végzi el az általános iskolát, azonban csak egyharmaduk folytatja tanulmányait középszinten. Ez az arány sokkal kisebb a nem-roma családok gyermekeihez képest, akiknek több mint 90 százaléka lép tovább középiskolába. A romák kevesebb mint 1 százaléka rendelkezik felsőfokú végzettséggel.

Nyomor: a romák legtöbbször jelentősen rosszabb körülmények között él, mint a lakosság többi része.

Rossz egészségi állapot: a romák várható élettartama nagyjából 10 évvel kevesebb, mint a nem-romáké.

A kérdések megvitatásának hiánya: az egyetemi kutatók és a nyilvános sajtó képviselői elutasítják a kritikusokat, és a megrögzült nézőpont szerint folytatják a téma vizsgálatát. A kritikusoknak pedig nincs meg az anyagi háttérük alternatív kutatások lebonyolítására.

Kérem vegyék figyelembe, hogy a lenti lista vitatott elemeket is tartalmaz.

Természetes ellenszenv: a befogadóország és a roma lakosság társadalmi viselkedésmódja között fennálló különbségek ellenszenv kialakulásához vezetnek. Ennek mértéke lassú csökkenést mutat a magyar oldalon (36–38 százalék); 2007-ig még nem készült felmérés a roma oldalon.

Integrációs problémák a befogadói oldalon: Magyarországon jelentős mértékű előítéletek élnek a roma lakossággal szemben, melyek kihatással vannak az integrációs motivációra. Pontos számokat nem tudni, mivel az elérhető felmérések összemossák az előítéleteket az „utó-ítéletekkel”.

Integrációs problémák a roma oldalon: néhány roma számára problémát jelent al-

kalmazkodni az Európában elfogadott társadalmi viselkedésmódokhoz (tartózkodás a hangos beszédétől és a szemteléstől, erőszakmentes, törvénytisztelő és dolgozó polgári lét). 2007-ig még nem készült felmérés ezügyben.

A munka motivációinak problémái: 2007-es adatok szerint a munkával kereshető pénzösszeg elérhető sok gyermek nevelése által is – ami nem ösztönzi a romákat munkavégzésre, mivel általában több gyermeket vállalnak.

Bűnözés: a „cigánybűnözés” egy sokat vitatott és gyakran félreértett jelenség. Eredetileg bűncselekmények bizonyos típusaira vonatkozott (rézből készült dolgok ellopása, lincselés, bizonyos rablási típusok, családok közötti verekedések), melyek elkövetői gyakran roma származásúak, a kritikusok szerint a kifejezés stigmatizálja a teljes roma lakosságot. A vita eredményeképp (2007-es információ szerint) a magyar hatóságok nem gyűjtenek olyan adatokat, amelyek alapján kutatható lenne a téma, így nem állnak rendelkezésünkre ezzel kapcsolatos felmérések. Az általános nézet szerint kimutatható a romák által elkövetett bűntények mintázata, valamint a roma fegyencek aránya is jóval magasabb a nem-romákénál (70–80 százalék körül). Ez azonban nem egyedi jelenség: jellemző más országokra is.

Iskolai szegregáció: valószínűleg az ellenszenvből kifolyólag a nem-roma lakosok szívesebben választanak olyan iskolákat, melyekbe kevesebb, problémás roma gyerek jár. Olyan esetekről is tudunk, amikor egészséges roma gyerekeket tanulási zavarokkal élő gyermekek számára fenntartott osztályokba soroltak be (habár ebben pénzügyi okok is szerepet játszhattak).

A laikusok szerepe az evangelizációban

Mielőtt a megoldatlan kérdések és a javaslatok tárgyalására térnék, ejtenék néhány szót a laikusok evangelizációban betöltött szerepéről, hisz végső soron az egyház tagjainak legtöbbször közéjük tartozik. A laikusok nagyon fontos szerepet játszanak az Ige terjesztésében, az emberiség szolgálatában – és Jézus evangéliumát hirdelve válasszal szolgálhatnak embertársaiknak és az egész társadalomnak az élet értelmére vonatkozó kérdésekre. A laikusok osztoznak az egyház missziójában. Az ő feladatuk az evangélium értékeinek hirdetése a családi életben, az oktatásban, a politikában, a gazdaságban, a kultúrában, az ökológiában és a nemzetközi ügyekben. A laikusok azok, akik – a pápa szavai szerint – „hitük segítségével képesek kritikusan viszonyulni korunk kultúrájához anélkül, hogy a katolikusok és egyéb keresztények közötti viszony bármely etnikai kapcsolatnál erősebb voltának bizonygatásába kezdenének; ők adják át a hitet az új generációknak; ők építik azt a keresztény kultúrát, mely kész evangelizálni a bennünket körülvevő tágabb kulturális környezetet”.

Megválaszolendő kérdések a jövőbeli intézkedések meghozatalához

1. Hogyan gyakorolhat hatást az egyház evangelizációs tevékenysége az országban élő szegény, marginalizált és kirekesztett emberek ügyében?

2. Milyen területeken van legsürgősebb szükség fejlesztésre, különösképp a magyarországi cigány közösség körében?

3. Milyen módszerekkel és fejlesztési tervekkel járhatunk el tevékenyen a cigány közösségek jólétének biztosításában?

4. Hogyan tehetjük jelentéstelivé az evangéliumot a cigány közösségek életmódja számára?

5. Milyen szerepe lehet az evangelizációs munkának a fiatal romák életében?

6. Jelenleg hány személy és milyen források állnak rendelkezésre a cigány közösségek fejlesztése érdekében indított programok számára?

7. Milyen mértékben kapnak szerepet az egyházi és evangelizációs programokban a cigány közösség vezetői?

8. Hogyan segíthetjük a roma fiatalok részvételét, kooperációját és aktív közreműködését az evangelizációs programokban?

9. Jelenleg milyen speciális projektek zajlanak és milyen tervek készülnek a magyarországi szegények (különösen a cigány közösségek) jólétének előmozdítására?

10. Vállalkozhat-e jelen szeminárium arra, hogy a magyar esetetek felkarolására vonatkozó jövőkép-nyilatkozatot („vision statement”-et) dolgozzon ki?

Befejezés

Sok még a teendőnk. Hisszük, hogy Istenbe vetett megnövelt bizalmunk alapvető az emberi társadalmak fejlődése szempontjából. A transzcendensre való nyitottság nélkül a társadalom száraz csont lesz csupán, melyről hiányzik a hús. Isten parancsolatai és az evangélium értékei segítségünkre vannak egy olyan társadalom szilárd alapjának lefektetésében, mely az emberek méltóságának védelmét hirdeti, mely biztosít minket afelől, hogy a szegényeket nem söpriik félre mint értékteleneket, mely a tudatunk formálásával kialakított életet hangsúlyozza és mely mindnyájunkat a szeretet útjának követésére sarkall. E téren is sok munka vár még ránk. Én részemről arra kérem e konferencia minden tagját ezen a történelmi eseményen, hogy nyújtsa kezét egy közös cselekedethez: egy „új Magyarország” elősegítéséhez – egy olyan Magyarországhoz, amely felkarolja az esetetteket.

Encyclopaedia Britannica: *roma: tagja egy olyan, tradicionálisan vándorló népcsoportnak, amely Észak-Indiából származik, de a modernitás korában világszerte megtalálható, főként Európában. A legtöbb roma a roma nyelv valamilyen formáját beszéli, mely szorosan kapcsolódik Észak-India modern indoeurópai nyelveihez, valamint azon ország nyelvéhez, melyben élnek. Az általánosan elfogadott elmélet szerint a roma csoportok folyamatos migrációk során hagyták el Indiát, és a II. századra Perzsiába, a 14. századra Délkelet-Európába, a 15. századra pedig Nyugat-Európába értek. A 20. század második felére megjelentek minden lakott kontinensen.*

(A Szegények mindig lesznek veletek című konferencián, a MAB-székházban május 5-én elhangzott előadás szerkesztett változata)

Az egészen összetört alabástrom edény

„Szegények mindig lesznek veletek, de én nem leszek mindig veletek. Ha ő most testemre öntötte ezt az olajat, a temetésemre tette. Bizony mondom nektek: Mindenütt a világon, ahol csak hirdetni fogják az evangéliumot, megemlékeznek majd arról is, amit ő tett” (Mt 26,11–13).

Közel két évezreddel később Rómában, a Szent Péter-bazilikában, Isten szolgája II. János Pál pápa halálának második évfordulóján, 2007. április másodikán (abban az évben ez a nap virágvasárnapra esett), XVI. Benedek pápa homíliájában, az ünnepi evangéliumhoz kapcsolódóan, többek között azt mondta visszaemlékezésében, hogy ahogyan a betániai vacsorán „a ház betelt az olaj illatával” (Jn 12,3), az egész egyházat úgy töltötte be Őszentsége kiáradó szeretetének jó illata. A Krisztus iránti feltétlen, fenntartás nélküli szeretetről adott ragyogó tanúságtétele.

– Természetesen mi voltunk az elsők – hangsúlyozta –, akik élveztük, akik közel voltunk hozzá, és ezért hálát adunk Istennek, de azoknak is jutott belőle, akik csak távolról ismerték, mert Wojtyła pápa Krisztus iránti szeretete túlradó volt a világot minden részén. Erről tanúskodott ékesszólóan halálakor a hívők, nemhívők nagyrabecsülése, tisztelete és szeretete. Szeretett pápánk intenzív és termékeny péteri szolgálata, és még inkább agóniájának kálváriája, majd derűs halála, azt mutatta meg az emberek számára, hogy Jézus valóban mindene volt.

„A ház betelt az olaj illatával. A pápa hite, reménye és szeretete betöltötte a házat, a Szent Péter teret, az egyházat, és elterjedt az egész világon. Az, ami a halála után történt, a hívők számára ennek az illatnak a hatása volt, mely minden emberhez eljutott, és egy olyan ember felé vonzott, akit Isten fokozatosan Krisztushoz tett hasonlóvá. Isten szolgája volt mindig.”

A logion szerinti, „mindenütt a világon, ahol csak hirdetni fogják az evangéliumot” tett története idején, „Az egy font, valódi nárduszból készült drága olaj” (Jn 12,3) azért volt olyan drága, mert az Indiában, Kelet-Ázsiában őshonos növény gyökeréből és az alsó kérgéből sajtolt, Salamon kora óta (Én 1,12; 4,13) ismert illatszert a Palesztinába szállítási költsége jelentősen drágította. Vékony nyakú szelencében árulták. Főként halottak megkenésére használták, de gyógyítóerőt is tulajdonítottak neki.

Mária nem kicsökkentett belőle, nem méricskélte, hogy mennyit használjon föl, de eltörte a szelencét, teljesen kiürítette, és Jézusnak adta.

Mint ahogyan Jézusnak adta, már szinte gimnazistakorától sokat ígérő életét „derűs haláláig” Wadowice nagy szülötte.

Diákszínjátszóként, szülővárosának gimnáziumában, mesterétől, Mieczysław Kotlarczyktól nemcsak a beszédtechnikát tanulja meg, de a kimondott szó szentségét, erejét, és hatalmát, azt a művészetet is, amely a „köznapok rabszolgáit angyalokká

képes változtatni”. Megtanulja a színész jelentőségét, aki mint a művészet papja, a nemzet sorsának felelős hordozója, mint ahogyan az a költő is.

– Költő? Színész? Pap? Hármast! De merre tovább?

– Hagyd, hogy a Szeretetet formáljon téged!

És, hogy milyen csodálatosan formál a Szeretetet, arról olvashatunk 1945–1950 között írt, általa tanulmányának is nevezett színdarabjában, melynek Istenünk testvére a címe.

Ki tudná szebben megírni azt a lelki fejlődéstörténetet, az életrajzi adatok alapján, amely lehetővé tette, hogy a szerző, mint II. János Pál pápa előbb boldoggá, majd szentté avathassa Albert barátot, aki nem más, mint Adam Chmielowski (1845–1916), a festőművész. Az elsőként nagy sikerrel Lengyelországban bemutatott dráma főhőse egész fiatalon „forradalmár”. Tizennyolc éves fiatalemberként a levert 1863-as felkelés résztvevője. Elveszíti fél lábát. Párizsba kényszerül emigrációba. Itt válik belőle festőművész, akit hazájába visszatérve szeretettel, ünnepléssel és nagy elismeréssel fogadnak. Nemcsak olyan művész, akit a lengyel impresszionizmus egyik korai alkotójaként ismer ma is a művészettörténet. Legismertebb képe, az *Ecce homo*, a Lengyel Nemzeti Galériában látható. Fialalok tanulnak tőle, kollégák tisztelik. Olyan mester, aki több mint tehetség. „Adam mindent önmagán szűr át, s ennek eredményét jelzi a vásznon”, amihez nincs hozzákötve, és nem is „a palettától függ”. Nem tipikus festő tehát, hanem:

„KERESŐ, mégpedig életre-halálra. Szenvedélyesen provokáló, vakmerő KERESŐ”.

Nemcsak fest – ír is. Esztétikai tárgyú és filozófiai munkákat alkot. Igazi reneszánsz egyéniség, aki az alkotás közben a teremtett világ csodálatos szépségeinek bűvöletében talál rá Istenre.

A harmincharmadik éve körül, sikereinek csúcán döbbenetes találkozása van az emberi szenvedéssel.

„Valamelyik éjjel egy fogadásról igyekeztünk haza Adammal. A Krakowska utca tájkán komisz vihar kerekedett, dermesztő havas esővel. Valahol ki kellett várni. Behúzódtunk az első kapu alá: Adam megszokása szerint türelmetlenül babrált a kilinccsel. Az ajtó váratlanul kinyílt. Önkéntelenül is hátrahőköltünk.”

Mi is lehetett vajon az a sötét, félhomályos helyiség, amiből nem hátrált ki, hanem nyitott szemmel járta végig a festő, és ahonnan „viaszsárga arccal” és mint élete folytatásából kiderül, egy átalakuló, megváltozó személyiséggé lép ki?

Menhely volt. Tele az élet peremére szorult férfakkal és nőekkel, akik szalmapricscseken gubbasztottak. A látvány volt az erő, ami a felszínre hozta mindazt, ami ott „szunnyadhatott” a lelkében, aki még felveszi az ecsetet, de „sokszor már öt perc múlva leteszi azt, és a Visztulára mered”.

„A társadalomnak fogalma sincs arról, mit hordoz magában. A társadalom egy beteg organizmus. Megmarad a nagy ellentmondás, az, hogy a beteg organizmus – mint ez gyorsan kiderül – nem bírja tovább és felfordul. A társadalom viszont eltitkolhatja, hogy beteg. Inkább elbújik a betegség elől. Igen. A fényűzés kis szigetére bújunk vala-

mennyien, menekülünk, biztonságban érezzük magunkat az úgynevezett társadalmi kapcsolatokban, az úgynevezett társadalmi rendszerben. De a valóság azt bizonyítja, hogy – nem! A valóság tanúsága szerint ez a biztonság egy nagy hazugság, öncsalás! Ez a biztonság beköti a szemünket! De eljön a nap, amikor végül is szétrobban minden!” – adja a kórképet a szerző a főhős szájába, akivel a továbbiakban így folytatattja.

„Mindegyikünk a maga útját járja. Minden ember a maga fészket építgeti. Viszont túl sok az ember – és túl szűk minden út. Nincs, ahol a lábukat megvessék. Nincs egy talpalatnyi föld sem, amit a magukénak mondhatnak. Nincs egy karéj kenyér, aminek az árát a kezük munkájával előteremthetik. Nincs gyerek, akit abban a biztos tudatban hozhatnak a világra, hogy nem lesz útjában senkinek. Mi pedig eközben éljük a magunk életét valami nagy erődítményben, amely arra kötelez, hogy elhallgassuk az égbekiáltó dolgokat és elfojtsunk minden jogos kitörést. Nem, nem, valami hiányzik belőlünk, mindannyiunktól. Még nem tudom, mi az. Gyötrődöm, hogy megfejtsem. De tudom, hogy hiányzik – és tudom, hogy ebbe belepusztulok.” (...) „És mi lesz akkor, ha ez a rendszer egy szép napon összeomlik, ha véletlenül én is odalent találok magam a romok alatt?” (...) „Nem szabad eltűrnünk, hogy körülöttünk mindenféle emberek tömegei szorongjanak menedékhelyeken, eltompulva az éhségtől, a félelemtől, minden emberi érzésből kivetkőzve. Nem, nem!”

Felismerései elvették a nyugalját. A szívében kialakult nyugtalan állapot pedig állandó menekülésre készítette. Kiktől is menekül az ember, akár napjainkban is, amikor szintén szertenéz „és nem lelé honját a hazában”. Belegondol a családok egyre súlyosbodó helyzetébe. A munkanélküliekébe. A fiatalokéba. Az abortuszok számába, mert vállalni egy új élet világra hozását sokan nem merik, látván főleg a nagycsaládok, és három gyermek egy családban, már nagycsalád elviselhetetlenül nehéz napi gondjait. A magukramaradtak és a nyugdíjasok, az aluljárókban alvók életébe bepillantva kialakuló nyugtalan állapotunk nem készítet-e bennünket is pótcselekvésekre?

„Pár garasért, egy zlotyért itt, egy zlotyért ott – jogcím, hogy magunkba zárjunk minden forrongást, minden feszültséget. Hogy elhatároljuk magunkat tőlük.”

De kiktől is? Azoktól, akikre lesajnálva legyintünk, mint akik valamiként önhibájukból tékoztak el az életüket, és ezért jutottak oda, ahová reméljük és hisszük, hogy mi sohasem fogunk. Pedig milyen könnyű a hajléktalansorsra jutni, önhibán teljesen kívül is, milyen könnyű a nyugodtnak hitt középosztályból elszegényedetteként leszakadni. Számunkra nincs „kis szigete a fényűzésnek”, ahová menekülhetnénk, a biztonságérzetünk, ha van, az valóban „hazugság és önbecsapás”. A menekülés ettől az életérzéstől egyben a felelősség alól való menekülés is. „Ez menekülés valamitől, vagy talán inkább valakitől, aki bennünk van, és valakitől, aki ott van a többi emberben is.”

Lehetnek-e megnyugtatóak mindezzel szemben a történelmi tények is tekinthető evangéliumi sorok: „szegények mindig lesznek veletek...”

Elég lehet-e az irgalmasság, és milyen irgalmasság? „Az egy zloty ide, egy zloty oda (irgalmassága) egyvalakinek milliók helyett bitorolt jogáért – a bankokban, erdőkben, tanyákban, értékpapírokban, részvényekben... mit tudom én, miben még! Íme,

ennek az elvnek a meglévő gyümölcsei! És hozzá még az az állati hajsza tíz, tizenkét, tizenhat órán át – hitvány garasokért, az élethez való jognál is kevesebbért, a kétes vigasz reményéért ott – ahol semmi sem változik, ahol minden évszázadok óta csak gúzsba köti a hatalmas, nagyszerű emberi kitörni készülő haragot – az emberi haragot, az alkotó haragot!”

„Merre szélednek el, merre özönlik szét ez az örökségből kitagadott tömeg? Ezzel persze senki sem törődik. Azt írja nekem a szociális osztály vezetője, hogy a melege-dőhelyiség minden, amit ez idő szerint a város tehet.”

Töprengjünk ezen, mert az alapkérdése mindannyiunkat kéne, hogy foglalkoztasson: „Ezek szerint valóban szét volnék hasadva rád és arra, aki bennem újból meg újból feltámad, és egyre többet követel?” A szociális alapképlet, a társadalmi adottságok leírása akár 2009 Magyarországról is szólhatna, mint ahogy nekünk szólhat a felszólítás is: „Hagyd, hogy a szeretet formáljon téged!”

A szentség és a szent fogalma többet jelent pusztá szavaknál írja a Visztulára meredő merengővel, aki azon töpreng, hogyan is nézze a világot, és hogy hol és hogyan találja meg abban a számára öröktől fogva a Teremtő által kijelölt helyét.

A szerző másról valló, de hasonló fontosságú töprengése ugyancsak kiolvasható, ha a dráma nőalakját, Helena asszonyt, a színésznőt hallgatjuk, akinek szavai, esetenként, a művészi élményszerzés ars poeticájának is tekinthetők:

„Az élmény lassan átmegy a hivatásunk területére. Végül megosztjuk másokkal is; ha szabad így mondanom: belemerítjük őket, mindegyre mélyebbre a szépség áradatába...”

Arra a kérdésre, hogy mibe kerül a művésznek egy Ofélia-, vagy Lady Macbeth-alakítás, talán nem tévedek, ha azt mondom, hogy szintén a színész Karolban fogalmazódott meg a válasz:

„Mibe kerül? Bizonyos értelemben az egész életembe. Így van, csakhogy ez különös csere, különös fizetség. Minden alkalommal teljes árat fizetek, és mindenkor újra fizetek.” De ezt az árat önmagának, önmagáért fizeti. A közvetített eszményekből meg hátha lesz egyszer egy magasabb rendűvé összeállt egész.

Az „önmagának”, „önmagáért”, és a „hátha egyszer magasabb rendűvé áll össze az eszme” helyett választotta a papi hivatást. Pap lett, aki mindennap a szentmisében, „in persona Christi” (Krisztus személyében) kimondott szavakkal, az oltáron jelenlétét teszi a Kálvárián egyszer és mindenkorra kimondott életáldozatot. Akinek számára ez a „megszentelő formula” nem csupán szavakat, de „életformát” jelentett. Általa lett, és általa élt ő is úgy, mint ahogy a dráma címe mondja, mint „Istenünk testvére”. Akit, ahogyan Benedek pápától idéztem: „Isten fokozatosan Krisztushoz tett hasonlónak”.

A színdarabban egy ember életét egy másik ember szemével nézve követhetjük nyomon. Az egyiket 1989-ben a másik avatta szentté, aki valószínűsíthetően 2010-ben, halála ötödik évfordulóján maga is a boldogok sorába kerül.

Jogosnak tűnik a kérdés, mi közünk van nekünk mindehhez. Mi közünk van az Albertinus kongregáció alapítójának élettörténetéhez, vagy a társalapító albertinus nővérek, Maria Karłowska (1865–1935) és Maria Jabłonska (1878–1940) életéhez. Vagy

az őket boldoggá, illetve szentté avató II. János Páléhoz (1920–2005) ma, amikor itt állunk a magunk gondjaival terhelt 21. században.

Élünk egy globalizált világban. Ahol választ kell adnunk a jólétnek nevezett társadalom, „tegyél”, „vegyl”, „egyél” felszólításaira, folyamatos elszegényedésünk követte. Amikor az anyagiasságot tekinthetjük a korunkat meghatározó eszmerendszer egyik legalapvetőbbjének.

Miért foglalkozunk mi most szentekkel, aszkétákkal és más egyéb hasonlóan „rendhagyó ragozású” személyiségekkel. A hangsúly sajnos a rendhagyóra tehető!

Ahhoz, hogy az igék a mondatokba megfelelő értelemmel beilleszthetők legyenek, meg kell tanulnunk az igeragozást. A „rendhagyó ragozást is”!

Jézus Krisztus, Isten Fia, Megváltó, a testté lett Ige. Életének és követői életének megismerését pedig tekinthetjük úgy, mint saját életünkben a rendhagyó igeragozás elsajátítását. A legfontosabb „alapkutatást”, amelyet saját emberségünk érdekében el kell végeznünk. A bűn nyelvét hamar, már gyermekkorunkban elsajátítjuk. Mert még az is, aki felismeri, hogy feladata az értékteremtés, a rábízott kincse, a tehetsége által, az is, tisztelet a kivételnek, úgy gondolja, hogy az általa teremtett érték csupán az övé. Hermetikusan kirekesztheti abból önzése és az alkotása iránti göggyével, büszkeségével igazolva magát, a világot. Vagy, ha mégis kilép vele annak színpadára, azt csak azért teszi meg, hogy kielégítse magában a vágyat, amellyel betakaríthatja a neki ezért, szerinte kijáró tapsot, hódolatot, és nem utolsósorban a pénzt.

Emberi gondolkodásunknak ez a kicserélhető, sőt kicserélendő része. Ebben „laknak” tapsra vágyó, rivaldafényt óhajtó sejtjeink. Ezek a környezeti „rossz szokás rendből” eredően is, olyan ingereket adnak tovább számunkra, amelyek megkívánják, hogy ezekhez alkalmazkodva mindennapi falánkságukat kielégítsük. Erőinkből olyan fontos részeket vonnak el, amelyekkel a mi Urunk Jézus kívánságait kéne kielégítenünk, Urunkét, aki mindannyiunkban benne él. Aki „énünknek kicserélhetetlen meghatározója”.

Ahogy Adam mondja: a „bennem egyre gyakrabban feltámadó”, és az „egyre többet követelő”. A dráma arról szól, hogyan talál szívének erre a „kicserélhetetlen” másik felére. Hogyan veti ennek alá a kicserélhetőt, napra nap vállalva a cserével járó terheket, fájdalmakat.

Elfogadja a szegények „gyere közénk! élj velünk!” meghívását. Olyan meghívásnak érzi, mellyel Urunk Jézus a gazdag ifjúhoz fordult. De ő nem szomorodik el, mint az evangéliumi, hanem köztük élve a valahai utcai koldusokat, szinte Szent Ferenc-i lelkülete által, „fogadalomból koldusokká” neveli. Akikben így megváltozik minden, vége a szegénységgel való „civódásnak”, a szegénységbe mintegy „beleszeretve” élnek. Ugyanazon a Krakowska utcai, már tisztán, rendben tartott menhelyen. Életüknek új középpontja van immár, az emberi élet minden nehézségének elviseléséhez erőt adó Jézus Krisztus.

Ha a társadalomtudományokban alap kutatásnak tekintenénk az életszentségre vezető, ahány annyiféle út tanulmányozását, beérne, lassan bár, de beérne ennek az eredménye.

Igen! Elegendem van! Elegendem van mindenből! Sok ez nekem! Nem bírom! – Zárjuk, mert jobbára csak ilyen gondolatokkal zárhatjuk a napjainkat. Nem baj! De csak addig nem baj, amíg reggelre kelve, már azzal az új lelkesedéssel fogunk az újabb napnak, hogy: „Igen, elegendem van. De Neki sosem volt elég.”

Hogyan is volt, hogy Urunk Jézusnak, és hogyan is volt, hogy követőinek, a szenteknek „sosem volt elég”?

Alapkutatási téma. Uniós projekt lehetne. Talán egyszer magához tér Csipkerózsika-álmából a keresztény Európa, és akkor pályázatkirások nélkül is minden keresztény ember ezt fogja haláláig kutatni.

Miért is? Mert a szeretetté átalakult ember örökké fog élni Isten országában. Elnyeri a jutalmat mindazért, amit egynek a legkisebbek közül tett.

Előadásomat Karol Wojtyła, már mint Öszentsége II. János Pál pápa 1978. október 16-án mondott szavaival zárom:

„Ne féljete! Nyissátok ki, sőt tárjátok szélesre a kapukat Krisztus előtt!”

(A Szegények mindig lesznek veletek című konferencián, a MAB-székházban május 5-én elhangzott előadás szerkesztett változata)

Cigányokkal együtt vagy külön?

A fenti címmel szervezett kerekasztal-beszélgetést a MAB-székház konferenciatermében a Miskolci Közéleti Akadémia április 24-én. Az Akadémiát több hasonló értékrendű szervezet hozta létre, éspedig az Avasért Egyesület, a Keresztény Értelmiségiek Szövetsége miskolci csoportja és a Lévy József Kulturális Egyesület. A helyszínt az MTA Miskolci Területi Bizottsága Társadalomelméleti Szakbizottságának Vallástudományi Munkabizottsága, személy szerint Dienes Dénes történelemszakközvetítő, a Sárospataki Lapok főszerkesztője biztosította.

A beszélgetésre az adott alkalmat, hogy a magyar közéletben igen szélsőséges vélemények láttak napvilágot a cigánysággal kapcsolatban. Szervezhettünk volna olyan összejövetelt, ahol egy kis, másfélórás gyűlöletbeszéddel jól kikiabálhattuk volna magunkat, de ez nem vezetett volna semmire. Ezért gondoltunk arra, hogy olyan szakembereket kérdezzünk meg, akik napi munkájuk során próbálkoznak a megoldás keresésével. Mi, kívülállók, a hírközlő eszközökön keresztül elsősorban a botrányokat látjuk, ezért fontos tudnunk, hogyan látják ezt a kérdést azok az emberek, akik együtt élnek munkájuk során a cigányokkal. Tanárként, missziós lelkészként, polgármesterként, vállalkozóként.

Ezzel a gonddal, a cigányság integrálásának gondjával nem állunk egyedül. Nem pusztán magyarországi, hanem kárpát-medencei, sőt európai problémáról van szó. A Kárpát-medencében összesen körülbelül 30 millió ember él, de a létszámuk csökkenő. Leginkább a 12 millió fős magyar anyanyelvű népességre érvényes ez a megállapítás, mert számuk a többi néphez képest gyorsabban csökken. Ennek fő oka a túl sok országban való szétdarabolódás, ami a beolvadásnak kedvez, valamint a gyermekvállalási szokások megváltozása, a mindjobban terjedő gyermektelenség. Ezzel szemben a leggyorsabban növő népesség a cigányoké. Számarányuk a hivatalos statisztikák szerint csupán 2 százalék, azaz 579 ezer fő a Kárpát-medencében, a cigány nemzetiséghez való tartozás szerint. A becslések viszont tényleges számukat ennél jóval nagyobbra teszik, szerintük a Kárpát-medencében legalább 2,6 millió cigány él. Ma már Erdélyben magasabb a cigányok száma (1,5 millió), mint a magyaroké (1,4 millió). A cigányok kor megoszlása nagyon fiatalos szerkezetű, sok a gyerek, szemben az egyéb népcsoportokkal. Európa egészére jellemző, hogy kevés gyermek születik. Már Spanyolországban és Olaszországban is kettő alá süllyedt (1,7) az egy szülőképes korban lévő nőre jutó gyermekek száma, ami a fogyas biztos mutatója. Ez a mutató Magyarországon 1,3.

Magyarországon nem volt visszhangja azoknak a figyelmeztetéseknek, amelyek arról szóltak, hogy a cigányság integrációja nehezen megy, illetve hogy megélhetésük befolyásolja gyermekvállalási szokásaikat. Ennek az volt a fő oka, hogy a baloldalinak, illetve liberálisnak nevezett hírközlő eszközök a magyarok rasszizmusát emlegették minden fölmerülő konfliktus esetén. Ez volt a „politikailag korrekt” beszéd korszaka, amikor tilos volt bármi rosszat, negatívot mondani a cigányokról. A fősodró baloldali, illetve liberális

Balról jobbra: Kuklay Antal, Barnóczky Anita, Lakatos Attila, Ivády Gábor és Planicska Csaba

médiában az alternatív Nobel-díjas *Bíró András*, az Autónia Alapítvány létrehozója és vezetője volt az a közéleti személyiség, aki elsőként törte át a falat a cigánykérdést illetően. Ő fogalmazta meg, hogy a magyarok és a cigányok közötti feszültségek oka a két népcsoport eltérő kulturális magatartása. A cigányok nem rendelkeznek saját írásos kultúrával, nincs saját vallásuk, nem ragaszkodnak a földhöz, nem tisztelik a tulajdont. Hagyományosan szolgáltatásokból éltek, ezért rögzült bennük a színlelt alázat a „gádzsók” felé, hogy el tudják adni a megélhetésüket (a nyomor szintjén) biztosító szolgáltatásaikat. Ezért a munkakultúrájuk eltér a magyarokétól. Integrálásuk a kommunizmus évtizedei alatt volt a legsikeresebb, de a rendszerváltást követő polgári korszak – alapjaiban más társadalmi berendezkedés lévén – nem alkalmazhatott hasonló erőszakot velük szemben. A cigányok között integráltságuk foka szerint van a legélesebb különbség. Vannak olyanok, akik épp olyan dolgozó emberek, mint közülünk bárki más, és van egy nagyobb réteg, amelyik az előbb felvázolt kulturális szakadék túloldalán tengődik nagy nyomorban.

A meghívott vendégek névsor szerint a következők voltak:

Barnóczky Anita református lelkipásztor, Sárospatak

Ivády Gábor polgármester, Ivád

Kuklay Antal kanonok, plébános, Köröm

Lakatos Attila vállalkozó (cigányvajda), Miskolc

Planicska Csaba iskolaigazgató, Tomor

Kérdő: *Hogyan lett Barnóczky Anita a református cigánymisszió szervezője?*

Barnóczky Anita: Gyülekezeti lelkipásztornak készültem, Sárospatakon végeztem a teológiai akadémián, egyháztörténettel foglalkoztam. Nem vállaltam gyülekezeti

szolgálatot, mert egy kicsit kilógok a szabványból a személyiségem miatt. Vártam egy olyan lehetőséget, ahol használni tudom a képességeimet. Így kerültem az ökumenikus segélyszervezethez, ahol az olaszliszkai fejlesztőházban kezdtünk el cigánygyermekkel foglalkozni. Erős előítéleteim voltak, ezt a munkát végképp nem akartam, sőt, pénzért kezdtem el dolgozni. Két hét alatt rájöttem azonban, hogy ezt kell csinálnom, mert sikerült meglátnom ezeknek a gyerekeknek az arcát, a sorsukat, hogy a nevük mögött személyiség rejlik, hogy igenis segítségre szorulnak. A református egyház zsinata úgy döntött, hogy mind a négy egyházkerületben létrehoznak egy cigánymissziós státust. Erre jelentkeztem, így már ötödik éve dolgozom az egyházkerületben. Mivel a parochiális rendszerünk nagyon kiterjedt, ott vagyunk szinte minden településen, ezért a helyi lelkipásztorokat segítjük ebben a munkában. Iskolán kívüli oktatási és szabadidős programokat szervezünk immár közel 150 gyermeknek, főként Abaújban, de Zemplénben és Borsodban is. Általános iskolás korú gyermekekről van szó, akik rendszeresen járnak ezekre a programokra, és ahogy teltek az évek, most már vannak középiskolás korúak is közöttük. A programokon igen vegyes az elvégzendő feladat. Hetedikes-nyolcadikos gyerekeket néha olvasni tanítunk, ha kell főzni is a lányokat, mert a háztartásvezetést is meg kell ismerniük. A fiúkkal fizikai munkát végzünk, közelebbről épületfelújítási, szerelési munkákat. Közben próbáljuk a törvényes rendszeren belül tartani őket, az iskolarendszerben. Egyet nem csinálunk, nem segélyezünk. A segélyezés megerősíti a segélyezetti létet. Persze adunk a gyerekeknek enni, ha éhes, és emiatt nem tud tanulni. De ha ahhoz szoktatjuk őket, hogy ingyen segélyhez juthatnak, akkor megerősítjük bennük, hogy ez egy elfogadható életforma. Szoktunk segítséget nyújtani, például volt egy program, aminek keretében kitakarítottuk a falut, és minden nagy zsák szeméért cserébe kaptak egy zsák krumplit. Nem úgy vitték haza, hogy én rászoruló vagyok, tehát cigány, és ha cigány vagyok, akkor rászoruló, hanem hogy a krumplit azért kaptam, mert megdolgoztam érte. Együttműködünk állami oktatási és szociális intézményekkel, a szociális ellátórendszer intézményeivel, gyermekvédelmi intézményekkel, ha szükséges, a védőnői hálózattal. Nem párhuzamos intézményrendszerünk van, hanem ahol szükséges, ott kapcsolódunk meglévő intézményekhez.

– *Miért lett Lakatos Attilából cigányvajda, miért nem cigány kisebbségi önkormányzati képviselő, vezető?*

Lakatos Attila: Az a hír járja, hogy a cigány önkormányzati vezetők lopják a pénzt – tisztelet a kivételnek –, ezért nem mentem a tájékára sem az önkormányzatnak. Én a saját pénzből járom a cigánysorokat, próbálom őket jó útra téríteni. Az országos cigány vezetőknek le kellene jönni a cigánytelepekre, össze kéne gyűjteniük a cigányokat, meg kellene magyarázniuk, hogy a gyerekeiket adják iskolába, ha munkát kínálnak nekik, akkor azt fogadják el. A gyerekekre nagyon oda kell figyelni, a gyerekekért mindig a szülő a felelős. Nem elég az, hogy a választások alkalmával lejönnek, megölelik őket, hogy testvéreim, szavazzatok rám!

– *Polgármester úr! Van valami különleges oka annak, hogy Ivád község lakosai többségének neve is az Ivád névvel kapcsolatos? Ön például Ivády Gábor.*

Ivány Gábor: Szoktak azzal ugratni, hogy azért vettem föl az Ivády nevet, mert az önkormányzati választásokon nagyon szoros volt az eredmény, és ezzel a névvel tudtam győzni, de ez nem igaz, mert az ellenfelem Ivády György volt. A név nem jelentett előnyt. Nagyon belterjes közösség a mi falunk, a beházasságok nagyon gyakoriak voltak. Már az 1960-as években antropológusok jöttek vizsgálni, hogy mi lehet az oka, hogy genetikai károsodás nem történt a beházasságok miatt. Állítólag még az orvosi egyetemen is tanítanak bennünket.

– *Mennyi a cigány lakosság aránya? Milyen körülmények között szokott velük találkozni?*

Ivány Gábor: Körülbelül 10 százalék. Nálunk nagyon sok a közmunkás, a település 400 fős, ott mindenki mindenkit ismer. A kapcsolatom a cigánysággal jó, jobb, mint egy átlagos polgármesternek. A cigány kisebbségi önkormányzattal már nem annyira. Nem tudok velük mit kezdeni. A nyaramat azzal töltöttem, hogy a szociális segély módosításának a törvényjavaslatát kidolgozzam. Ennyi szociológussal, jogással, közigazdással életemben nem beszéltem. A politikát félretéve, Mohácsi Viktória azt mondta egy sajtótájékoztatón, hogy végre egy olyan törvényjavaslat, amely sem közvetve, sem közvetlenül nem diszkriminatív. A helyi cigány kisebbségi önkormányzati vezető ezt nem érti, ő úgy gondolja, hogy én „ki akarok tolni” velük.

– *Planicska Csaba egy olyan iskolának az igazgatója Tomoron, ahol csellengő, se iskolába, se munkába nem járó cigánygyerekeket tanítanak.*

Planicska Csaba: 2008. szeptember 1-től működik ez az iskola, kimondottan hátrányos helyzetű gyermekek oktatásával, nevelésével foglalkozunk. Jelenleg 74 tanuló van, közülük 54 már semmilyen iskolába nem jár, a 16. életévüket betöltötték, kikerültek az utcára. Sem szociális segélyt, sem munkanélküli-segélyt nem kaptak, tengtek-lengtek. Kollégáimmal vettük a fáradságot, bejártuk a környező falvakat, összegyűjtöttük őket, és most itt vannak az iskolában. A legnagyobb baj ezekkel a fiatalokkal, hogy 17–18 évesen írni–olvasni–számolni nem tudnak. Ez már szinte a teljes analfabétizmus. A vajda úr már többször járt nálunk, többször segített, hogy működni tudjunk. Sajnos az iskola egyedi, ezért nagy támadásoknak van kitéve. 12 alkalommal jelentették föl az iskolát a környező polgármesterek. A pedagógusok hatodik hónapja dolgoznak úgy, hogy egy fillér fizetést nem kaptak, mert a kincstár addig nem fizet, nem utalja át a fizetéseket, amíg minden vizsgálat le nem zárul. Ilyen körülmények között dolgozunk, és próbálunk a 74 gyereknek olyan szakmát adni a kezébe, amivel boldogulni tud az életben.

– *Mi a cigánypasztoráció tartalma, amit egy katolikus pap végezhet?*

Kuklay Antal: Van egy fogalom, a preevangelizáció, az evangelizáció előtti tevékenység. Úgy gondolom, hogy a cigány társadalom legnagyobb gondja, hogy ők még egy újkőkorszakbeli érzésvilágot hordoznak magukban. Ezt kellene nekünk egy 21. századi társadalmi rendhez igazítani. A kutatások kimutatták, hogy 15 ezer év óta nem fejlődött az érzelmi világunk. Az újkőkorszaki falvakban körülbelül 150 ember élt, akik mind ismerték egymást és tudtak egymásról. Nagyjából ez a határa a mi érzelmi képességeinknek is. Azóta pedig voltak változások, kialakultak a nagycsaládok, a tör-

zsek, országok, államok, de az érzelmi világunk megmaradt 150 fős falu keretében. Ezt kellene kiterjeszteni, ezt az antropológiai identitásunkat a földrészt, vagy még inkább a föld egészére. Ez óriási feladat mindenkinek. Minél hátrább áll valaki a sorban, annál nehezebb.

A cigányság esetében döntő fordulat következett be, amikor bekapcsolódtak a termelésbe mint munkások, ettől fogva részesültek a társadalombiztosításból, a szociális ellátásból, meredeken emelkedni kezdett az életszínvonaluk. De ketté is vált a társadalmuk azonnal. Akik képesek voltak áttérni a falusi természetes gazdálkodásról a városi pénzgazdálkodásra, azok polgárosodtak, tanultak, beilleszkedtek. Akik a régi hagyományokat őrizték, akik nem tudtak az örökségüktől elszakadni, azok lezültek. A fő baj, hogy óriási különbségek vannak közöttük, még a régi kasztszellem is ott munkál közöttük a mai napig. A faluban, ahol élek, az egyik utca gyerekei nem érintkezhetnek a másik utca gyerekeivel. Vagyis a cigányok maguk között is magas falakat húznak, magas falak mögött élnek, egymástól elválasztva. El kellene tudni választani a kultúrát a szubkultúrától. Ez mindenkit érintő közös feladat, ami személyes megközelítést igényel. Ahhoz az alapproblémához kell hozzájárulni, aminek az a veleje, hogy a cigányok magyarországi létét a magas arányú segélyezés és a szürke-, valamint a feketemunka egymásra rakódása biztosítja. Körömben sikerült óvodát létrehozni, ahol 70 gyermeket nevelnek, sikerült közösségi házat is építeni, ahol a családi életre neveljük őket. Pótolni kell azt a hiányt, ami az otthoni körülmények és az iskolai körülmények között fennáll.

– *A segélyezésre kellene kitérnünk. Még 1989-ben Ferge Zsuzsa szociológus tanácsára Csehák Judit minisztersége idején fogadták el azt a szociális támogatási rendszert, aminek az az alapja, hogy bizonyos pénzbeni juttatások mindenkinek járnak, állampolgári jogon. Ezekért tenni semmit nem kell, sőt, semmi tevékenységet, vagy feltételt nem szabad a kifizetésükhöz hozzákötni. Mi erről a jelenlévők véleménye?*

Barnóczky Anita: A segélyezeti létről mint életformáról kell beszélni, erről a teljesen paternalisztikus szemléletről, ami nekünk kényelmes, nekik meg elég ahhoz, hogy ne haljanak éhen. De semmilyen kivezető utat nem nyit. Nagyon becsülöm azt a kezdeményezést, ami munkához köti a segélyezést. Természetesen krízis esetén segítséget kell nyújtani, tehát nem arról beszélek, hogy semmit soha ne adjunk ingyen. Úgy kell megoldani bármilyen segítségnyújtást, hogy az több legyen, mint pusztán egy kiló kenyér, vagy egy zsák krumpli. Többet ad ennél és kifelé visz ebből. Ha munkához kapcsolódik, akkor megtöri az ördögi kört, aminek az a tartalma, hogy már a harmadik generáció nő fel úgy, hogy nincs semmilyen tapasztalata a munkáról.

Lakatos Attila: Szerintem mindenféleképpen munkához kellene kötni a segélyt. Ha valaki megszokja, hogy munka nélkül is kap segélyt, akkor nincs sikerélménye. A többségi társadalom átvállalta azt, amit nekünk kellene megcsinálnunk. A segély azt üzeni, hogy helyettünk, a cigány családok helyett mindent átvállal a többségi társadalom. A rendszerváltáskor, amikor megkapták a segélyt, akkor azt mondták a cigányok, hogy most már semmit sem kell csinálni, mert a segélyből megélünk. Csak azt nem vették észre, hogy a segély magában nem lesz elég a megélhetéshez, és hús

év múlva elfelejtenek dolgozni. Ma már ott tartunk, hogy a cigányok nem tudnak fölkelni reggel hat órakor. Nem kell segély, nem segély kell, hanem munka.

– Önt a szülei hogy nevelték?

Lakatos Attila: Heten voltunk testvérek. Apám egy olyan ember volt, hogy az asztalhoz derékgig levetkőzve sosem ült, hanem mindig rendesen felöltözve. Csak úgy lehetett az asztalhoz ülni nekünk is. Az iskola után dolgoznunk kellett, nyáron az erdészetben csemetét ültettünk és kapáltunk a bátyámmal 600 forintért. Egyszer vasárnap apám azt mondta nekünk, a négy fiúnak, hogy fiúk, siessetek, mert ebéd után megyünk a szénát összegyűjteni. Én akkor már 15–16 éves lehettem, menni akartam a haverokkal csavarogni. Apa, hát vasárnap van! Puff egy nagy füles. Még vasárnap is dolgozni kell. Így nevelt minket. Olyan nem volt, hogy iskolába nem megyünk. Mi egy kis faluban éltünk, és Felsővadászra jártunk általános iskolába. Ha elkéztük a buszt, akkor gyalog kellett megtenni a négy kilométert. Azt láttuk reggel, amikor fölkelünk, hogy ott a faluban a cigánysoron minden férfi megy el dolgozni. Az asszonyok vagy takarítani jártak valahová, vagy várták a férjüket haza. Kutya kötelességünk volt iskolába járni. Ma, ha egy gyerek hazavisz egy egyest az iskolából, akkor esetleg hat hónap múlva, ha megnézik az ellenőrzőjét és akkor elmegy a szülő az iskolába felelősségre vonni a tanárt, csak elfelejtette időben megnézni az ellenőrzőt. Pedig nem a tanárnak, a szülőnek lenne kötelessége folyamatosan ellenőrizni a gyerekeit. Ide jutottunk, hogy egy cigánygyerek megüti a tanárt. Megjelenik a budapesti cigány jogvédő és nem az történik, hogy hazamegy a cigánycsaláddal és elmagyarázza nekik, hogy mit kellene csinálniuk, hogy a gyerek megállja a helyét az iskolában, mert így nem lehet viselkedni! Az a tanár hasznos dolgokra tanítja a gyereket! Ehelyett kiáll a tévébe és azt mondja, hogy a tanár rasszista. Erre azt mondja a cigánygyerek, hogy látjátok, nekem igazam van, visszamegy, és még meg is rugdossa a tanárt. A cigánycsaláddal kellene elbeszélgetni, nem a tanár a rasszista. A cigányoknak szegényeknek nincs munkájuk, nincs másuk, mint a tévéjük, és abban azt látják, hogy a cigány jogvédő szerint a cigányoknak mindig igazuk van, a tanár meg rasszista. Ilyet nem lehet csinálni.

– Polgármester úr! Az ön által készített tervszerben szerepel a segély? Hogyan építették föl a társadalmi támogatások rendszerét?

Iványi Gábor: Amikor a monoki modellt úgye ismertté vált, ami szerint a segélyezettetteknek le kell dolgozni a segélynek megfelelő munkaórát, akkor ez egy figyelemfelhívás volt. Beszéltem akkor a monoki polgármesterrel, hogy ugye nem gondolta ő sem komolyan, hogy ez lesz a megoldás. Az a fontos, hogy felhívtuk a figyelmet egy problémára és most azon kell dolgozni, hogy megtaláljuk a legjobb megoldást. Itt most érdekes helyzetben vagyok, mert azt hallom, hogy a segélyért dolgozni kelljen, én meg azt mondom, hogy ne kelljen dolgozni a segélyért. A segély körét szűkítsük le azokra, akik valamilyen ok miatt nem képesek dolgozni. Ez lehet egészségügyi vagy mentális probléma. Közben az egészségügyi szakembereknek ki kell dolgozni, hogy ne legyen ennyi beteg ember. A mentális baj más kérdés. Szociális munkásokkal, rehabilitációs módszerekkel kell segíteni azok körében, akik már mentálisan és fizikailag is olyan állapotban vannak, hogy képtelenek dolgozni. Azoknak kell segélyt

adni, akik önhibájukon kívül kerültek olyan helyzetbe, hogy nem tudnak dolgozni, nem tudják magukat eltartani. Lehet az ilyen ember aktív, munkára képes is, de akkor meg el kell érni, hogy ne legyen tartósan munka nélkül. A foglalkoztatáspolitikának kell kidolgoznia olyan rendszert, hogy akik munkát tudnának végezni, ne legyenek munka nélkül. Ha erre az első lépés az, hogy közmunkásként az önkormányzat foglalkoztatja őket, akkor legyen közmunka. Az én tapasztalatom az, hogy még a cigányok körében sem általános az a vélemény, hogy jól van ez így, mert kapom a segélyt. A viszonylag kis körben meglévő jelenséget fölnagyítja a média. A cigányság jelentős része dolgozni szeretne. Jobban sújtják őket persze a különböző hátrányok, ami miatt nehéz elhelyezkedniük az elsődleges munkapiacra. A mi törvényjavaslatunk roppant egyszerűen kiszűri azokat, akik a segélyre rendezkedtek be. Jelen pillanatban vannak szociális segélyezettek, akik fizikailag alkalmatlanok a munkavégzésre, vagy három gyermeket nevelnek stb. Vannak azok, akik munkára képesek, ők rendelkezésre állási támogatást kapnak. Személyes véleményem, hogy ezeket az önkormányzatnak kutyá kötelessége behívni dolgozni. Ne üljenek otthon. Ne kapjon rendelkezésre állási támogatást. Dolgozzon meg a pénzéért, mert képes rá. Az már más kérdés, hogy ha emellé nem tesszük hozzá azokat a lépéseket, hogy visszasegítsük őket az elsődleges munkapiacra, akkor a válság tovább fog mélyedni. Ugyanis nem lehet az a cél, hogy egy önkormányzat legyen egy településen a legnagyobb foglalkoztató, hanem a gazdasági életben kell őket elhelyezni. Meg kell mutatnunk ezeknek az embereknek, hogy kell munkába járni, közösségbe tartozni, felelősen viselkedni, de amikor ezt megtettük, utána szakképesítésüket olyan szintre kell emelnünk, hogy megállják a helyüket a munkapiacra.

– *Azt szerettem volna közbeszúrni, hogy pont a piaci viszonyok dolgoznak az ellen, hogy minél több ember menjen dolgozni, mert a válság miatt a munkanélküliség nő. Ilyen körülmények között hogyan lehet megvalósítani ezeket a programokat? Hogyan jutnak álláshoz képzettség, szakismeret nélkül embertömegek?*

Iványi Gábor: Erőltetve lehet megoldani. Ez nem cigányprobléma, hanem gazdasági-foglalkoztatási kérdés. Elsősorban most vidéki társadalmakról beszélünk, ahol a cigányság is nagyobb számban él, sőt halmozottan hátrányos településeken, ahol fokozottan nagy a munkanélküliség. Meg kéne erősíteni újra a kis- és középbirtokokat, amelyek munkát tudnának nekik adni. Ők értenek a mezőgazdasághoz, tudom, tapasztalom, ott lehetne nekik munkát találni. Tudják, hogyan kell kapálni, mikor kell kapálni. Értenek hozzá. Személy szerint azt fogom csinálni, amit már más polgármesterek is megtettek, hogy föl fogok szántatni egy adott önkormányzati területet, bevetjük krumplival, kukoricával, zöldséggel, ezzel-azzal, így tehermentesítjük az óvodák étkeztetési költségét, mert be tudjuk onnan is szerezni a szükséges mennyiségű zöldféléket. A maradékot meg szociális alapon szétosztjuk a rászorulóknak között.

– *Planicska Csabától szeretném megkérdezni, hogyan kezelik azt a tényt, hogy az iskolában többségében cigány gyerekek tanulnak, tehát ez egy szegregátum, miközben nálunk a liberális szakpolitikusok erőszakkal is integrálnak, egy osztályba, egy padba ültetik a cigány és a nem cigány gyerekeket. Ti most szembe mentek a törvénnyel?*

Planicska Csaba: Nem megyünk szembe a törvénnyel, mert ha egy körzetben a megszületett 100 gyerekből 99 cigány, akkor nem tudok előteremteni annyi magyart, hogy velük integráltan oktassak. Visszatérve a segélyezésre, azt látom, hogy nem becsülik a teljesítmény nélkül megkapott juttatásokat, sem a magyarok, sem a cigányok. Az iskolában a gyerekeken keresztül ezt tapasztalom. Nálunk iskolai étkeztetés folyik, tízórai formájában. A 74 gyerek átlagosan napi öt kenyéret és az ahhoz szükséges felvágottat kap. Ez az öt kenyér úgy átlagos, hogy tizedikéig kettő darab kenyér kell, huszadikától a hónap végéig meg nyolc-tíz. Az első tíz napon azért nem kell több a két kenyérnél, mert három kakaós csigával, négy csomag csipsszel és három liter kólával érkeznek. Huszadikától meg azt nézik, nem dobott-e valaki egy fél szendvicset a kukába. A mi pedagógiai programunk szerint az osztályfőnöknek egy tanévben négyszer-ötször ki kell menni a családhoz. Ezen kívül, ha bármi baj van, mi megyünk a gyerek után, elsőnek a házukhoz. Minden diáknak van maga választotta patronáló tanára. Egy tanárra kb. hét diák jut. Ennek a patronáló tanárnak a gyerek minden mozdulásáról, hiányzásáról tudnia kell. Ha hétfőn nem jön iskolába, és még szerdán sem, és nem tudja az osztályfőnöke, hogy mi történt, akkor a pedagógusnak lesz gondja velem. A családlátogatások alkalmával tapasztaljuk, hogy akinek a szülei dolgoznak, és a gyereket is munkába küldik például hérvégén vagy nyáron, azoknak a hó végén is van csokis csiga és csipsz azokkal szemben, akiknek csak a szociális segélyük van tizedikéig. Ebből látom, hogy a segélyezeti lét eltorzítja a családok életvitelét.

Ivány Gábor: Valamit szeretnék közbevetni. Azért jöttünk ide beszélgetni a cigányokról, hogy előítéletmentesen beszéljünk róluk, és keressük a megoldást léthelyzetük megváltoztatására. Azt szeretném, ha nem mosnánk össze a segélyezetteket a cigányokkal, mert a falunkban például a segélyezettek többsége nem cigány, másrészt ne kezdjük rásütni a bélyeget a segélyezettekre, mint senkiházi ingyenélő alakokra. Kevés olyan van közülük, aki tehet arról, hogy ezt az életmódot választotta. Ez a perioratív vélemény ne kapjon túl nagy hangot.

Barnóczky Anita: De a másik irányba se menjünk el, hogy angyalokat fessünk belőlük. Gyerekek között dolgozom, ismerem a családokat is. Akár a védőnő, akár az óvónő, akár a tanítónő, akár magam megyek hozzájuk, 11-kor még alszanak. Ott vannak azok az anyukák, akik azért nem mennek el a kisgyerekek ballagására az oviba, mert azt sem tudják, hány gyerekek van. Ne legyen félreértés, itt a rétegeken belül a legalsóbbakról beszélek, akikkel dolgozom. Az integrációhoz az szükséges, hogy az embernek legyen identitása. Annak a rétegnek, akiről én beszélek, nagyon nehezen lehet pozitív énképet adni. Azt tapasztalom, hogy ha ezek a családok tartoznak egy jelentős erővel bíró társadalmi csoporthoz, például egyházhoz, akkor annak van egy fontos előnye. Köztes identitást tud adni. Mint reformátust tartják számon és nem mint cigányt. Ezt a megbecsülést mint pozitív képet viszi át a maga cigány identitásába. Szerintem akármilyen társadalmi csoporthoz is tartozik, kialakul ez a pozitív önképe és megteremtődik az elfogadottsága. Ez a feltétele az integrációnak is. Enélkül csak erőltetés az integráció.

– *Kuklay atya mondta bevezetőjében, hogy kultúra és szubkultúra között jelentős különbség van. Kifejtené ezt bővebben?*

Kuklay Antal: Minden közösségnek vannak normái. Ha egy kisebb közösség egy nagyobbhoz csatlakozik, akkor át kell vennie annak a normáit. Ezek a normák anyagiak, kulturálisak, társadalmiak. A társadalmin belül erkölcsi normák vannak és etikethez köthető normák. Az anyagi normák a közlekedőedények rendszeréhez hasonlóan azonnal érvényesülnek. Ha Budapesten megjelenik a színes televízió, akkor nemsokára Miskolcon is. Ma már szinte minden cigány család házában ott a parabola-antenna. A kulturális elemek terjedését is lehet támogatni, erre szolgál az óvoda, iskola. Ezt lehet mérni is, hány százalékos az iskolázottság. Az állam segíti a fölemelkedést a jogrendszerrel. Ez fontos dolog. Ha a jogrendszer bizonytalan, mint most nálunk, akkor érvényesül „a fejtől büzlük a hal” elve. Az erkölcsi fölemelkedés a családban kötődik, ezt nehéz szabályozni. Veri-e a feleségét, káromkodik-e vagy sem. A legnehezebb viszont az illemnek, az etikettnek a megtanulása. Ez három-négyéves korra rögzül, ezek változtatása nemzedékeken át zajlik. Pedig a szomszédok esetében ez fontos, mert az eltérő kulturális szokások nagy feszültségeket tudnak kelteni. Bömböl-e a rádió éjjel, vagy tekintettel vagyok a szomszédomra, aki pihenni akar? Ez közösségenként változik, hogy mi az a minimális jog, minimális erkölcs, minimális etikett, amit kötelezővé, számonkérhetővé tesznek. Ezt a minimumot a közösségnek, minden egyes közösségnek neki magának kell megszabni. A nehézségünk az, hogy egy európai normarendszerhez kellene csatlakoznunk, azt vesszük át papíron, de nincsenek meg az alapjai. Ezért régen két csendőr rendet tudott tartani a faluban, most pedig a köztársasági elnök és a legfőbb ügyész sem elég hozzá. Erre példa az uzsora, ami tipikusan cigánybűnözés. Csak a cigányok voltak annyira kiszolgáltatva és az ő vezetőiknek volt annyi erejük, hogy beindítsák ezt a gépezetet. Ez nem a magyar társadalom jellemzője. Az igazi gond a cigányság elitjével van, mert ők működtetik a cigaretta-csempészetet, a lánykereskedelmet, a kábítószerüzletet. Amíg a cigányságban nem fejlődik ki az az elit, amelyik erkölcsi szinten, szellemiekben példát tudna adni, addig ez a sok probléma köztük marad. A világ változása a helyzet rosszabbodását hozhatja, mert a fizikai munka szerepe mindenütt háttérbe szorul, egyre nagyobb tömegeket érint a fölöslegesség érzete. Ők az energiáikat haszontalan dolgok felé irányíthatják. Ez egy egészségtelen állapot.

A beszélgetést vezette és a rendezvényen elhangzottakat szerkesztette:

Mezei István

A család emberi és vallási értékre nevel

A cím plagizált, elmondanám annak történetét és tartalmát is. Idén volt a katolikus családok hatodik világkongresszusa Mexikóban. Ennek a kongresszusnak a mottója volt ez a cím, hogy a család emberi és vallási értékre nevel. II. János Pál pápa kezdeményezte a kongresszusokat, általában tízezer résztvevő van jelen ezeken, a világtalálkozókon pedig egy-két millióan szoktunk részt venni.

A jó Isten megadta, hogy mindegyik világtalálkozón részt vehettem, és talán nem árt, ha ezeknek a felépítését, módszerét is elmondom. A kongresszusokon vannak előadások, tanúságtételek, kerekasztal-beszélgetések, amelyeknek persze nincs kerekasztal formája, hanem 20–30 perces felszólalásokból áll, ami az előadás és a tanúságtétel közötti műfaj.

Minden reggel igeliturgiával, lectio divinával kezdődött a nap, aztán peregnék az előadások, hiszen tízezer embert nem lehet szüneteltetni, állandóan ki lehet menni és végig benn is lehet maradni. Este 7–8 óráig is eltartott a nap, kegyetlenül fárasztó volt, viszont a tartalom annyira kézzelfogható, hogy csak akkor mentünk ki, hagytuk ott, ha muszáj volt.

Azt, hogyan kell kapcsolatokat építeni, mire kell vigyázni, egy ilyen világkongresszus üzenetén keresztül tudjuk érzékelni. Az egész köszöntőkkel kezdődött. Az első Antonelli bíboros mondta, aki azt hangsúlyozta, hogy az egyházban prioritása van a családnak. Ez a mondat közhely, mégis fontos, mert a társadalomban egyre inkább marginalizálódik a házasságon alapuló család, és hangsúlyozni kell, hogy mi olyan gondolkodású emberek vagyunk, akiknél prioritása van a házasságon alapuló családnak. Hangsúlyozta a bíboros azt is, hogy az ilyen család nem idea, hanem realitás. Sokan szívesen mondogatják, hogy előlött eljárt az idő. Avított. Az ipari forradalommal befellegzett az ilyenfajta házasságesszménynek, ez már csak egy idea kergetése, ha valaki olyan keresztény, hogy még ebben álmodozik, hát álmodozzon, de ez már nem realitás. Ugyanakkor, ha körülnézünk a világban, az a meggyőződésünk, hogy aminek jövője van, az a házasságon alapuló család. Újra meg újra mondogatjuk, hogy ennek az eszmének nincs alternatívája. Amiket annak állítanak be, mind kérészetűek. Tehát merjünk erről álmodni, és higgyünk abban, hogy ez realitás.

A harmadik, amit Antonelli bíboros megfogalmazott a köszöntőjében, az volt, hogy mi az ő reményének alapja. Az emberi szív mélysége, és Isten emberek iránti szeretete. Az emberben ott a vágy, hogy édesanya és édesapa legyen, és ez a vágy fogja megőrizni hosszú távon a házasságon alapuló család eszméjét. Isten kegyelme, Isten szeretete pedig nem hagyja el az embert.

Egy másik köszöntő arról szólt, hogy egy ilyen világkongresszus azért fontos, hogy ünnepeljük a családot, tanúskodjunk róla, és tudatosítsuk, hogy a család még mindig az ember legfontosabb támasza. Aláhúzom az ünnepelni szót. Másutt mondta valaki, ha

örökké a krízisről beszélünk, akkor mi magunk vagyunk ennek elmélyítői. Nem erről kell beszélni, hanem ünnepelni kell a családot. Itt jegyzem meg, hogy a konferencia címe ez volt: *értékekre nevel* a család, és mert az értékek felől közelítették meg a témát, ezért a konferencia nem tudott pesszimista lenni. Meg kell tanulnunk pozitívan gondolkodni és beszélni.

Egy másik köszöntő arról beszélt, hogy a család világörökség, amit nem szokás eltékoználni. Köszöntőt mondott a mexikói államelnök is (nem tudom, ki hogy van Mexikóval, én gyerekkoromban úgy láttam, hogy Magyarország Európa közepe, kicsi, de mégis a közepe, és Észak- meg Dél-Amerika között van Mexikó, kis, jelentéktelen országnak látszik a térképen, de 99 milliós, csak a fővárosnak 22 millió lakosa van) és arról beszélt, hogy amilyen mérvűen bomlik a család a társadalomban, olyan mérvűen jelentkezik az agresszió. Beszélt arról is, hogyan próbálják a szociális hálót megteremteni a család védelmére.

Az első nagy előadó Raniero Cantalamessa volt, a Vatikán szónoka. Ő a család a Bibliában témában arról beszélt, hogy két emberteremtésről olvashatunk benne. Az elsőnél egyszerre teremtetik a férfi és a nő, mint Isten képmása, kapva a feladatot: szaporodjatok és sokasodjatok, hajtások uralmatok alá a földet, a másodiknál időbeli elcsúszás van a férfi és a nő teremtésénél: az Úr odaseregelteti az állatokat Ádám elé, hogy válasszon magához illő segítőtársat. Nem talál, és akkor megalkotja Isten az asszonyt az oldalbordából, amikor Ádám, az ember alszik, az Isten cselekszik. Isten cselekedte, hogy legyen az asszony, és akkor nagyot kiált örömeiben Ádám: csont az én csontomból, hús az én húsemből. Cantalamessa arról beszélt, hogy a két emberteremtés-elbeszélésnek más és más az üzenete. Az elsőnél az, hogy az ember Isten képmása, Istenre irányul a léte, a hozzátartozásában tud önmaga maradni. Látjuk, amilyen mérvűen távolodik az ember az Istentől, olyan mérvűen szűnik meg embernek lenni. A másik üzenete pedig: szaporodjatok és sokasodjatok, a prokreációról, a nemzésről szól.

A második teremtéselbeszélés, ahol időbeli különbség van a férfi és a nő teremtődése között, ott a hangsúly, hogy nem jó az embernek egyedül lennie. Ezt is lehet látni a társadalomban: amilyen mértékben távolodunk az Istentől, olyan mértékben lett jelszó, hogy jó az embernek egyedül.

Nem jó az embernek egyedül, rászorulunk a másikra, az emberi kapcsolatok nélkül koldusok vagyunk. Cantalamessa arról szólt, hogy a régi leánykérési rituálé valamit őriz a második emberteremtés-elbeszélésből. A régi leánykérőben a fiú térdénállva, a koldus gesztusával kérte meg a leány kezét, ezzel jelezve, hogy nélküled koldus vagyok, gyere hozzám. Nem árt, ha a házasságban is tudatosítani tudjuk, hogy rád szorulok, nélküled koldus vagyok.

Ami belepiszkít az emberi kapcsolatba, ahol az ember tudatában van annak, hogy a másik nélkül koldus, az a bűn. Azt a kemény mondatot idézte a teremtés történetéből, amikor az Úr az asszony felé fordulva azt mondja: te vágyakozni fogsz férjed után, az pedig uralkodni fog rajtad. Az egymásra utalt kapcsolat diszharmonikussá a bűn következtében lesz.

Érdekes volt, amit az Újszövetségről mondott az előadó. Jézus két vitabeszédét vette elő a farizeusokkal a házasságról. Azok kötekedtek Jézussal, hogy Mózes miért engedte

meg a válást, ha egy asszonyt rajtakapunk, mit kell tenni... Cantalamessa azt mondta, figyeljük meg, Jézus mindig a kezdetre utalva válaszol. Kezdetben nem így volt, a terem-téskor így volt... A farizeus egy konkrét helyzet leszűkítő látásában kérdez, Jézus pedig mindig az eredeti rendeltetés felől nézi a valóságot.

Egy-két évvel ezelőtt volt kampány arról, hogy legyen a középiskolákban kondom-automata, mert a gimnazisták úgyis élnek szexuális életet, legyen kéznél a kondom. Ezek a föllázító intézkedések mindig egy beszűkítő, konkrét helyzetből fogalmaznak. Most a bejegyzett párkapcsolat indoka, hogy úgyis élnek így az emberek, összeköltöz-nek, hát akkor legyen bejegyzett párkapcsolat, lehetőleg a házasságot überelő külső-ségekkel. Gyengítsük így is a házasság pozícióját – persze ezt nem teszik hozzá. Egy beszűkítő látásból történik tehát az eredeti rendeltetés fellazítása.

Egy chilei filozófus előadásának az volt a címe, hogy Mi az érték? Onnan indult el, hogy egy olyan társadalomban élünk, amely tagadja az Istent és az etikai elveket is. Hogyan lehet érvelni az értékek mellett, hogy miért gondolkodunk mindig a monogám házasság mellett, vagy a házasságon alapuló családon? Ha nehéz is érvelni egy ilyen elvek nélküli világban, azért még mindig felmutathatjuk az értéket. A görög gondolkodás eljutott a birtokló szeretet fogalmáig, a krisztusi gondolkodás pedig az önjándékozó szeretetig. Ha a magunkfajta ember az önátadó és nem a birtokló szeretetet éli, akkor az emberek odafigyelnek, hogy miről is van szó?

Vallási és emberi értékekről beszélt tehát ez a konferencia, de nem iskolás módon, hogy melyek a vallási értékek a házasságban, vagy az udvarlásban, melyek az emberi értékek, hanem egy atmoszférát próbált érzékeltetni, hogy egy bizonyos miliőben mi kik vagyunk? Mindnyájunk számára használható, amit a konferencia megfogalmazott: éld az önátadó szeretet értékét, a krisztusi szeretetet, és akkor egyszer csak megváltozik körülötted a világ.

Érdekes volt, hogy Cantalamessa ugyanígy feltette előadása végén a kérdést, hogy mit kell tennünk egy ilyen széteső, relativizálódó társadalomban? Azt mondta, hogy az ősegyház nem vitatkozott a hellén kultúrával, hanem krisztusi módon élt. A férj hűséges volt, a házasságban megszületett az élet, és ami akkor forradalmi dolognak számított, a keresztények gondozták az öregjeiket. Ezeket az értékeket élték, és a történészek állítják, hogy amikor 313-ban a milánói ediktum megköttetett, Nagy Konstantin nem valami ér-zelmi fölindulásból tette szabaddá a keresztényeket, hanem háromszáz év alatt olyan je-lentős populáció lett a kereszténység a birodalmon belül, hogy számolni kellett velük.

Kezembe került egy könyv recenziója, egy Stark nevű amerikai szerző írt a vallás felemelkedéséről. Ebből láthatjuk a keresztény házasságeszmény távlatát. Arról szól ez a könyv, hogy az emberek hosszú ideig azt gondolták, hogy a vallás egyenes vonalban süllyed. Galilei kimondta a maga tézisé, a francia forradalom megtépázta az egyház tekintélyét, Szokratésztól kezdve gondolták, hogy bomlik a világ, és a vallás meg fog szűnni. A szerző azt a kérdést teszi fel, vajon nem az történik-e a mai világban a keresz-ténységgel, ami a Római Birodalomban történt? Francia példát hoz: jelenleg a francia társadalomból 53 százalék mondja magát vallástalannak és 47 valamiképpen vallásos-nak, istenhívőnek. A folyamat talán úgy fog alakulni, hogy 55 százaléknál tetőz majd a

magukat hitetlennek vallók száma, és egyszer csak megfordul az egész, a század végére megfordulnak az arányok, 55 százalék mondja majd hívőnek magát és 45 hitetlennek. Azért, mert az elkötelezett keresztényeknél veszik komolyan a házasságot és az életet.

Egy nagyon lassú folyamat ez, és ha merünk elkötelezetten gondolkodni, megfordulhat a társadalom felfogása. Tehát Cantalamessa, és az a bizonyos chilei filozófus is azt mondta, hogy elsődlegesen nem vitatkozni, hanem élni kell, elkötelezett, minőségi keresztény életet. Ezzel alapozzuk meg a jövőt.

Ugyanakkor hadd mondjam el, hogy a konferenciának volt egy másik üzenete is. Éljen csöndben ebben a társadalomban, mint keresztény szerelmes, másrészt pedig, mivel egy élet- és családelleses lobbival állunk szemben, meg kell nekünk is tanulni lobbizni az értékeink mellett. Csöndben élni, a magunk értékrendje szerint, de el is kell kiáltanunk magunkat. Az egyik előadó így fogalmazta meg: nem elég, ha a keresztény család a falain belül szépen él, oda kell fordulnia a másik keresztényhez is, és vele együttesen kell lépni a társadalom felé.

A következő előadó arról beszélt, hogy újra fel kell fedezni az értékeinket. A szerzetesi kongregáció készített egy dokumentumot, aminek az a címe, hogy Újraindulni Krisztustól. Ezt idézte az előadó: minden keresztény megújulás az egyháztörténet folyamán a Krisztustól való újraindulásból fakadt. Ha merünk, tudunk újraindulni Krisztustól, akkor valamilyen megújulás fog létrejönni körülöttünk. Mit jelent ez a házasságra vonatkozóan? Újra felfedezni a bibliai emberképet, újra felfedezni a szent házasságot, a szentségi házasságot, és a családegyházat.

Egy korábbi konferencián így fogalmazott egy előadó: ha Európa felfedezné újra a bibliai emberképet, és merné definiálni a házasságot, megmenekülhetne az önpusztítás-tól. Ezeknek az értékek az újrafelfedezése lehetne a feladatunk.

Egy másik előadás a családról, az emberi élet értékéről szólt. Onnan indult ki, hogy a mai társadalomban bipoláris helyzetben van az élet. Szépeket mondunk róla, és mindent megteszünk ellene, a legszemérmertlenebb formákban. Valójában egy életellenes magatartást takar el a „szépetbeszélés” az életéről. Egyre több ország küzd az abortuszjogért, hogy ne csak megengedett, hanem jog legyen. Mi az üzenete ennek? Vad idegent megölni büntetendő cselekmény, de a legközvetlenebb hozzátartozódat nyugodtan megölheted.

Magyarországon 100 születésre 70 abortusz jut. Ami megoldás lehet: „család, légy az, aki vagy”. Tisztán kell látnunk, hogy egy megfogant életnek mi lesz a sorsa. Függetlenül attól, hogy milyen a kapcsolat, amely nemzette. Elhordozza-e a megjelent új életet, vagy sem. Az egyesülésben két önzés találkozott-e, vagy két szeretet?

Hogyan rombolja a házasságot, a párkapcsolatot az abortusz? Mi a párkapcsolat alapja? A kölcsönös elfogadás. Amikor ez a kapcsolat visszautasítja az életet, ilyen drasztikus módon, még nem egymáson, hanem egy harmadikon gyakorolják az el nem fogadást, a visszautasítást. Ezt olyan sikeresen begyakorolják, hogy a végén már egymásra is nemet mondanak. Valahol a házasság igenjével szemben mondunk nemet az életre.

Ma már nem arról kezdenek beszélni tudományos munkákban, hogy milyen minőségű párkapcsolat produkálja az abortuszt, hanem az hogyan rontja el a párkapcsolatot. Amit leginkább tehetünk az élet védelmében, az a házasság megővése.

Volt egy előadás, amelynek a család és a szexualitás volt a témája. Két dologról szolt az előadó: 1. Mi a tisztaság? Az nem a szexualitás visszautasítása (az nem erény, Istentől való értékről van szó), hanem alávetése a szeretetnek, integrálása a személyhez, a test és a lélek harmonizálása. 2. Az ember: férfi és nő, ezt nem lehet magatartásformának tekinteni, magatartással lecserélni. Ismerjük, miről van szó, a gender-ideológiáról, amely azt hangoztatja, hogy a biológiai nem nem meghatározója a társadalmi nemnek. Az, hogy fiúnak, vagy lánynak születél, az nem meghatározó, az leszel, ami akarsz lenni, mert a fiú-, vagy lányvotod csak fölvetett magatartás. Már Magyarországon is erőteljesen hangoztatják ezt, tankönyv is van már róla.

Mire szoktak hivatkozni? Csak a propaganda jellemtelenségét akarom érzékeltetni: egy ikerpár megszületik, egy fiú és egy leány, és a fiú nemzöszervével valami probléma volt, az orvosi beavatkozásnál a műtét nem sikerült, és akkor a szülök elhatározták, hogy akkor legyen belöle lány. Átműtötték lánynak, és a szülök így nevelték. Amikor már ifjonc volt a lánynak átműtött fiú, megmondták, hogy te fiúnak születél. Akkor ő már saját jogon visszaműtötte magát fiúnak, nyilván abból sem lett semmi, és öngyilkos lett. De a történetet csak odáig mesélték el, hogy a szülök a fiúnak születettet átműtötték és lány lett belöle. Ez a hivatkozási száma a gender-ideológiának, legalábbis az volt, amíg az egész történetet nyilvánosságra nem hozták. Erös ideológia lesz ez hamarosan. Nálunk ezt „esélyegyenlőségnek” nevezik inkább. Megjelent már egy tankönyv is erről, amely a bevezetőjében arról siránkozik, milyen szörnyen determináljuk a nemeket, a születéshez kötve, pedig ez csak magatartás kérdése. Ez a konferencia direkt módon nem is mondta ki a gender szót, de az előadó arról beszélt, hogy a nemiségünk, a férfi-, vagy nővotunk a személyünkhöz tartozik, és nem begyakorolt magatartásforma csupán.

A család és a média című előadás abból a chestertoni gondolatból indult ki, hogy a tanítókat többre becsüljük, mint az édesanyákat. A médiára alkalmazta ezt a mondást, hogy ma a médiát többre becsüljük, mint az édesanyát, és statisztikai adatokkal bizonyította, hogyan torzítja a média a valóságot. Amerikában készitettek egy felmérést, hogy a filmekben a szexuális jelenetek húsz százaléka zajlott házastársak között. Magyarországon egy matematikus figyelte két héten át a televíziót, és egyetlen egy szexjelenet nem volt ez idő alatt házasságon belüli. Ezt nézzük... Bizonyította az előadó, hogyan torzít a média, hogyan mutat torz házasságképet és sugall házasságellenes cselekvéseket. Nem az a válasz, hogy összetörjük a médiát, de meg kell tanulni használni például a távkapcsolót is...

Az emigráció külön téma volt. A munkanélküliség, a munka alulfizetettsége adja, hogy kénytelenek az emberek vándorolni. Az idegenben dolgozni készülő, „félházasságban” élő emberek milyen gyökértelenné válnak. Ugrásszerűen növekszik a népvándorlás száma, szerte a világon.

A család és a társadalmi erények témájában is hallottunk előadást. A házasságon alapuló család a társadalom tökéje, mondta az előadó. Egy szilárd házasságból munkába induló valószínűleg jobban fog teljesíteni, mint az ilyen vagy olyan kapcsolatból a munkahelyére beszédelő. A házasság szilárd háttéréből adódik a társadalom tökéje, másrészt abból, hogy gyermeket hoznak a világra és a társadalom számára szocializálják. Egy családon belül tanulja meg normálisan az ember, hogy mit jelent az igazságosság, a

gyengédség az esethez, a megbocsátás és egy csomó olyan erényt, ami nélkül a társadalom nem tud létezni.

A társadalom, az állam dotálja az édesanyát, ha elmegy dolgozni, de nem dotálja azért, mert otthon marad, pedig pont ezért kellene. Éppen most lehet egy plakátot látni, még buszok oldalán is, hogy legyen egyenlő a bérezésük a férfiaknak és a nőknek. Osztom a véleményt, de egy Európa parlamenti képviselőasszony sírt a rádióban, hogy magasabban képzetek a nők, mint a férfiak, mégis alulfizettebbek 15 százalékkal. Ezt meg kellene nekik adni. Persze, de az otthoni munkájáért kellene ezt megadni. A mi gondolkodásunkban is van emancipáció, de mi azért küzdünk, hogy a nő nő maradjon.

A társadalom igyekszik úgy beállítani, hogy a család megosztó valóság. Vegyük észre, hogy a családdal szemben negatív diszkrimináció létezik. Mi meg azt valljuk, hogy a család az egyetlen megoldást jelenti a társadalom bajaira.

Nem árt tudomásul venni, hogy a család társadalmi értéket termel, de ez nem tudatosodik bennünk, és ezért nem küzdünk a házasság és a család jogaiért, hogy élet- és családbarát társadalom vegyen bennünket körül. Jövője csak annak a társadalomnak van, amelyik komolyan veszi a családot, és minden társadalom elpusztul, amely a közsférából a magánszférába űzi. A család közügy és nem magánügy, de a legszemélyesebb közügy.

A vallást is ugyannerre a kaptafára húzzák fel, hogy az is magánügy. Legyen semleges társadalom, mi mindenki felé nyitottak akarunk lenni, mondják, de valójában egy ateista diktatúrát építenek fel, és egy családeellenes társadalmat. A németeknél az ifjúságnak már 40 százaléka a szingli életformát akarja választani.

Volt egy kerekasztal-beszélgetés is a kongresszuson, a politika és a törvénykezés témájában. Egy ENSZ-képviselő azt magyarázta, hogy tavaly volt a 60. születésnapja az emberi jogok chartájának, és azzal akarták meglepni a világszervezetet, hogy kerüljön be a chartába is az abortuszjog. Az emberi jogok kiáltványa azért íródott, mondta ez a képviselő, hogy kodifikálja az ember egyenlő méltóságát a fogantatás pillanatától a természetes halál pillanatáig. Ez a kiáltvány az ENSZ alapokmánya, alkotmánya, és amikor az ENSZ ilyen tanakodik, a saját gyökereitől válik le és kiszolgáltatja magát lobbierdekeknek.

Az épülő párkapcsolatnál tisztán látnunk kell azt a hátteret, amelyben élünk, de szilárdan látnunk kell azt, ami a szívünkben van, hogy mégis a házasságon alapuló családból lesz jövő. Valaki úgy fogalmazott, hogy azok az ideológiák, amelyek körülvesznek bennünket, egygenerációsak. A leszbikus és homokos ideológia egy generációt kibír, utána nyomtalanul eltűnik. Ez nem teljesen igaz, mert ők is kinevelik az utódjaikat, de nem vetélytársak.

Az ember három síkon épül: lelki, szellemi és testi síkon. Ha emberivé akarsz tenni a kapcsolatod, akkor arra kell figyelni, hogy harmonikusan épüljön mind a három sík. Amikor a tisztaságról beszélünk a párkapcsolatban, nem valami csúnyáról kell lemondani, hanem valami szépről, hogy rászorítsuk magunkat a lelki, szellemi síkon való kommunikációra, ezért törekszünk tisztaságra. Néha beleizzadhatunk, de amikor a házasságban teljessé válik mindhárom valósága az emberi kapcsolatnak, akkor van szárnyalása. Ha csak a testből indul ki, és csupán ott él egy kapcsolat, az bizonytalan és rövid életű.

Ha a szellemi és lelki sík is fel van építve, ezekhez mindig hozzáadódik a testi harmónia is. Fordítva nem biztos.

Merjünk hinni az embermód felépített kapcsolatban, és törekedni kell integrálni a vallási értékeket is ebben a kapcsolatban. Tanulgatni kell a közös imádságot, a közösen megélt vallásosságot. Az egyik előadó ezt úgy fejezte ki: fedezzük fel a családgyeházat. Nekem egyfajta egyházképet ad Rómában a Szent Kelemen-bazilika. Ennek az a sajátossága, hogy lefelé háromemeletes, kiásták az idők folyamán. Legalul van Kelemenék háza. Egy keskeny utca választja el a Mithras- (iráni napisten) szentélytől és a Mithras-katekumeniskolától. Kelemenék házában összegyűltek az eucharisziára, és ott volt mellettük a Mithras-kultusz. Aztán lassan kinőtték Kelemenék házát, és följe építettek egy kis bazilikát, ez a második szint a föld alatt, olyan, mint a mi Szent István-kori templomaink, formában és méretben is. A Mithras-szentély ott maradt lent. Aztán kinőtték ezt a kis bazilikát is, és a ma látható bazilika épült följe. Látható tehát, hogy az egyház a családgyeházból született meg.

A családgyeháznak melyek az alapvető funkciói? Ugyanazok, mint a nagy egyháznak. Ilyeneket szoktunk róla mondani: koinonia, kérügma, liturgia és diakónia. A koinonia a közösség, az egyház közösségben létezik. Mit jelent ez ma számunkra? Két szlogent idézünk, az egyik azt mondja, hogy a mai család olyan, mint a benzintöltő állomások, a családtagok befutnak, tankolnak, aztán mennek tovább. Egy másik kép így fogalmaz a mai társadalomról: kühschrank-gesellschaft: hűtőszekrény-társadalom. Már a párkapcsolatnál is érvényes az Exupéry-mondás, hogy az idő, amit a rózsádra vesztegetsz, teszi értékesé a rózsát. Ne engedjétek félrevezetni magatokat. Mondogatjuk, hogy gyorsuló időket élünk, és tényleg, ha a mosásra gondolsz, egyszerűbb ma, mint öreganyáinknak volt, de azért, hogy a rügyből virág, a virágból termés legyen, ma is ugyanannyi időre van szükség, mint pár ezer évvel ezelőtt. Hogy az édesanya szíve alatt kibontakozzék az élet, ugyanannyi idő kell, mint valamikor. A párkapcsolat felépítéséhez is ugyanannyi idő kell, mint régen.

Exupérynek van egy kevésbé idézett szava is, miszerint mivel barátokat nem lehet a boltban szerezni, az embereknek nincs barátjuk. A párkapcsolat felépítésén nem spórolhatunk időt. Ez a koinonia. Minőségi időt szánni a másikra, nemcsak fáradt időt. Különösen a lányoknak mondom, segítsenek a fiúknak abban, hogy a gyengédségnek azokat a gesztusait, amelyekre szükségük van, megkapják. Egy fiú magától nem találja ki. Egy ősi bölcsességet idézek itt, mely szerint a férfi a fej, de az asszony a nyak, amely forgatja a fejet.

Nekem van úgynevezett szerelmeshittanom, minden két hétben leülök beszélgetni szerelmespárokkal egész estére, és már külön témává tettem a női fifikát. Ettől én félttem, mert gimnazistakoromban a bencéseknél egy öreg atya mindig figyelmeztetett minket, fiúk, fiúk, a női fifika! Ez akkor valami negatív dolognak tűnt, hogy egyszer csak valaki ki fog ugratni a papságomból. Aztán lassan-lassan, hogy rengeteg házasság történetét meghallgattam, rájöttem, hogy a női fifika nagy erény, aminek sok haszna van. Női fifikának tartom azt a képességet, amit az anyasághoz kapott segítségül. Nem azt tudja általa, mit kell a gyerekek továbbadni, hanem hogy tudja könnyűvé tenni a gyerekeknek,

amit továbbad. Erre tehát nagy szükség van, és ez nem alázza meg a férfit. Sok idő kell tehát és odafigyelés, hogy a koinonia létrejöjjön.

Ha a családgyház felől közelítem az udvarlást, szükség van a kérügmára is. Ez elvontabb dolog: tanúságtétel, a hitbéli tapasztalatok megosztása. Ez a párkapcsolatban is nagyon fontos, ha hívők módjára akarjuk tenni. A hit hallásból ered... Hol tapasztaltam meg ma Isten jóságát, szeretetét? Egy versben, egy újságcikkben, a napnak egy történéseiben mit hallottam meg? Ezt megosztani egymással, ez a kérügma. Nem az események szintjén megállni, hanem ahogyan azt megéltém. Ebben a fiúk és a lányok között nincs különbség.

A harmadik a diakónia. Nem szabad kitenyészteni az önzést, hanem segíteni kell egymást az önátadó szeretet felé. Diakónia, a szolgálat lelkülete nélkül, az önátadó szeretet valósága nélkül nem lehetséges egyenlőségen felépülő párkapcsolat. Pál apostol azt mondja, hogy előzzétek meg egymást a szeretetben. Versenyeztek benne... Ez a diakónia lelkülete a párkapcsolatban.

A negyedik a liturgia, amiben az egyház él. Leegyszerűsítve használva a szót: kellene a szertartások. Mikor fáradt az ember, a szertartások adnak egy formát az életünknek. Nem kell mindig újat kitalálni. Amikor a Szentírás azt mondja, hogy elhagyja az ember atyját, anyját, feleségéhez ragaszkodik, és a kettő egy lesz, itt nem arról van szó, hogy szakítani kell a szülőkkel, hanem a két hagyományból megteremteni a saját hagyományunkat, a saját liturgiánkat. A magunkfajta embernél a születésnap, a névnap, vagy bármilyen más ünnep nemcsak koccintási alkalom. Miért ne lehetne ilyenkor közösen Szentírást olvasni, egy imát elmondani. Legyen liturgiátok! A fiatal, magunkfajta házasságok szívesen eldicsekszenek velem, hogy náluk van imádság a családban, közösen imádkoznak a gyerekekkel is. Ezt nehezen lehet elhagyni, mert ha a gyerekek reflexszerűen beépül, követeli is. Kellene a kettő imádsága hozzá, és a személyes imádság is. Lehet, hogy nagyon nehéz és nagyon idegen egymás előtt imádkozva megszólalni, de el kell kezdeni. Lehet az kötött, vagy saját szavakkal való imádság, de a liturgiának ez a része is épüljön bele a párkapcsolatba. Azt tartjuk, hogy ha valaki hitetlenül templomi esküvőt rendez, a válási ráta közöttük is olyan, mint a széles társadalomban. Ha eljárnak vasárnaponként istentiszteletre, szentmisére, ez a ráta 20 százalék alá esik, ha imádkoznak, ha személyes imádság is van a házasság mögött, talán ezrelékben lehet kifejezni a válások számát. Ezért mondta II. János Pál pápa, hogy az együtt imádkozó család együtt marad. Sokat szokták ezt idézni.

A párkapcsolatot is széles nyomtávra kell építeni, nem ott, ahová a nehézkedési erő viszi, hanem emberi és vallási értékekre felépíteni a kapcsolatot. Ne szűnjenek meg ezen dolgozni, mert másképp nem lesz a kapcsolatból házasság, vagy hat év alatt kötelezően elválnak. Ha nincs megalapozva emberileg és világnézetiileg egy kapcsolat, akkor hat év alatt elválnak. Addig még történik valami új, jön a gyerek, a kisebb lakásból nagyobbba költöznek, sok esemény történik, de hat év alatt beáll az élet, és gyorsan kerekre oldanak.

Úgy gondolom, ez a négy alappillére a családgyháznak.

(A Miskolci Egyetemen április 1-jén elhangzott előadás szerkesztett változata)

A százéves magyar jezsuita rendtartomány

Az apropó, amely miatt jezsuita napokat ünnepünk itt, Miskolcon és Szegeden is, meg szerte az országban, egész évben, az, hogy 1909-ben, száz éve, a kassai vértanúk napján jelent meg az a dekrétum, amelyet Rómában az általános rendfőnök írt alá, és amelynek az volt a hatása, hogy attól kezdve Magyarországon önálló rendtartományban élhettek és dolgozhattak a jezsuiták.

A múltról és a jelenről is beszélnem kell, ezért néhány olyan pontot emelek ki a rendtartomány történetéből, amely számomra segítséget és vigasztalást nyújt jelenlegi helyzetünkben. Nehéz objektíven beszélnem ezekről a kérdésekről, mert érintve érzem magunkat a jelen helyzetben. Az előbb egy sajtótájékoztatót vettem részt, ezen is éreztem ezt az ellentétet, a nagy dolgokról, amelyekről beszélünk, a valóságról, ahogy ez az iskola működik, és a tevékenységünkről, amely ezt az újrainduló rendtartományt jellemzi. Ezzel a mondattal utaltam is a lényegre, amely mentén próbálok érteni az eseményeket, és amiért nagy vigasztalást jelent az elmúlt száz esztendő számomra.

Talán nem túl erős a kifejezés, hogy élethalálharc folyik a jezsuita szerzetesrendben is azért, hogy meg tudjuk vetni a lábunkat most, húsz évvel a rendszerváltás után, és kialakuljanak azok az életfontosságú szervek, amelyek egy rendi közösségben szükségesek ahhoz, hogy önállóan tudjon működni. Gondolok a tartomány vezetésére, a rengeteg adminisztratív feladatra, ami ezzel együtt jár, a rengeteg megtalálandó válaszra, olyan kérdésekre, amelyek soha máskor nem merültek fel, csak itt, ezek között a történelmi adottságok között.

Gondolok a képzés gondjára: hála Istennek, néhány év szünet után eddig öt fiatalembert vettünk fel, akik abban is különböznek a korábbiaktól, hogy többségük már egy évet eltöltött Budapesten egy jelöltházban, úgyhogy jól megismertük őket. Nagy öröm számomra, de nagy probléma is, hogyan tudjuk újraindítani a noviciátust, amely a rendi képzés talán legfontosabb része, amely mindent megalapoz. Még most is, húsz évvel az újraindulás után ott tartunk, hogy akik közül választani lehet a vezetésre, vagy 80 év fölötti, korukhoz képest ugyan jó erőben lévő emberek, de ilyen

Lukács János SJ

feladatot már egyikük sem tudna elvállalni, vagy még csak néhány éve léptek be a rendbe, saját útjukat, utunkat is keressük sokszor. A választás tehát nem könnyű.

Hasonló kérdésekkel szembesülve próbáltam újra elolvasni ennek a száz évnek a történetét. Ami leginkább meglepő, hogy ezt a száz évet mennyi váratlan, tragikus esemény szabdalta darabokra, olyanok, amelyekre felkészülni nem lehetett, amelyek az egész országgal együtt a jezsuita rendtartományt is ide-oda dobálták.

Az önállósodást sem lehetett előre látni. Nagy meglepetés volt a jezsuiták számára, amikor csak néhány héttel-hónappal a dekrétum megszületése előtt kezdtek rebesgetni, hogy végre meghallgatásra talál ez a régi óhajuk a magyar jezsuitáknak. Ez a százéves jubileum megtéveszti az embereket, sokan azt gondolják, hogy csak 100 éve lennének jezsuiták Magyarországon. Természetesen ez nem így van, mert már a rend alapítása után, a 16. század második felében több jezsuita jött Magyarországra, de magyarok csak ebben a nagyon furcsa képződményben dolgozhattak, ami az osztrák–magyar rendtartomány volt. Ez körülbelül 1700 jezsuitát jelentett a 19. század második felében, és a mai Ausztria, Horvátország, Szlovákia, Ukrajna galíciai területét, Magyarországot, Erdélyt jelentette. Ezt még a mai közlekedési eszközökkel sem lehetne úgy beutazni, hogy a tartományfőnök, mint ahogy feladata, rendszeresen tudjon minden helyi közösséggel kapcsolatot tartani. Egy teljesen irreális képződmény volt, és létének egyetlen oka politikai volt. Annak ellenére, hogy a jezsuiták gyakran kérték, különösen a 19. században, amikor már kínos volt jezsuitának lenni, mert akkor automatikusan a labancokkal azonosították őket, és az nem látszott kívülről, hogy a magyar jezsuiták hányszor mozgóldtak. Leveleket írtak Rómába, hogy el tudjanak szakadni az osztrák rendtartománytól. Sokszor el is indult az ügy, de politikai okok miatt leállt, mert az uralkodó attól félt, ha a magyar jezsuiták elszakadnak az osztrákoktól, vége a monarchiának is, vagy legalábbis ez lesz a bomlás első jele. Ez így talán túlzás, de ahhoz mégis elég erős indok volt, hogy de facto ne születhessen meg az önállóság, egészen 1909-ig.

A megrázkódtatások közül az első a világháború volt, de még ennél is nehezebb volt átvészelni a jezsuitáknak a „tanácsköztársaságot”, azt a néhány hónapos kommunista diktatúrát, amikor a papokat üldözték, a templomok ajtait beszögezték. Még most is megvan egy fénykép, amelyen a pesti Jézus Szíve-templom látható, már majdnem készen, és az ajtaját deszkákkal keresztben beszögezték. Egyrészt azért, mert a templomok nem működhettek, de azért is, hogy a csöcselék ne juthasson be, ne tehessenek kárt benne. Itt történt az első olyan esemény, ami ahhoz vezetett, hogy később nagyon szép gyümölcse lett ennek a szorongatásnak. Az akkori provinciális megijedt a kommunista diktatúra miatt – azt persze akkor nem lehetett tudni, hogy meddig fog tartani –, és fogadalmat tett, hogy ha ezeket az időket embervesztés nélkül megússzák a magyar jezsuiták, akkor missziót indítanak Kínába. (Az embervesztés körülbelül azt jelentette, mint ma jelentené, hiszen alig néhányan voltak, akik magyarul tudtak, amit az osztrákok úgy magyaráztak, azért vannak kevesen, mert a magyarok személyiségüknél fogva nem nagyon alkalmasak a szerzetesi életre; a magyarok meg úgy, hogy nem nagyon volt kedve belépni az osztrák rendtartományba egy magyar fiatalembernek, és nem is biztos, hogy a képzés után visszakerülhettek Magyarországra. Egyszóval, legfeljebb ha két tucat rendtagjuk volt akkoriban.)

Tényleg nem történt senkinek semmi baja, és a még csak kibontakozó magyar jezsuita rendtartomány kezdte megvalósítani ezt a fogadalmat. Nagyon tehetséges emberek indultak el Kínába, ahol a francia jezsuitáknak volt egy nagy területük, ennek egy részét leválasztották. Egy hihetetlenül szegény tartomány volt ez, valahol Közép-Kínában. Ezen a vidéken a civilizáció nagyon alacsony színvonalú volt, szegények, nincstelenek voltak az emberek, nem volt orvosi ellátás. Ahogy a feljegyzéseikből kiderül, volt, hogy árvíz pusztította el az egész területet, ahol a magyar jezsuiták dolgoztak, valóban embertelen körülmények között. Tehát szép munkát végeztek Kínában, de azok a beszámolók, amelyek hazaérkeztek, úgy a harmincas években, amikor már kivirágzott ez a misszió, nagy öntudatot adtak, nemcsak a jezsuitáknak, hanem azoknak is, akik kapcsolatban voltak a jezsuitákkal és támogatták ezt a missziót. Volt egy missziós központ, amilyen manapság csak Németországban és egy-két gazdagabb országban működik, s akármilyen nagy volt itthon is a nélkülözés, a világválságnak itthon is volt hatása, mégis erre a célra szívesen adakoztak az emberek. Tudták, hogy amit adnak, ott rögtön gyümölcsöket terem.

Ez a minta, hogy egy krízishelyzetből, mint amilyen a tanácsköztársaság volt annak idején, egy szép dolog tud születni, többször megisméltődött a magyar rendtartomány életében. Ez az, ami számomra nagyon tanulságos.

Hogy befejezzem a sort: a második világháború volt a következő nagy megrázkódtatás. A jezsuitákat is különbözőképpen érintette. Volt, aki a fronton szolgált, volt – a mostani öregek inkább erről beszélnek –, akik Budapesten, a noviciátusban átélték a szovjet hadsereg bevonulását, a bombázásokat, vagy el kellett menekülniük Kalocsa felé, hogy az életüket megmentse. Ebben az időben is szép dolgok születtek. Néhány hét múlva tervezünk Budapesten egy emléktáblát állítani az ottani rendház ajtaja mellé, ugyanis nemrégiben, hogy felújításokat végeztek az épületben, találtunk olyan rajzokat, véséseket, amelyeket a pincében azok írtak fel a falra, akik ott vagy zsidóként menekültek a nácik elől, vagy a következő, zavaros időkben, főleg lányok, asszonyok, menedéket találtak ebben a pincében. Olvastam néhány beszámolót, hogy zsidómentőknek nagy kitüntetések szoktak adni holocaust-szervezetek, és az egyik jezsuita, akinek Amerikában van a sírja, Raile Jakab volt az egyik apostola ennek a mentőmunkának. Járt a várost, papírokat szerzett, együttműködött a vatikáni nagykövettel és szervezte ezeknek az embereknek az ellátását.

A következő megrázkódtatás az egyre fojtogatóbb légköri kommunista hatalomátvétel ideje volt. Először csak a nagy, apostoli műveket, például a Kalotot intézték el, amelyik a legnagyobb ifjúsági szervezetté nőtte ki magát a második világháború idejére, talán 300 ezer tagja volt a vidéki agrárfjúság szellemi, lelki, kulturális, gazdasági felvirágoztatását célul kitűző programnak, aztán 1950-ben a rendházakat feloszlatták, és deportálták a szerzeteseket, nemcsak a jezsuitákat, hanem az összes többi rendet is.

Ebből egy nagyon fájdalmas, elképzelhetetlenül sok szenvedést hozó, de mégis szép időszak alakult ki. Hogy kivel mi történt, azon múltott, hogy befejezte-e a jezsuita képzését, mert volt egy nagyszerű ötlete az akkori tartományfőnöknek, Rómából sugallták neki: aki még nincs felszentelve, azt küldje ki külföldre, mert Magyarországon nem

lesz belőle semmi. Ezért több tucat fiatal jezsuita hagyta el az országot, és azokat, akik itthon maradtak, az idősebbeket, a papokat nagy számban internálták, és sokan voltak börtönben közülük. Osztottak azoknak a papoknak a sorsában, akik aktívabban dolgoztak, őket rögtön leállították. A jezsuitáktól nagyon félték, így náluk minden duplán számított. Amikor én 1991-ben beléptem a rendbe, még szép számban voltak azok a jezsuiták, akik mindezt átérték. Akkor voltak 70–80 évesek, és rengeteg történetet hallottunk tőlük, bár a szenvedésekről nem nagyon meséltek, inkább a vicces helyzetekről, de szerencsére leírták a szenvedésük történetét, néhány kötetben meg is jelentek, innen értesültem én is ezekről.

A jezsuitákkal, akik gyakran az elittel foglalkoztak a háború előtt, az történet, ami Franciaországban a papsággal a harmincas években, amikor a munkáspapság divatba jött. Ott sem működhetett akkor politikai okokból az egyház szabadon, ezért sokan vállaltak közülük

fizikai munkát. A magyar jezsuiták is egy szép, egyszerű, testvéri kapcsolatban éltek olyan emberekkel, akikkel a gyárakban dolgoztak együtt. A novíciusterem, Weissmahr Béla marósként dolgozott.

A másik gyümölcse a szétszóratásnak az volt, hogy akik külföldre kerültek, miután a tanulmányaikat elvégezték, néhányan nagyon jó helyeket találtak maguknak, olyan, ahonnan a lehetőségeik szerint segíteni tudták a magyarországi egyházat. Egy ilyen hely volt Bécsben a Magyar Egyházsociológiai Intézet, nagyon szép neve van, az intézet is szép volt, egy kis lakás, az itt dolgozó gárda is szép volt: egy jezsuita és egy hölgy, aki segített neki. Az ő tevékenységük abból állt, hogy mindenféle hírt összegyűjtöttek. Ha valaki nyugatról átutazott Hegyeshalomnál Magyarországra, majd visszament Bécs felé, ott megállt, beszámolt arról, amit hallott, a bebörtönzésekről, és mindenről, ami itthon történt. Egy év alatt összegyűltek az információk Andrássy Imre atyánál, aki évente kiadott egy kis kötetet A magyar egyház helyzete címmel, németül, megküldte különböző nagykövetségeknek, kormányoknak és ezzel egy kicsit sakkban tudta tartani a pártot, mert így nem kelthették azt a látszatot, hogy minden rendben van.

Amikor újraindult a rendtartomány, ezt is úgy lehet tekinteni, mint egy nagy áldását ennek a megszakadásnak negyven évvel korábban, mert más rendekkel összehasonlít-

P. Lukács János SJ, Julius Janus pápai nuncius és P. Ádám János SJ

va, vagy más országokkal, Közép-Európában, ahol szintén újraindult a rend, Magyarországon nagy gazdagságot jelent ezeknek az idős jezsuitáknak a jelenléte. Itt Miskolcon is, Ádám atya, vagy Károly atya, idős koruk ellenére sok frissességet, erőt adnak, és ők tették lehetővé számunkra, hogy újra felszálljunk erre az ismét elég gyorsan robogó vonatra, ami a jezsuita rendtartomány. Ha összehasonlítom magunkat más, hasonló helyzetben lévő szerzetesrendekkel, akkor látjuk, valóban áldás az ő jelenlétük.

Néhány idézet szeretnék felolvasni, amelyek számomra arról tanúskodnak, hogy a jezsuiták Magyarországon már átéltek hasonló helyzeteket, mint amilyeneket most mi átélünk. Például a budapesti Urak Mária-kongregációjának a története úgy kezdődik, hogy Bús Jakab 1905-ben odakerült a Jézus Szíve-templomhoz lelkipásztornak, és rábízta ezt a kongregációt. Ez egy kicsit hasonlított ahhoz, ami más rendeknél a harmadrend szokott lenni, a világiak lelkigyakorlatok, rendszeres összejövetelek, közös gondolkodás és valamilyen szociális tevékenység révén részesülnek a Szent Ignác-i karizmából, és egymást is erősítve, bekapcsolódnak a jezsuita rend közös küldetésébe. Jezuíták vezették ezeket a kongregációkat, de később, amikor nagyra nőtt, már világi papok és civilek is vezették az egyes csoportokat. De hogyan indult az egész?

„Ebben az időben a fővárosi hitélet újraéledése, mely nagyrészt a jezsuiták pesti működésével indult meg, már túl volt a kezdet nehézségein. A hitközöny, amely a hívek, és főleg az intelligencia lelkét megülte, a jezsuita atyák és néhány más egyházi férfiú buzgólkodása nyomán oszladozni kezdett. A vallásos élet a Jézus Szíve-templom körül egyre jobban terjedt. A komoly hitéletet élő és a szentségekhez gyakran járuló hívek száma egyre növekedett. Egymás után létesültek a kongregációk, ami akkor csekélységnek látszott, valójában, a jövőt tekintve, nagy jelentőségű esemény volt. Sok értelmiségi, aki csatlakozott a kongregációhoz, nagy áldozatkészséggel vállalta ezt, sokszor volt részük megvetetésben, sokszor gúnyolták és mellőzték őket, de ők azt mondták, nem azért lettem kongreganista, hogy meghátráljak. Például ott volt az a kongreganista, akinek a munkahelyén a főnökével kellett kemény harcot vívnia azért, hogy el tudjon menni szentmisére, és mivel vasárnap reggel nem engedte el a főnöke, egész nap éhezett, hogy este, amikor már eljuthatott, gyónhasson és áldozhasson. Ez még a kemény szívű főnököt is annyira meglágyította, hogy a hősi kitarást és jellemzilárdságot látva megengedte, hogy végülis vasárnap délelőtt is elmehessen szentmisére.” „Egy fiatal tanár, aki egyetlenként a fiatalok szeme láttára vállalta, hogy kimegy áldozni a vasárnapi misén. Őt is gúnyolták a kollégái, rengeteg megvetésben volt része, de ő vállalta, hogy vasárnaponként kimegy és megáldozik.”

Ilyen volt a légkör, amikor a huszadik század elején elindultak a jezsuiták. Még rendházuk sem volt, először csak egy kis lakást tudtak megvenni. A város nem nagyon akarta, hogy a jezsuiták visszajöjjenek, mert liberális vezetése volt, aztán a templom, melynek most százéves évfordulóját ünnepeljük, ha megnézzük akár Prágában, akár Pozsonyban a jezsuita templomokat, ez a budapesti egy kis kápolna ezekhez képest. Nem engedték, hogy a jezsuiták templomot építsenek maguknak, hanem meghatározták, mekkorák lehetnek a méretei, hogy ne látsszon ki a házak közül a tornya. Akkor létesült ez a kápolna, amit ráadásul nem is a jezsuiták építettek fel, hanem budapesti támogatóik.

Ha a mostani közömbösséget nézem, nagyon sok szempontból csüggesztő a helyzet, de ahhoz képest, ahogy száz évvel ezelőtt elindult az élet, nem is állunk olyan rosszul. Nagyon sok, kitartó munka kellett ahhoz akkor, hogy valami történjen. Voltak receptek, amiket a jezsuiták hoztak külföldről, ezeket próbálgatták. Sokat segített néhány olyan világi hívőnk, akik rezonáltak erre, és azzal, hogy vállalták, hogy ők áldoznak, hogy felszólalnak keresztény szempontból fontos ügyek mellett a parlamentben, akkor is, ha ez megbotránkozást keltett, néhány ilyen embernek az éveken keresztül való kitartása volt, ami végül katalizálta ezt a folyamatot. Elindultak ezek a közösségek, a Mária-kongregációk, melyek az elején úgy tűntek, mint valami újabb ájtatos egyesület, aztán lassanként tapogatóztak a vezetők, hogy mennyi erő van ezekben, hogy ha például egy zarándoklatot meghirdetnek, lesz-e elég ember?

Néhány éven belül több tízezerre nőtt a létszám, robbanásszerűen, Budapesten. Amikor a városvezetésben felmerült, hogy a Gellérthegyen Szent Gellért szobra a Duna felé nézve egy sziklán áll, ez nem illik egy világnézetiileg semleges fővárosba, és el akarták onnan távolítani, a jezsuiták a Jézus Szíve-templomból rendszeres zarándoklatokat szerveztek, énekelve vonultak végig a kongregációk a városon, úgy mentek fel a Gellért szoborhoz. Ez annyira elterjedt, híre ment, hogy nem mertek hozzányúlni a szoborhoz.

Az ilyen események abban segítettek, hogy valami eleven, vállalható formája kialakulhatott a katolicizmusnak. Ez szellemi kérdéseken és lelki útkereséseken is múltott, és amikor megtalálták azokat az ájtatossági formákat, azokat a szavakat, melyekkel az embereket meg tudták szólítani, akkor hosszú évek láthatatlan, előkészítő munkája szárba tudott szökni.

Egy újabb részlet: gyerekekkel kezdtek foglalkozni a jezsuiták, és megalakították a Szívgyárdának nevezett mozgalmat, ebben gyerekek számára alkalmazták a lelkigyakorlatokat, különböző játékokat, imádságokat szerveztek és egy nagyon jól kialakított ifjúsági programjuk jött létre, de észrevették, hogy a dolog bukdácsol, mert amit a gyermek kapott ebben a mozgalomban, azt otthon a szülők nem tudják erősíteni, sőt, tönkreteszik. Akkor bevezették, hogy ahol lelkigyakorlatot tartottak a szívgyárdistáknak, legalább egy esti előadást tartottak a szülőknek is. „Felhívták a figyelmüket kötelességeikre, és megismertették velük, miként akarja a Szívgyárda gyermekeiket igazi, engedelmes, szüleiket megbecsülő, irgalmas fiatalokká nevelni, és rávilágítottak arra is, hogy a szülők miképpen működjenek közre.”

Manapság is nagyon nehéz a hitet összekötni egy erkölcsi nívóval. Azért nehéz megtenni, mert ez így olyan ósdinak tűnik, nincsenek meg a megfelelő szavaink, kifejezéseink arra például, hogy a gyerekek vonzónak találjanak erkölcsi célokat. Ez is egy hosszú, bűvópatakszerű munka sokszor. Én nagyon örülök annak, hogy ebben az iskolában nagymértékben sikerül megtalálni ezeket az eszközöket. A gyerekek jól viselkednek és élvezik is azt, hogy jók. Jó, hogy most nincs itt sok tanár, mert ezer ellenpéldát tudnának mondani, de alapjában véve az összbenyomás az iskoláról ez.

A héten volt egy konferencia az egyház és az állam kapcsolatáról, és nagyon sokan mondták, legyen több egyházi iskola, mennyivel jobb lenne sok minden. De mi ugyanazokba a korlátokba ütközünk, mint amelyekbe a jezsuiták ütköztek az elmúlt

száz év első harmadában, hogy hiába vetnek be mindent, ha nem sikerül a szülőkhöz is eljutni, akkor kárbavész a munka jelentős része. Annak a formáit megtalálni, hogyan lehet a szülőknél is segíteni, hogy megértsék, miért jó a gyerekeknek az a fajta nevelés, amit itt kapnak, s nekik, szülőknél miért jó.

Még egy idézetet szeretnék felolvasni, ami azért érdekes számomra, mert Nagy Töhötöm könyvéből való, aki jezsuita volt, de aztán szabadkőműves lett, ennek a történetét írta meg. Jezsuita rendtársaim szerint sok minden egy kicsit zavaros benne, mégis, nekem nagyon megtetszett. Még mielőtt jezsuita lettem volna, megláttam a könyvespolcon és elolvastam. Nagyon érdekes, ahogy leírja azt a folyamatot, ahogy Kerkai Jenő a Kalotot megalkotta. Nagy Töhötöm Kerkainak közeli munkatársa volt ebben a mozgalomban. Arról mesél, hogy ő maga tanuló jezsuita volt, nagyon belemerült a teológiába, és kiszámolta, hány éve van még a papszentelésig, és hány könyvet kell még addig elolvasnia, Aranyszájú Szent Jánost és más, klasszikus műveket, és hogy ebből ő hogyan fog saját magának a lehetőségeket felhasználva szellemi tőkét kovácsolni. Szóval készült a jezsuita életre, és akkor az egyik nap bekopogott hozzá Kerkai és a következőket adta elő: „A noviciátus óta sokat gondolkozott azon, hogy mi lenne az a munka, amellyel az egyházat a mai körülmények között a legnagyobb erővel tudnánk előrelendíteni. Tagadhatatlan, kezdte meg fejtegetéseit, hogy az egyház sokat veszített régi befolyásából a tömegekre, s hogy bizonyos rétegeket, épp a legnagyobbakat, mint a munkásréteget lényegében elveszítette. Az csak optikai csalódás, hogy vannak egyházi munkások is, itt a tömegekről beszélünk, őket pedig sem szónoklattal, sem szép írásokkal visszaszerezni nem lehet. Ezeket azok a jámbor lelkek hallgatják és olvassák csak, akiknek erre szükségük nincsen, mert úgyszólván ott vannak a templomainkban.” Mi ez a néhány ember – erről beszél ezután –, azokhoz a tömegmozgalmakhoz képest, amelyek, ahogy egyes ideológiák végighullámoznak egy országon, az emberek gondolkodását, viselkedését megmozgatják. „A tömegekhez ma már nem a szeretet útján tudunk eljutni, mert a fülük eldurvult a sok megcsalás és kifosztás miatt, nem alamizsnát és vigasztalást várnak, hanem jogokat. Aki megadja nekik a jogot, a külön életet, annak fognak hinni, annak az istenét fogják imádni.”

Egész jó látélet a harmincas évek Magyarországról. Azt mondja utána: „adjuk meg mi, az egyház a lehetőséget a jobb életre, s újra hinni fognak nekünk. Ma az apostolkodás igaz útja, amely nem foltozgatni akar, és nem tiszta lelkeket még fényesebbre dörzsölni, a szociális igazság és a szociális tömegtervezés útja.”

Akkor álmodnak valami nagyot, és még azt is eldöntik, hogy nem a városi emberekkel akarnak foglalkozni. Azt mondja: „gondoljuk meg jól, hogy érdemes-e a városi munkásréteggel elkezdni a szervezőmunkánkat, vagy sem. A városi munkásság már kicsúszott a kezünk közül, mi nem tudunk versenyt vívni és harcolni azokkal, akik a városi munkásságot nagyrészt már kézben tartják. De ott van a falusi parasztság. Az még jó, de már elindult az aposztázia útján és ez rohamosan fokozódni fog ezer tényező miatt. Ez új terület, sikert ígér, s a jövő jelentősége óriásivá fog nőni. Mi meg tudjuk tenni, hogy több jogot, több kultúrát, erősebb szervezetséget és életszínvonalat biztosítunk számukra.”

S akkor megszületett bennük egy olyan mozgalomnak a terve, amelyiket nagyon terv-

szerűen végiggondolva arra jutottak el, hogy nemcsak a hitről legyen szó, nemcsak arról, hogyan tudnak jobban élni a földművelésből. Utazgattak, beszélgettek az emberekkel, és rájöttek, hogy semmi értelme nincs mindenhol gabonát termelni, ami csak éhbéren tudja megtartani a vidéki munkásokat, azt is csak úgy, hogy a kormány minden vagon eladott gabonához még hozzátesz valamennyi pénzt, hogy megvegyék külföldön, mert Magyarországon drágább a termelés, azaz ebből soha nem lesz fölemelkedés. Viszont akkoriban divatba jött a zöldségfélék fogyasztása az északi országokban, ahol nem volt meg a lehetőség ezek termelésére, és ebben óriási nagy pénzek voltak. A jezsuitáknak az volt az ötletük, hogy a mentalitásbeli, gondolkodásbeli szervezettséget is igénylő átalakulást valahogy a vidéki fiatal rétegek számára lehetővé tegyék. Akkor nem kényszerülnek arra, hogy a kenyérkereset miatt a városokba áramoljanak, amely mindig többet ígért, mint amennyit adni tudott, emberi életminőségben, anyagiakban is. Rájöttek, hogy egy nagyon erős kulturális elgyengülés is jellemezte a falvakat. A kultúra középpontjai átkerültek a városra, a hagyományok meggyengültek, ezért népzenei és néptánc szakosztályokat is indítottak, és a magyarságukban is erősíteni akarták ezeket az embereket.

Ennek az eredménye sok év múlva egy sokszorososan összetett mozgalom volt, nagyon erős szakosztályai voltak, programokat írtak, anyagokat küldtek vidékre, és valóban meg tudtak teremteni egyfajta közösségérzést ezek között az emberek között, akik előtte magányban, kilátástalan sorsukkal küzdöttek, és ez lehetőséget teremtett nekik, hogy a hitükben is elmélyüljenek és megint öntudatosabbá váljanak.

Lehetne még sorolni a különböző kezdeményezéseket, és ezeknek mindegyike olyan, hogy mai szemmel nézve az ember nem is tud százszázalékosan azonosulni velük. Ha lehetne, mutatnék egy képet Kerkairól, amint beszél egy tömeggyűlésen. Nagyon vonzó kép, látszik, hogy céltudatos, alázatos, összeszedett ember, olyan öntudattal, ami egy kicsit ijesztő. De van benne számunkra nagyon biztató is, ugyanis nem ismételnünk kell azokat a dolgokat, amik megtörténtek, hanem azokat az utakat, amelyeket a rendi karizmánkkal hozunk magunkkal, azokat járjuk újra. A száz év történetének tanulsága az is, hogy sok minden nem úgy alakult, ahogy a jezsuiták eltervezték, ha valamit elkezdtek, mint szükséges munkát, alázatosan, úgy, hogy abból nem biztos, hogy lesz valami, sokszor az nőtt nagyra, s amit most, ennek az időszaknak a végén tenni tudunk az, hogy ezeket az utakat járjuk mi is. Ezek hasonlítanak abban, hogy próbálunk közösségeket teremteni, akár mennyire is nehezen megy, próbálunk embereket személyes hitre vezetni, és az általános reménytelenségben, amely megüli a lelkeket ráismerünk azokra a szövegekre, melyeket a trianoni veszteség utáni időkből hagytak ránk emberek. Amikor a remény horizontja nagyon leereszkedett és nem lehet látni, hogyan lesz kibontakozás, az ilyen helyzetekben is az Isten Lelke képes valami újat előhozni. Olyan panaszokat olvashatunk a jezsuitáknál, milyen dolog az, hogy nem látszik sehohol a közéletben, hogy az emberek jelentős része egyházi iskolába járt. Mennyire jó lenne olyan embereket képezni, akik aztán meg tudják állni a helyüket, mert fel vannak vértezve szellemileg és lelkileg is, és vállalják, hogy az evangéliumot, amelynek az örömhírében ők részesültek, továbbadják.

Reggel a gyerekeknek beszéltem, és eszembe jutott egy könyv, amit olvastam és na-

gyon érdekes volt számomra. Egy francia pszichológus írta és arról szól, hogy ő maga a saját kudarcainak a nyomába eredt. Hogy miért van az, hogy jönnek hozzá reménykedő emberek, hogy te pszichológus vagy, nekem különböző problémáim vannak, segíts ezeket megoldani. Ő a legjobb tudása szerint nekiállt a feladatnak, és újra és újra azt tapasztalta, hogy kudarcot vall. Annak az elvárásnak, hogy az emberek kisiklott életét neki kellene visszatenni a vágányra, hogy zakatolhasson tovább a vonat, sok esetben nem tud eleget tenni. Mi lehet az oka ennek a kudarcnak? Ezen kezdett gondolkodni, és oda jutott, hogy minden betegségnek, így a depresszióknak is megvannak azok a szimptomái, amelyeket az orvosok ismernek, és tudják, ha ezeknek legalább kétharmada megtalálható az illető betegnél, akkor az depressziós. Arra jött rá, hogy ami még talán húsz éve érvényes volt, az már nem evidens, mert az embereknek jó részére, akikkel az utcán találkozok, illenek ezek a tünetek. Tehát nem az egyének betegek, hanem a közösség. Neki arra van kompetenciája, hogy egyénnel foglalkozzon, de már nem az egyes emberrel kellene foglalkozni, hanem a közösséggel.

Ez a felismerés érdekesen egybevág számomra azzal, amit a jezsuiták elmúlt száz évéből lehet tanulni, hogy ott tudott a munkájuk gyümölcsöt hozni, ahol közösséget tudtak teremteni, és fel tudták vállalni azt, hogy tartósan szolgálatába állnak egy-egy közösségnek. Az elmúlt években nagyon sok vita volt közöttünk, fiatal jezsuiták között. Azt hiszem, én is olyan voltam korábban, és többen is közülünk, akik szeretnénk szabadon dolgozni. Annak van egy romantikája. A 16. században is arról álmodoztak a jezsuiták, hogy ők majd mennek a világba, ahogy a Lélek vezeti őket, emberekkel beszélnek, segítenek a lelkeknek, aztán mennek tovább, úgy fognak élni, mint ahogy Szent Pál. Itt is eltöltene egy kis időt, ott is, „hajtják” az evangéliumot. Ez a gondolat minket is megfogott, s néhány év múlva ott vagyunk, ahol az első jezsuiták is voltak, nagy iskoláink vannak (itt, Magyarországon egy, de van egy kollégiumunk is), van egy nagy épületünk Budapesten, amit szeretnénk étellel megtölteni, nagy házunk Dobogókőn, ahol lelkigyakorlatokat tartunk, és a tartományfőnök idejének nagy része azzal megy el, hogy igyekszik ezeket az épületeket megfelelő állapotban tudni, vagy hozni. Nagyon sok adminisztráció, nagyon sok olyan feladat, amiért nem lehet jezsuita egyikünk sem.

Az történt az első jezsuitákkal is a 16. században, hogy ebből a nagy szabadságvágyból nem lett semmi, mert annyi helyre hívták őket, és nem tudtak senkinek nemet mondani, nagyon hamar kialakult egy intézményhálózat. Ha én most az első száz évet is megnézem, azt látom, hogy ezek a nagyszerű dolgok, amelyek történtek, mind intézményes dolgok voltak. Arra nagyon kellett vigyázni akkor is, hogy ez ne nyomja agyon a kezdeményezőkézséget, a jezsuiták szabadon mehessenek erre-arra, amerre a Lélek hívja őket, mégis, az elkötelezettség, a szolgálat terhét ezek a jezsuiták felvállalták az elmúlt száz év során. Ez számomra is sokat segített, átalakult a szemléletmódom. Nagy reményként látom, hogy a különböző küzdelmeink, és az intézmények működtetését biztosító tevékenységeink közötti egyensúlyt próbáljuk fenntartani.

*(Az avas-déli jezsuita Ige-templomában
április 20-án elhangzott előadás szerkesztett változata)*

Megemlékezés a szerzetesek elhurcolásának 59. évfordulóján

A minorita rendház falán elhelyezett emléktábla előtt tartott ünnepséget ebben az évben is a KÉSZ miskolci csoportja június 17-én, a szerzetesek szétszórásának évfordulóján. Gróf Lajos titkár köszöntötte a megjelenteket, majd Kuklay Antal kanonok, Hit pajzsa-díjjal kitüntetett körömi plébános mondott beszédet. A koszorúzás után Kuklay atya mutatott be szentmisét a templomban, Mikolai Vince esperes, pápai prelátus és P. Bogdan Adamczyk minorita plébános koncelebrálásával. Közreműködött a Szent Ferenc-kórus Regös Zsolt vezetésével.

Főtisztelendő Atyák! Kedves szerzetesek és szerzetesnők, világban élő szerzetesek!
Kedves Kuklay Atya! Kedves KÉSZ-tagok, tisztelt egybegyűlteik!

Öt évvel ezelőtt ajánlotta Kartal Ernő minorita atya, a Keresztény Értelmiségiak Szövetsége miskolci csoportjának egyházi elnöke, hogy emlékezzünk meg azokról a szerzetesekről, akiket 1950. június 17-én éjszaka a miskolci minorita rendházból hurcoltak el az ávosok. Már 1999-ben elhelyezte a rendház falán ezt az emléktáblát a Magyar Politikai Foglyok Miskolc városi szervezete, de utána nem tartottak itt semmiféle megemlékezést egyetlen alkalommal sem. Néhányan, a KÉSZ akkori vezetői, jónak találtuk Ernő atya gondolatát, és 2005. június 17-én elhelyeztünk egy szerény koszorút az emléktábla alatt. Öten-hatan álltunk itt talán, ahol most ilyen szép számmal gyűltek össze a miskolci katolikusok, és hallgattuk meg Ernő atya emlékező beszédét.

Akkor elhatároztuk, hogy a következő években is megrendezzük a szétszórás emléknapját, ahogy akkor elneveztük ezt az ünnepet, hiszen a szerzetesek elhurcolása, innen, és az ország számos más rendházából, csak kezdete volt annak a folyamatnak, amelynek végén államosították az egyházi iskolákat, és megszüntették, megakadályozták Magyarországon mind a férfi-, mind a női szerzetesrendek működését.

Az Ernő atyának tett ígéretünket megtartottuk, azóta is minden év június havának 17. napján összegyűlünk itt, a minorita rendház mellett, elhelyezzük a megemlékezés koszorúját és az is hagyomány immár, hogy minden résztvevőtől egy szál virág elhelyezését kérjük. A virágvázát bevisszük majd a templomba, az oltár elé, hogy az elhurcolt szerzetesekért bemutatott szentmise alatt is láthassa mindenki, milyen sokan emlékezzünk erre a dicstelen eseményre.

2006-ban P. Ádám János jezsuita atya, 2007-ben dr. Koncz Lajos pápai protonotárius, tavaly pedig fr. Hován Ágoston, gyöngyösi ferences plébános mondott ünnepi beszédet, ebben az évben pedig Főtisztelendő Kuklay Antal atya, körömi plébános vállalta ezt a szolgálatot. Kuklay atyát februárban, a kommunizmus áldozatainak emléknapján tüntették ki a Hit pajzsa díjjal. Ő 1956 őszén, már felszentelt papként, a Központi Papnevelő Intézet hallgatója volt, és egyike azoknak, akik Mindszenty József

zsef hercegprímás utasítására lefoglalták az Állami Egyházügyi Hivatal irattárát. Ezért, és más „bűnéért” (idézőjelben használva ezt a szót), a kádári megtorlás idején 1957 és 63 között hat évet töltött börtönben Budapesten és Márianosztrán, és csak tíz évvel később, 1957-ben lehetett körömi plébános.

Kitüntetéséhez utólag is sok szeretettel és tisztelettel gratulálunk.

Tegnap emlékeztünk meg az 56-os mártírokról, a forradalom áldozatairól és tegnap volt Nagy Imre és kivégzett társai újratemetésének húszéves évfordulója is. Ilyen módon évről évre kapcsolódik egymáshoz ez a két esemény, már csak azért is, mert az ötvenes évek minden jogsértése egy töről fakad. Amikor emlékezünk ezekre az eseményekre és az üldöztetést szenvedettekre, egyúttal reményünket is kifejezzük, hogy ezek a jogsértések soha többé nem ismétlődnek meg.

Megemlékezéseinken minden évben felolvassuk azok nevét, akiket 1950-ben ezen a napon teherautókra pakolva elhurcoltak a minorita rendházból. Megtesszük ezt most is. P. Péchy Alán tartományfőnököt, P. Beck Pál hittanárt, P. Szendrey Bonaventura házfőnököt, Moksó Gilbert teológusnövendéket, Mézinger Ferenc novíciust, Polonkai Arnold novíciust, fr. Grohmann János orgonistát, fr. Nagy Sándor sekrestyést, fr. Krizsán Sándort és Szabó József diákot vitték el kényszerlakhelyre. Az ünnepségünk után kezdődő szentmisét értük, minden elhurcolt és börtönbezárt papért és szerzetesért mutatjuk be.

Most pedig felkérem Kuklay Antal atyát emlékező beszéde megtartására.

KUKLAY ANTAL

A szétszóratás éveiből a magyar egyház tavasza lett

Kedves Testvérek!

Börtönidőmnek egyik legkedvesebb társa volt P. Szigeti Imre József domonkos atya. Ő 16 évet töltött börtönben, egyik „rekordere” a magyar katolikus papoknak. Szerencsénk van, hogy a visszaemlékezéseiből fennmaradt az elhurcoltatásról szóló fejezet.

„Este tizenegy óra tájban ajtómon erős zörgést hallottam. Azonnal tudtam, hogy itt vannak. Felkelttem, kinyitottam ajtómat. Egy géppisztolyos állt az ajtóban, rám szegezett fegyverrel. Hallani lehetett, hogy a többi cellában is ugyanez a helyzet. Rövid utasítás: ‚Öltözzön föl! Egy kézi koffert hozhat magával a legszükségesebb dolgaival.’ Egy pár cipőt, néhány fehérneműt, a breviáriumot és egy-két könyvet csomagoltam be.

Kuklay Antal atya

A felkészülés rendkívül rövid ideig tartott. Amikor kimentünk a folyosóra, a többi atya is ott volt már. A földszintre kísérték bennünket, s a kapuhoz vitték.” – Mindez a soproni domonkos rendházban történt. – „A kapu előtt állt egy leponyvázott nagy teherautó. Elhangzott a vezényszó: 'Szálljanak fel! Menjenek egészen előre, a vezetőfülkéig!' Ez a felszállás nem volt olyan egyszerű dolog a számunkra, különösen nem bőrdönddel a kezünkben. Nem voltunk szokva ahhoz, hogy teherautókra másszunk, különösen nem például az idős Szádok atya. Elrendelték, hogy bőrdöndjeinket, mintegy sáncként

Az emléktábla előtt

helyezzük magunk elé. A teherautó másik felén csak két géppisztolyos tartózkodott. A bőrdöndöket azért kellett magunk el tennünk, mert attól tartottak, hogy menet közben megtámadjuk majd őrzőinket. Mi – domonkos atyák –, akiknek soha nem volt sem pisztolyuk, sem másféle fegyverük! Szégyenletesen gyáván viselkedtek őrzőink!

Elindult a teherautó velünk az ismeretlen cél felé. Nemigen lehetett kilátni az éjszakában, de láttuk, hogy elhagytuk Sopront. (Úgy hírlett, hogy az országszerte összeszedendő szerzeteseket, nővéreket talán a Szovjetunióba, Szibériába fogják vinni.) Már világos reggel volt, amikor megállt velünk a teherautó és leszállítottak bennünket. A kapucinus zárda előtt álltunk meg, Máriabesnyőn. A kapucinusok zárdája feletti dombon egy apácázárda állt. A férfiakat a kapucinusokhoz vitték. Ők meg voltak lepve, mert nem tudták, hogy vendégeik érkeznek. Nem voltak felkészülve a fehérruhás domonkos atyák fogadására. Még ugyanezen az éjszakán szedték össze és hurcolták ide a premontreiek zárdájának tagjait is. Nem volt tele a zárda, üres cellák is voltak. Betereltek bennünket, és négy-négy szerzetest helyeztek el egy-egy cellába. Megparancsolták, hogy a területet nem szabad elhagyni. Sétálni azonban a zárdán belül és a kertben is lehetett.

Ugyanezen az éjszakán szedték össze Budapesten a Váci utcai angolkisasszonyok zárdájának a nővéreit is. Őket a dombon lévő apácázárdában helyezték el, ahol a folyosókra hintettek az apácák részére szalmát, mert lehetetlen volt elhelyezésüket jobban megoldani.

Egyik zárda sem volt felkészülve az elhurcoltak fogadására és ellátására. Akik ide szállítottak bennünket, nem törődtek ezzel. A hirtelen földuzzadt közösség ellátását a befogadók dolgának tekintették. Nem lehetett titokban tartani, hogy hány 'szállítmány' szerzetest és szerzetesnőt hurcoltak Máriabesnyőre. A környék hívő emberei átérték annak a gondját, hogy miből, hogyan is él meg ez a rengeteg ember. Nagyon szép és hősiesség magatartással tettek tanúságot a velük való együttérzésről, hitükről és szeretetükről. (A ma élők közül sokan nem tudják, hogy ebben az időben Magyaror-

szágon jegyrendszer volt. Bizonyos élelmiszereket csak élelmiszerjegyre, fejadagként lehetett kapni. Ha valaki tartalékkolt, nemegyszer elvették élelmekészletét, sőt megbüntették, mint feketézőt, elhurcolták stb.) Ebben a gazdasági helyzetben különösen nagy dolog volt, hogy a hívek felpakoltak, és amivel csak tudták, segítették a befogadó zárdákat. Megható volt a szeretetteljes segítőkészségnek ez a megnyilvánulása. Csofaldatos volt, hogy a nehéz körülmények között senki sem éhezett. Könnyebbséget jelentett, hogy később a családtagok már látogathattak bennünket.

Egy idő után a kommunisták úgy döntöttek, hogy ne maradjanak tovább együtt a szerzetesek az internálótáborokban. Ősz felé jött a rendelet, hogy fel kell oszlatni a tábort. Menjen ki merre lát, minden odahurcolt hagyja el a tábort! Mindenki szerezzen magának lakást és állást!

Előírás volt, hogy az elhurcolt pap – akkor is, ha már szabadon él – templomban nem végezhet nyilvános papi tevékenységet. Nem prédikálhat, nem gyóntathat istentisztelet alatt. Nem misézhet, csak akkor, ha nincs hivatalos istentisztelet, illetve ha már senki sincs jelen, sőt a templomot is bezárták.”

Így kezdődött az elhurcolt magyar szerzeteseknek a világi élete. Az Úr Jézus azt mondta tanítványainak: ti vagytok a föld sója. Akkoriban azon a területen a sót a tengerből párolták le, aztán összeszedték, és kis zacskókban árusították. Amikor megjelent a kereskedő, például Názáretben, sőt vegyenek! kiáltással, akkor Mária szólt a kis Jézusnak: Jézuska, gyere, menjünk sót venni, és elcserélte a finom övet, amit ő szőtt, a kananeus kereskedővel. Ezt is olvashatjuk a Szentírásban: „övet ad a kananeusnak”. Később Mária ezt is mondhatta: Jézuska, dobd már ki a sót, mert ez már „megsüketült”. Mert a zacskót, amikor forrt a víz, beleengedték, és abból kimosódott a konyhasó, és maradt az oldhatatlan egyéb só, ami a tenger vizéből ottmaradt.

A sót tehát a tenger adta, és a Nap párologtatta el a felesleges vizet. Azok a Föld sói, akik a szerzeteskolostorokban, szerte Magyarországon éltek, a kegyelem napfényétől párologtatták el a felesleges vizet a lelkükből, hogy megmaradjon a kristályos só. Amikor elérkezett az ideje, ezt a sót el kellett juttatni a háziasszonyoknak a fazekába, hogy belelógassák, és ízt adjon az ételnek. Néha az Úristen különös módját választja ennek a sózásnak. Így történt, hogy azok a papok, szerzetesestevérek, akik évtizedeken át bent éltek a kolostorban, egyszerre kikerültek ennek a magyar népnek a forró levesébe, hogy annak ízt adjanak. „Mert ha a só ízét veszi, mivel sózzák meg az ételt?” Most már látjuk, a Gondviselés útjai hogyan bontakoznak ki és hogyan fordul át az, ami rossznak látszott, és rossznak is érezték, hogyan változik át jóvá. Most, meggyőződésem, hogy a magyar egyháztörténelem úgy fogja ezeket az éveket nyilvántartani, hogy ez a magyar egyház tavasza volt, mert sorra pattannak, hajtanak ki azok a csírák, rügyek, amiknek a törzsét akkor ez a só, ez a táptalaj termékenyítette, erősítette meg.

Mi ezzel a lélekkel adunk hálát ezeknek a testvéreknek, atyáknak, nővéreknek, akik a maguk életüknek, imájuknak, áldozatuknak, szenvedésüknek, türelmüknek, megaláztatásuknak a sójával ízesítették ezt a magyar életet. Köszönjük nekik!

(A szétszóratás emléknapján, június 17-én, a minorita rendház előtt rendezett ünnepségen elhangzott beszéd szerkesztett változata)

ISMERETLEN ARCÉLEK

A Miskolci Keresztény Szemle rovatot indított „Ismeretlen arcélek” címmel. Ebben a rovatban időről-időre, Magyarországon jórészt ismeretlen XX. századi európai személyiségek életútját, munkásságát kívánjuk bemutatni, akik saját működési területükön kiemelkedőt alkottak, valamint kereszténységüket tudatosan vállalták, azt a közvélemény számára tevékenységükkel, megnyilatkozásaikkal is hitelesítették.

A kommunista kultúrpolitika következménye, hogy 2009-ben Jacques Maritainról, mint „jórészt ismeretlen” személyről kell írunk. Ő ugyanis a húszas évek közepétől egészen 1949-ig folyamatosan jelen volt a magyar szellemi életben. 1937-ben nagy sikerű előadást tartott Budapesten az Iparművészeti Múzeum aulájában.¹

DABÓCI MIHÓK MÁRIA

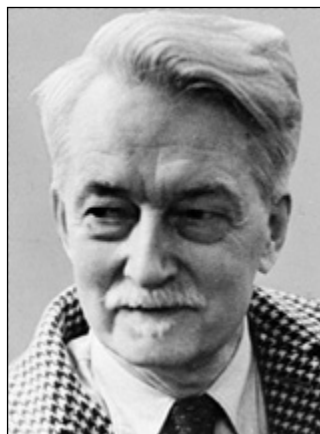
Jacques Maritain

„KORUNK NAGY GONDOLKODÓJA, A GONDOLKODÁS, AZ ÉLET ÉS AZ IMA MŰVÉSZETÉNEK MESTERE”

Az alcím szavai 1973. április 29-én hangzottak el a Szent Péter téren, amikor VI. Pál pápa megemlékezett az előző nap meghalt Maritainról. „Nem fogjuk elfelejteni jelenlétét – folytatta a pápa – ezen a téren, amikor eljött, hogy a zsinat ünnepeles bezárása alkalmával Krisztus, a mi Mesterünk nevében üdvözölje a kultúra világát”

(Cahiers J. M., 4–5., 59. o.)

Ki volt ez az ember, akinek hangja, a pápa reményei szerint, az idővel sem megy feledésbe? Naplójegyzeteinek 1954-es kiadásához írt előszavában Jacques Maritain a következő sorokkal mutatja be saját magát: „Ki vagyok én? Tanár? Nem hiszem, csupán szükségből tanítok. Író? Talán. Filozófus? Remélem, hogy az. Inkább azonban az igazság romantikus harcosa, aki elszánt minden küzdelemre, hogy az igazság és az igazságosság napja fölragyogjon az emberek között. És egyfajta eredetkutató, aki fülét a földhöz szorítja, és hallgatózva figyeli a rejtett források moráját s a hajszálgökörek növekedésének nesztét, és égi kol-

Jacques Maritain

¹ Magyar nyelvű bibliográfia: www.foliaelecta.hu In: Folia Selecta 8. Köröm 1996. szeptember, 19–33. p.

dus is vagyok, századunk emberének álruhájában, a Királyok Királyának egyfajta titkos ügynöke az evilág fejedelmének territóriumán”².

Jacques Maritain 1882-ben született Párizsban, hitehagyott protestáns szülők-től. Legkedvesebb iskolatársa Ernest Psichari, édesanyjának, majd neki is jó barátja Péguy. A Sorbonne-on ismerkedik meg későbbi feleségével, Raissával. Kérdéseikre az egyetem professzoraitól nem kapnak választ. Elhatározzák: ha rövid időn belül nem találják meg létük értelmét, öngyilkosok lesznek. Intellektuális vergődéseik közben barátaikkal Bergson tanítványaivá szegődnek, aki további belső lépések megtételére készíti elő őket. Megismerve Leon Bloy-t, lassan a katolikus egyház felé fordulnak, és 1906-ban feleségével, Raissával és sógornőjével, Verával együtt megkeresztelkednek. Az ezt követő mintegy tíz év a lelki-szellemi fölkészülés ideje. Tanulmányozzák a Szentírást, a Hagymányokat, bencés szerzetes atyák segítségével mélyítik imaéletüket. Mindhárman bencés harmadrendiek lesznek. Keresztapjuk, Leon Bloy biztatására elzarándokolnak La Salette-be. Jacques eleinte úgy gondolja, hogy az egyházba való belépésével le kell mondania a filozófiáról, amikor azonban a felesége nyomán megismerkedik Aquinói Szent Tamással, új lendületet kap szellemi munkássága: „Én, aki oly szenvedélyesen vándoroltam a modern filozófusok tanai között, és ott csak kiábrándultságot és bizonytalan nagyságokat találtam – írja később –, most az értelem megvilágosodását éreztem. Filozófusi hivatásom fölragyogott a maga teljességében”³.

Az igazság szerelmese megismeri a hármás bölcsességet és mély tisztelőjévé válik: a legmagasabb bölcsesség a szentek tapasztalatának bölcsessége, amely megízlelteti az emberrel az isteni mélységeket a szeretet és a Szentlélek ajándékai által. Középen helyezhető el a teológiai bölcsesség, vagy az értelmet kereső hit bölcsessége, s legalacsonyabb az alázatos filozófiai bölcsesség, az értelem és a szív koronája, amivel megajándékozott minket a Teremtő. E három, egymástól különböző bölcsesség autonóm, amelyek azonban egyetlen szimfóniában adják a keresztény bölcsességet. Maritainnek rendkívül finom érzéke volt mind a három irányba, de ő magát mindig „csak” filozófusnak tartotta. „A bölcsesség egyszerű barátja, a fölfakadó létezésnek egyszerű kutatója, az ég egyszerű koldusa akart lenni. És az volt” – írja róla baráti tanítványa, Olivier Lacombe⁴. Filozófiája mindenekelőtt létfilozófia, mely teljes egészében a lét intuíciójának intellektuális világosságában mozog. „Annak a meglátása a lényeges – fejezi majd ki az alapmagatartást Maritain –, hogy a létezés nem egy egyszerű tapasztalati tény, hanem magának a szellemnek adott őseredeti ajándék, amely egy végtelen, megfigyelésen túli világot nyit meg előtte, vagyis az értelemmel feldolgozhatónak elsődleges és értelmet meghaladó forrását”⁵. „Ma azonban – állapítja meg Maritain – nem törekszünk a látásra, értelmünk nem lát. Megtorpanunk a jeleknél, a megfogalmazásoknál, a következtetések levonásánál... Egyfajta kifejezés-zuhatagban elébe vágunk a dolgoknak”. S ebből következik a korunkat jellemző másik vonás, melyet

² OEC XII. 130. p. Jacques és Raissa Maritain összes művei: Oeuvres Completes I – XVI. Vol. 1982–1999. Éditions Universitaires Fribourg Suisse, Éditions Saint-Paul Paris. (A jegyzetekben rövidítve: OEC)

³ OEC XI. 27–28. p.

⁴ Olivier Lacombe: *Jacques Maritain*, Téqui, 1991. 13. p.

⁵ OEC IX. 30–31. p.

„az igazolás elsőbbségének lehet nevezni az igazsággal szemben. Manapság sokszor úgy tűnik, fontosabb számunkra, hogy igazoljuk az általunk gyártott szimbólumok és jelek érvényességét, minthogy tápláljuk magunkat azokkal az igazságokkal, amelyeket ezek a jelek megmutatnak”⁶.

A valóságért folytatott küzdelmében Maritain legfőbb támasza Aquinói Szent Tamás öröksége, amit ma tomizmusnak szoktunk nevezni. Ennek segítségével tud a legnagyobb, legfinomabb „felbontással” dolgozni az emberi valóság, egyáltalán a valóság megismerését szolgáló kutató munkában, s ez egyben kiváló eszköz arra, hogy ezt a valóságot, az egész létet, az örök fények világosságában szemlélje. „A világ élő tomizmust kíván, amely mindenekelőtt és szüntelenül valósítja létbölcseleti hivatását, az élet nemességét szolgáló hivatását. Olyan tomizmust igényel, amely mindig szem előtt tartja azt az egzisztenciális méltóságot, ami szüntelenül árad minden teremtett dologba attól, aki a *létezés teljessége*.” A maritaini gondolkodásmód azonban „nem szorítkozik arra, hogy teológiailag megvédje az isteni igazságot, hanem leszáll az utcára is, filozófiailag dolgozik a profán területén, és keresi a pozitívát mindenben. Nem csupán szeretettel tiszteli az isteni transzcendenciát, hanem kibontakoztat egy teocentrikus humanizmust és elősegíti a teremtmény rehabilitációját Istenben”⁷.

A húszas évek elején Maritainék kiköltöznek a Párizs közeli Meudonba. Házuk falán ma egy emléktábla áll, a következő szöveggel: „1923-tól 1939-ig Raissa és Jacques Maritain, és Raissa nővére, Vera élt ebben a házban, amely mindenki előtt kitérta kapuját, bárhonnan is jött, hogy találkozzon egy igazságot kereső baráti közösséggel.” Vendégeikkel megosztották házuk imádságos légkörét, egyesekkel tomista kört alakítottak, hogy együtt tanulmányozzák, elemezzék Szent Tamás tanítását, vagy annak fényében keressék a válaszokat a kor aktuális problémáira. Rendszeresen látogatja összejöveleiket mások mellett a neves domonkos atya, Garrigou-Lagrange, s a későbbi bíboros: a genfi Charles Journet abbé, Maritain nagy barátja, Charles Henrion, a sivatagi remete, vagy Vladimir Ghika herceg. „Meudon menedéket jelentett egy súlyos fenyegetésekkel teli világban” – írta Julien Green. Olivier Lacombe pedig úgy emlékszik vissza Maritainék otthonára, mint „a keresztény vendéglátás nagyszerű helyére annyi gondolkodó, művész és kereső ember számára, ahol mindenki személyes vendégfogadásban részesült, melyet a háziak önjárandékozó szeretete, csendes figyelme kísért.”

A meudoni években születik meg Jacques Maritain egyik fő műve, a *Les degrés du savoir* (A tudás fokozatai), melyben a legegyszerűbb érzéki ismeréstől az absztrakció fokain át elvezet a metafizika világába, és azon túl a misztikus kegyelmi egyesülés természetfölötti tapasztalataig. 1934-ben jelenik meg a létről szóló előadásainak kötete: *Sept leçons sur l'Étre* (Hét értekezés a létről). A mindenekelőtt metafizikus Maritain megtalálja a valóság és a gondolkodás szívében a lényeg és létezés egységként megjelenő létet. Ennek kutatását, kincseinek felszínre hozását tekinti fő feladatának.

Meudonban gyakori látogató volt Jean Cocteau, aki útkeresésében és lelki küzdel-

⁶ OEC. XI. 113–114. p.

⁷ Michel Nurdin: *Jacques Maritain és Jézus Kistestvérei 2. rész*, In: *Folia Selecta* 17. Köröm, 1999. október 9. p.

meiben Maritainéktól és barátaitól sok segítséget kapott. Fiatal művészek, költők, muzsikuskok, festők jöttek és találtak náluk szíves fogadtatásra. Itt volt Jean Hugo, Chagall, néhányszor Paul Claudel, gyakran jött Pierre Reverdy, Satie, Auriac, Arthur Lourié, Stanislas Fumet, Gino Severini, Henri Gheon, Max Jacob, Pierre van der Meer. Nem csoda, hogy ezekben az években Jacques Maritainnek két költészettel foglalkozó könyve is megjelenik: *Frontières de la poésie* (A költészet határai, 1935.) és *Situation de la poésie* (A költészet helyzete, 1938). Gondolkodásának elmélyítésében ezen a területen is értékes segítséget kap feleségétől, a költő Raissától.

A húszas évek elején a francia katolikus világ krízise tereli Maritaint a politikai filozófia felé. Ezirányú elmélkedéseinek gyümölcse az 1927-ben megjelent *Primaute du spirituel* (A szellemiek elsőbbsége). A *Du régime temporel et de la liberté* (Az evilági rend és a szabadság) 1933-ban már érinti későbbi nagy művének, az *Humanisme intégral*nak (Az igazi humanizmus)⁸ lényeges témáit. Ez utóbbi könyv Olivier Lacombe szerint „az igazságban gyökerező intellektuális szeretet aktusa”, a küzdő egyház, az emberiség és történelme dimenziójában. Maritain számára a politikai és társadalomfilozófiai kérdések mindig az erkölcsfilozófia részei voltak. Könyvében metafizikai alapokra támaszkodva elméleti módon tárgyalja a gyakorlati kérdéseket. A különböző történelmi korszakokon át vizsgálja a társadalmi élet evangéliumi energiákkal történő táplálását. Művének sajátos tárgya egy új keresztény társadalom kialakulásának lehetősége. S mivel éppen ezzel megvetette „a remény, mint a kultúra lényegi dimenziója filozófiájának alapját”, írhatja P. Georges Cottier a magyar kiadás előszavában: Az igazi humanizmus „semmit sem veszített időszerűségéből”.

Jacques Maritain, aki már a harmincas években előadásokat tartott Torontóban és az Egyesült Államok több egyetemén, a háború közeledtével elfogadta a Princetoni Egyetemre szóló meghívást, és a hitleri fenyegetés elől zsidó származású feleségével és sógornőjével Amerikába költözött. A háború éveiben szóval és tollal védte a „megfeszített igaz és szent ügyeket”. Tanulmányokat, könyveket ír civilizációnk égető kérdéseiről, a politikai igazságosságról, az emberi jog és a természetjog kapcsolatáról, a kereszténység és a demokrácia viszonyáról (utóbbi írása némi kihagyással megjelent a Vigiliában 1946–47-ben). Amerikából rendszeresen küld rádióüzeneteket a megszállt Franciaországba.

1944-ben visszatér hazájába, hogy De Gaulle tábornok kérésére, 62 évesen Franciaország vatikáni nagykövete legyen. Rezidenciáját, a Palazzo Tavernát intenzív, ugyanakkor diszkrét szellemiség jellemzi, amelyre igen érzékenyen reagál Msgr. Montini, a későbbi VI. Pál. Ebben az időben mélyült el barátságuk. 1947-ben születik meg létbölcséleti írásainak egyik gyöngyszeme, a *Court traité de l'existence et de l'existant* (Rövid értekezés a létezésről és a létezőről). A szerző ezzel az írásával is arra tanít, hogy mi otthon vagyunk a létben, otthon – az atomtól a létteljességig – minden más hiedelem ellenére. Ez a lét szeretetben fürdik, és akár közvetlen (intuitív), akár értelmi munka által kidolgozott megragadása sokkal inkább lehet a tiszteletteljes csodálat és öröm forrása, mint a szorongásé. 1947-ben, Mexikóban az UNESCO kongresszusán

⁸ Római Katolikus Egyházi Gyűjtemény, Sárospatak / Szent István Társulat, Budapest, 1996.

Maritain mondja a megnyitó beszédet. Részt vesz az Emberi Jogok Nyilatkozatának megfogalmazásában is.

1948-ban elhagyva Rómát, ismét Princetonba költözik, ahol előbb az egyetem rendes tanára, majd emeritus professzora lett. Amerikában igen szívélyes fogadtatásban részesül, s ez némileg enyhíti afölötti fájdalmát, hogy ismét távol kell lennie szeretett Franciaországtól. Ezek az évek rendkívül termékenyek, gazdagok, mind a barátságok, mind szellemi munkássága terén. Ekkor születik meg egyebek között az *Approche de Dieu* (Isten megközelítése), a *Neuf leçons sur la philosophie morale* (Kilenc előadás az erkölcsfilozófia alapjairól), a *Man and the State* (Ember és állam), valamint a művészetbölcseleti előadásait egy kötetbe összefoglaló *L'intuition créatrice dans l'art et dans la poésie* (Teremtő intuíció a művészetben és a költészetben). Maritain gondolkodásában és művei sorában mindig kitüntetett helyet foglalt el a művészet és a költészet. Már 1920-ban ír a művész felelősségéről és megjelenik *Art et scolastique* (Művészet és skolasztika) c. munkája. Ilyen irányú gondolkodásának összefoglalója és csúcsa lesz az 1953-ban először angolul megjelenő Teremtő intuíció. A filozófus a művészettel kapcsolatos reflexióiban először mindig a teremtő művész nézőpontjára helyezkedik, csak később vizsgálja az alkotást a mű befogadójának a szemszögéből. Mert bármennyire fontos is a művész számára a közönség megértése, nagyságának helye mindenekelőtt a teremtő magány.

Ezekben a termékeny amerikai években születik meg a Liturgia és kontempláció, ez a rendkívül tömör kis könyv is, amely a 35 évvel korábban megjelent *De la vie d'oraison* (Belülvaló élet) párjának tekinthető. E két könyv mutatja, milyen helyet tartottak fenn Maritainék életükben az imádság számára. Csak hosszú évtizedek imádságos elmélkedése után tudták ilyen „világló szavakba” foglalni a kontempláció lényegét, és fölismerni a szemlélődés és a szemlélődő élet új módját, stílusát, hogy ti. maga a kontemplatív élet nincs fönntartva a kolostorok szerzetesei számára. Hosszú évek elmélkedései, beszélgetései Foucauld atya lelkiségének követőivel, érlelték ki bennük a világba, a világ nyomorúságába ágyazott kontemplatív élet lehetőségének és rendkívüli jelentőségének gondolatát. És így lesz érthető Maritain élete utolsó évtizedének alakulása is.

1959-ben Amerikában Vera befejezi földi életét. 1960 júliusában Jacques és Raissa hajóval tér vissza Európába. Megérkezésük másnapján Raissa egészsége összeomlott, és négy „rettenetes hónap” után november 4-én elhunyt. Jacques a temetést követően úgy döntött, hogy elfogadja a Foucauld atya lelkisége szerint élő Jézus Kistestvéreinek vendégszeretetéit és toulouse-i tanulmányi házukba költözik. Itt sem tagadta meg filozófusi hivatását, s igen hatékonyan folytatta munkáját. VI. Pál kérésére itt írja meg „A világiak apostolkodásáról” szóló tanulmányát⁹, melynek gondolatai iránymutatóak lettek a témával foglalkozó zsinati dokumentum kidolgozásánál. Gondozza felesége írásait, előkészíti kiadásukat, részt vállal a kistestvérek szellemi fölkészítésében, ekkor írja meg könyvét egyebek között a rossz megengedésének problémájáról, Izrael misztériumáról. Ezekben az években születik a *Le paysan de la*

⁹ In: *Folia Selecta* 2. Köröm, 1994. szeptember, 2–11. p.

Garonne (A garonne-i paraszt)¹⁰, s végül a *De l'église du Christ*, a Krisztus egyházáról szóló elmékedéseinek kötete. Azonban Maritain mindehhez a tanítói, írói tevékenységéhez hozzáteszi, hogy „vannak dolgok, melyeket nem lehet tanítani szóval, hanem csak azzal, amik vagyunk”. A kistestvérek ezzel kapcsolatban így vallanak: „Mindenekelőtt láttuk életének egyszerű és szilárd tanúságát, amellyel átadta magát a szeretet és az igazság Istenének”¹¹.

1970-ben kéri a közösség priorját, hogy „fogadják őt Jézus kistestvérei közé”. Mauriac Jegyzetömbjének korábbi sorai most teljesebben így igazán: „Nincs irigylésre méltóbb életút-befejezés a mi körünkben, mint Jacques Maritainé, de – pontosít Mauriac – ő azt egész Istennek adott létezésével kiérdemelte.”

1971 mindenszentek ünnepén tette le örökfogadalmát. A teljes odaadást kifejező fogadalmi szöveget így folytatta: „Ezt a felajánlásomat az egyházért teszem és az emberek üdvösségéért, különösen azokért a fiatalokért, akiket a Szentlélek az isteni igazság szolgálatára szólít”.

Tízennyolc hónappal később Jacques testvér a toulouse-i közösségben elhunyt. Sírja Elzászban van, a kolbsheimi temetőben.

Búcsúzzunk Jacques Maritaintól Ijjas Antal szép soraival, aki fontosnak tartja megjegyezni modern világunk egyik legjelentősebb gondolkodójáról, hogy ő „egyik irányító géniusza lenne a mai Franciaországnak talán akkor is, ha nem írt volna semmit: irányító géniusz lenne jelentékeny szellemeknek azon a során át, akik ifjúkora óta barátok hatalmas füzéréként gyűltek körébe, s akikre egyéniségével és élőszóban kimondott gondolataival hatott. Az a képessége, ahogy barátokat tudott maga köré vonzani s emberi alkatával és eszméivel tudta alakítani és továbbsugároztatni őket: majdnemhogyan egy Szent Ágostonéra emlékeztet a bölcselők közül”¹².

¹⁰ Szent István Társulat / Kairosz, Budapest, 1999.

¹¹ Michel Nurdin: *Jacques Maritain a toulouse-i közösségben*, In: Folia Selecta 21. Köröm 2000 december, 9. p.

¹² Új Ember, 1959. okt. 4.

Keleti szerzetességünk kezdetei, jelene és távlatai

Az első szerzetesek és a monasztikus élet

„Az egyházban az első századoktól fogva voltak olyan férfiak és nők, akik arra éreztek hivatást, hogy a megtestesült Ige szolgálai állapotát utánozzák, és követni kezdték őt” – foglalta össze másfél évtizede II. János Pál pápa a megszentelt életforma eredetét. Mindezt arra hivatkozva emelte ki így, hogy a görög katolikus szinódusi atyák „fölszóalásaikban hangsúlyozták a monasztikus evangéliumi élet értékeit, amely már az ősegyházban is megjelent” (Vita Consecrata 6. p.). Ennek legfőbb ihletője a megtestesült Ige volt, akiről már az apostol is így szólt: „szolgai alakot fölvéve kiüresítette önmagát, és hasonló lett az emberekhez”. Akik az ő halálának és föltámadásának titkából fakadó követelményeket komolyan vették, azok az evangéliumi tanácsok szerint a szegénység, szüzesség és engedelmség eszményeinek „a szerzetesi hivatásban tettek eleget”.

Már az ősegyházban is voltak tehát olyanok, akik igyekeztek radikálisan megélni a Mester által meghirdetett életeszményt: nemcsak a gazdag ifúnak parancsolt evangéliumi szegénységet (Mt 19,21), hanem az önmegtartóztatás különféle formáit, és főként az önkéntes szüzességet. Több keleti nép egyházában ezek az önmegtartóztatók vagy szüzek voltak a legmegbízhatóbb keresztények.

A szerzetesek atyjának *Remete Szent Antalt* szokás tekinteni, aki megelőző példa nélkül vállalta a világból teljesen kivonult életet, pusztán az evangélium hallatára: „Ha tökéletes akarsz lenni, menj, add el mindenedet, oszd szét a szegényeknek, azután jöjj, és kövess engem!” Otthagyta gazdag örökségét, s előbb a példás életű közeli keresztényeket kereste föl, hogy szembesülhessen a már ugyanazzal a hivatással tördő példaképekkel. Majd két évtizeden át teljes elvonultságban élt, teljes önmegtartóztatásban. Imádkozva minden erejével törekedett az evangéliumi tökéletességre. „Csak” a Szentírás tanítását tette magáévá, de ebből nagyszerű keresztény életet alakított ki. Istenben megalapozott magánya a sátán fölött aratott diadalnak és a folytonos imádságnak a színtere lett. Antal kezdettől fogva „mindenkit arra buzdított, hogy semmit se helyezzen elébe a Krisztus iránti szeretetnek”. S így – életrajzírója szerint – „sokakat meggyőzött arról, hogy az ő életmódját vállalják”. A remete saját tapasztalata alapján hirdette, hogy nem az öncélú aszkézis, hanem csak a szeretet egyesít Istennel. Egyszer azt mondta: „Ha testvérünket megnyerjük magunknak, Istent nyerjük meg. Ha viszont testvérünket megbotránkoztatjuk, Krisztus ellen vétkezünk”. A kiforrott hivatás ismérvének a kiegyensúlyozott lélek háborítatlan örömét tartotta. Kopt nyelven írt leveleiben pedig azt hangsúlyozta, hogy szerzeteséletének célja a Szentlélek elnyerése.

Tanítványai egy fél évszázadon belül a Földközi-tenger egész medencéjébe elvitték az általa képviselt monasztikus eszmét. A „szerzetesek atyja” a halála utáni évtize-

dekben úgyszólván meghódította Alsó-Egyiptomot, ahol elsősorban Makariosz nevű tanítványa teremtett „iskolát” a Szketi-sivatagban. Ammón, a nitriai szerzetesség atyja szintén az ő tanítványának tekinthető. Izsák és Peluzian nevű tanítványai a Vörös-tenger mellett lévő monostorokban szilárdították meg Szent Antal örökségét. A palesztinai szerzetesség alapítójának tekintett Hiláron két hónapon át tanulmányozta a remete életmódját, mielőtt a Gáza melletti cellában telepedett volna le. Sőt Avgin atya révén az egyedülálló példának még Mezopotámiában is páratlan hatása lett.

A közösségi élet megszervezője, *Pakhomiosz* Felső-Thébaiszban született egyiptomi pogány szülőktől, kb. 292-ben. Fiatalon katona lett, s a keresztények szeretetét megcsodálva tett fogadalmat Istennek: „Minden nap a te akaratomnak fogok szolgálni, és minden embert szeretve fogok nekik szolgálni parancsolatod szerint”. 320-tól igen sok aszkéta gyűlt köré. Közösségi életstílusával és kezdetleges monostorával új, addig ismeretlen szerzetesi életforma alapítója lett, s rendet szervezett a remeték összefogására és imádságaik összehangolására. Egy angyal ihletésére ő szerkesztette az első szerzetesi szabályzatot is. Minden új szerzetesnek külön helyet keresett, és mindenkit olvasni is tanított, hogy a Szentírást olvasva elmélkedjenek és munka közben is imádkozzanak. A több ezer ember szerzetesi életét megszervező *Pakhomiosz* helyi hatása csak a következő évszázadban sugárzott ki külföldre is.

Ekkoriban lett szerzetes a rablóbandából megtért *Etióp Mózes*, aki a Szketi-sivatagban az imádság tanítómesterévé vált. „Menj, ülj le a celládban, és a cellád megtanít téged mindenre” – mondogatta a fiataloknak. Az egyiptomi szerzetesek életét az Istennel való állandó érintkezés töltötte ki, és mindenekelőtt saját magukban vívták meg a harcot a középszerűség és az elkényelmesedés ellen. Többre becsülték ugyan a böjtot az ételnél, de azért tudták, hogy a szeretet még ennél is értékesebb, mert az isteni parancs, míg a böjt csak saját akaratunkon múlik. Elbizakodottság nélkül, örökös kezdőként igyekeztek Isten elé állni úgy, hogy tiszta szívvel készek legyenek az ő akaratának teljesítésére. *Joannész Kasszianosz* még a sivatagban jegyezte meg, hogy „az egyiptomi szerzetesek tanítása” szerint a bölcs mérlegelés segít „elkerülni a végleteket, s nem engedi, hogy ... az erényekben való előrehaladástól felfuvalkodva túllépjünk az önmegtartóztatás kellő mértékét, de azt sem, hogy az engedékenység gyönyörűségével eltévelyedjünk a bűnbe”. Ugyanő figyelmeztet arra, hogy akit bármilyen szenvedélye fogságban tart, vagy akár a legkisebb saját pénzüsséggel is rendelkezik, ez „úgy röpíti ki a monostorból, mint a parittyá a belé helyezett követ”.

Ez volt a tapasztalata a kappadókiai Caesarea főpüspökének, *Nagy Szent Bazilnak* is, aki még *Pakhomiosz* monostorának szellemét is alapvetően megváltoztatta, s a remete-életet valóban szerves együttlétté alakította át. Minden szabály elé a szeretet főparancsát állította, s igyekezett a közösségbe lépőket a szeretet paradicsomába, valamiféle földöntúli békébe eljuttatni. Ezért ki-ki felelősnek érezte magát másokért is, és a testvérek kölcsönösen szorgalmazták a lelki vezetést, hogy a bűnöktől megtisztulva érhesse el ki-ki a lelki nyugalmat. Az önkéntes gyónás bevezetésével a közösségi élet lelkisége is megtisztult. Szent Bazil még „a közös fedél, közös asztal, közös megértés” kereteit sem szabályzattal akarta biztosítani, hanem eredetileg a Szentírás legfonto-

sabb idézeteiből ollózta össze az Evangéliumi Etikát, a hivatás alapelveit és gyakorlását is jól szabályozó isteni kinyilatkoztatás ígét. Később szerzetesei kérdéseire adott válaszait adta ki az úgynevezett „Bővebben kifejtett”, illetve „Rövidebben kifejtett Szabályok” gyűjteményeként.

A keleti szerzetesség szerveződési formái Közel-Keletől Bizáncig

Így a szerzetesség Keleten megőrizte nagy egységét, és a szerzetesi élet különféle kifejezései, a szorosan vett közös élettől kezdve a szigorúbb remeteségig inkább felelnek meg a lelki előrehaladás különböző állomásainak, mint különféle életállapotok között való választásnak. Minden egyes szerzetesnek köze van az egyház közösségéhez: „Bármilyen életmódot tartogat a szerzetesnek a Szentlélek, ő hivatásának lényegénél fogva mindig a közösség embere... A szerzetesség azt mutatja meg nekünk, hogy nincs semmilyen hiteles hivatás, ami nem az egyházban és az egyházért születik. Ezt tanúsítja igen sok szerzetesnek a tapasztalata, akik, cellájukba bezárva, imádságukban rendkívül szenvedélyes szeretetet hordoznak ... minden teremtményért, meg nem szűnő könyörgésben azért, hogy mindenki térjen meg Krisztus szeretetének üdvözítő áramlására.” (II. János Pál pápa: Kelet Világossága, 9. p.). A közösségi szempont „a szerzetesi életben mindenekelőtt a testvérek szolgálatában, de ezen túl az egyházi közösség szolgálatában is megnyilvánul az idők és helyek szerint változó formában, a szociális munkától a vándorló prédikálásig”. Ezt igazolják a szír vagy káldeus szerzetesek, akik a Távol-Keletig eljutottak az evangélium terjesztésével. De az ezredforduló táján az Új Teológus Simeon már ezt fogalmazta meg: „Aki igazán szerzetes, nem keveredik bele a világiasságba. Örökké csak Istennel él. Látja őt, és Isten is látja őt, szereti, és Isten is szereti őt. ... Míg sokan barátai, ő mégis csak vendég és idegen.” Hiszen a keleti szerzetesek mindig azt vallották, hogy itt csak átmenetileg vagyunk, vendégekként élünk a földön, az örökkévalóság felé tartó vándorutunkon. *Klimakosz Szent János* mindenkinek szóló „Létrája” külön fejezetet szentelt „az idegenben tartózkodás” ősi eszméjének: „Aki az Úrért él idegenben, már semmihez nem ragaszkodik... Az idegen élete: tartózkodó viselkedés, el nem ismert bölcsesség, kifelé nem mutatott okosság, rejtett életmód, észrevétlen céltudatosság, nyilvánosság elé nem hozott gondolat, igénytelenség vágya, nehézségek óhajtása, alap az Isten utáni vágyódásra, túláradó szerelem, minden becsvágyról való lemondás, a hallgatás legmélye”. Ez az életmód egyáltalán nem könnyű, de van rá mennyből kapott minta: „Amikor az emberek önkéntes száműzetésünkért, vagyis idegenbe költözésünkért mint valami hőstettért dicsérnek bennünket, akkor mi gondoljunk arra, aki értünk az égből idegenként a földre jött, és majd rájövünk, hogy mindörökre képtelenek vagyunk ezt neki meghálálni”. Ez tette lehetővé, hogy Szent Száva szentföldi monostorában három nép fiai éljenek háromféle szertartást végezve közösségben. Ilyen mozgalomként gyűjthette össze Szent Tivadar is a megreformált konstantinápolyi Sztudion monostorban az ikonromboló császárok elől elmenekült különféle eredetű szerzeteseket.

S így alakult ki a vadidegen *Athoszi Péter* és a messziről jött *Athanasziosz* alapításaként a mindmáig több tucat nemzetiségű szerzetesnek otthont adó Szent Hegy szer-

zetesállama. A még az ezredforduló előtt megalapított Nagy Lavrához mintegy 400 szerzetes vagy remete tartozik, s a monostorállamban együttvéve másfélezren élnek az ősi szabályok szerint. A Szent Hegy lakói ma is jelek, hiszen életformájukkal arról tanúskodnak, hogy a pusztán gazdasági növekedéssel és fogyasztással mérhető evilági értékrendszer nem az egyetlen lehetséges világrend. Ott a lakók maguktól fogadják el testük halálra adását, a világról lemondva már egy új élet előjeleit is megtapasztalhatják. A feltámadás hírnökei, akik kora hajnaltól Isten dicséretét zengik közösségileg és egyénileg is. Mivel Krisztus halálának jegyeit hordozzák magukon, már az egyház megújulásának is eszközei.

A bizánci szerzetesség hozzánk közeli és hazánkban működött képviselői

A „más anyanyelvű léteire idegennyelvűek körében tartózkodók” közé tartozott a X. század közepétől hazánk területén misszionáló *Hierotheosz püspök*, aki az ezredforduló előtt még szerzetesként élt, s így indult 950 után Marosvár székhellyel missziózni az idegenek közé, hogy egy új népet Krisztushoz vezessen. S így élt az ezredforduló után a kijevi barlangmonostorba belépett Magyar Mózes is, aki sok-sok hányattatás után az életszentség példájával és halála után is művelt csodáival tanúskodik a tiszta élet végtelen értékéről.

II. János Pál pápa a keletiekhez szóló levelében szól a szerzetesek lelkivezetői tapasztalatáról is, mely érvényes lehet minden igényes keresztényre: „vonatkozásban áll egy lelkiatyával, akire fiúi bizalommal bízva rá magát, azzal a bizonyossággal, hogy benne nyilvánul meg Istennek gyöngéd és igényes atyasága”. Eszerint „a lelkiatya segítségével minden hívő előrehaladása erősen személyessé válik Isten keresésének idejére, ritmusára és módozataira nézve. Éppen azért, mert a lelkiatya az a pont, aki kapcsolatot és összhangot teremt”. „Ebben a keresésben Kelet különösen is azt tanítja, hogy vannak testvéreink, ...akiknek a Lélek megadta a lelkivezetés adományát: értékes vonatkozási pontok ők, mert annak a szeretetnek a szemével néznek, amellyel Isten lát minket” (Kelet Világossága, 13. p.). A Szentatya itt föltehetőleg az orosz sztarecek virágkorára gondol, akik egyesítették a világról való lemondást a világ szolgálatával. Szerinte mai „világunknak igen nagy szüksége van atyákra”, akiknek élete sugározza a Szentlélek jelenlétét. A XVIII–XIX. századi optinai sztarecek „a szív ismeretének isteni ajándéka” alapján a keresztény élet gyújtópontjaivá lettek Oroszországban. *Szarovi Szent Szerafim* életében pedig a teljes hallgatás és elzárkózás évtizedei után győződhetett meg a világ arról, hogy ez a szerzetes „valóban karizmatikus”, határozottan segítséget tud nyújtani mindenkinek az igazság útjának megtalálásához. Ennek a lelkiségnek képviselője volt a püspökségéről is lemondó Feofán remete. Ő terjesztette ki a szerzetes imádságos lelkiséget minden hívőre: „Jobb nem azon gondolkodni, hogy megadatott-e valakinek a monostor vagy nem, mert nem ezen múlik. Ha az embernek szívében van a monostor, akkor mindegy, hogy a monostor épülete megvan-e vagy nincs. A monostor a szívben Isten és a lélek.”

II. János Pál pápa Kelet Világossága c. apostoli levelében így szólt a keleti katolikusokhoz: „Utalni szeretnék a szerzetességre, szem előtt tartva annak jelentőségét a keleti

egyházakban, és kívánom, hogy az újra virágozzék a keleti katolikus egyházakban, és hogy bátorítást kapjanak mindazok, akik hivatásuknak érzik ennek a megerősödésnek a munkálását. Keleten ugyanis belső kapcsolat van a liturgikus imádság, a lelki hagyomány és a szerzetesi élet között. Éppen ezért a szerzetesi életnek jól szervezett és kellő indítékokkal alátámasztott újrakezdése számukra is az egyház igazi felvirágzása lehetne.”

Vajon a keleti szerzetesi életnek „jól szervezett és kellő indítékokkal alátámasztott újrakezdése” hazánkban példátlan újdonság volna? Már az eddigiekből is kiderült, hogy nem, hiszen szó volt az ezredforduló előtt hazánk területén misszionáló *Hierotheosz* püspökről, aki szerzetesként indult „Türkia lakói” közé, s a kijevei barlangmonostorba belépett Magyar Mózesről, akit szintén szentként tisztelnek az ottani szerzetesek. S hogyha azt gondolnánk, hogy hazánk területén csak jóval Szent István előtt voltak keleti monostorok vagy keleti szerzetesek, akkor is tévednénk. Hiszen még 1204-ben is azt írta III. Ince pápa, hogy itt a latinoknak csak egy, a görögöknek azonban sok monostora van. Szent István előtt létezhetett már olyan monostor, amelynek alapítója a Bizáncban megkeresztelt gyula (Zombor) volt. Aztán a szintén görögök által megkeresztelt Ajtony a székhelyén, *Marosvárott* még 1000 körül Keresztelő Szent János tiszteletére hozott létre monostort, s „abba apátot helyezett görög szerzetesekkel, az ő rendszabályuk és szertartásuk szerint”. Ráadásul a monostor mellett olyan templom volt, amelyet nem is Ajtony építtetett, hanem már régóta fennállt, s amelyben még Szent István kora után is folyhatott bizánci zsolozsma, mégpedig görög és bolgár szerzetesekkel. Mindenesetre Ajtony lázadása után Csanád vezér ott ravataloztatta fel a halott Ajtonyt, de később az ottani monostort latinokkal népesítette be, ezért a korábban ott élt görög szerzeteseket *Oroszlámosra* vitette át. Az oroszlámosi Szent György monostoron kívül ugyanekkor még biztosan bizánci szertartás szerint működött a veszprémvölgyi apácamonostor, sőt valószínűleg ugyanebben a században görög szerzetesnők voltak *Dunapentelén* is. A *veszprémvölgyi* apácamonostort Szent István alapította, egyesek szerint Imre herceg ismeretlen görög jegyese számára. Itt készítették a híres magyar koronázó palástot. A XI. század közepéről biztos tudomásunk van még a *visegrádi* és a *szávaszentdemeteri* görög Szent Demeter monostorról is, mely utóbbi közvetlenül a bizánci pátriárka fennhatósága alá tartozott. Ezenkívül föltehetőleg bizánci monostor volt a Csanád megyei *Szőregen* és a Maros-menti *Pankotán* is. Nemrégiben Komnénosz-kori értékes bizánci ikonokat találtak a *dombói* monostorban. Az ottani Szent György monostort valószínűleg Könyves Kálmán alapította. András királyunk Kijevből érkezett feleségével, Anasztáziával együtt valószínűleg a kijevei barlangmonostorból hozhatott szerzeteseket, akik közül egyesek talán *Sárospatakon* telepedtek le, mások pedig az egyre híresebbé váló Tihanyi-félsziget remetéi lettek. A *pásztói* monostorban pedig a XI–XII. században jelentős görög patrisztikus kódexek voltak, hiszen a valószínűleg görög (velencei) származású Cerbanus ott fordította le Damaszkuszi Szent János főművét és Maximosz hitvalló „Fejzeteit a szeretetről”. Sokak szerint görög monostor volt még a Torontál megyei *Aracson* és később *Priszlopon*, sőt talán Pusztaszeren és Zalaváron is. Egyesek feltevése szerint a szegedi Szent Miklós (vagy Szent Demeter) monostor is bizánci volt.

Az Árpád-kor után a bizánci monostorok többsége a keleti végeken volt: 1360–1402 közé tehető Koriatovics Tódor podóliai herceg alapítása, a Munkács *Csernek-hegyi Szent Miklós monostor*, amelyben fél évszázaddal az alapítás után már a munkácsi püspökség főpásztorá székelt. Román alapítású, de különleges kiváltság révén csak a konstantinápolyi pátriárkának alávetett (sztavropég) monostor volt az 1390 körül alapított *körtvélyesi Szent Mihály monostor*, amelynek előljáróját (kathégumenosz) IV. Antóniosz pátriárka a környék exarkhoszává nevezte ki, reá bízva a papok és nép látogatását és az épülő templomok fölszentelését.

Természetesen hosszan lehetne még sorolni a keleti szerzetesi életnek hajdan hazánk területén alapított monostorait, s megemlékezhetünk sok jámboréletű szerzetesről is a körtvélyesi sztavropég monostorból, vagy a középkorokon át egészen Máriapócs bazilita szerzeteseiig. Ezért is a Szentatyával együtt valljuk, hogy a hagyományos görög szerzetesi életnek jól szervezett újrakezdése számunkra is „az egyház igazi felvirágzása lehetne”.

Az evangélium megélése ma és a monasztikus hagyomány

Szerzetesi életünk első forrása ma is az evangélium, elsősorban Krisztus élete és tanítása, amint az evangélium elénk állítja, s az egyház kifejti. Ez a legfőbb törvény és szabály, amelyhez életünknek igazodnia kell. Az egyházi tanítóhivatal megnyilatkozásai között számunkra különösen is fontosak a II. vatikáni zsinat konstitúciói és határozatai, elsősorban a szerzetesi élet megújításáról szóló „Perfectae Caritatis” dekrétum, valamint II. János Pál pápa a keletiekhez szóló apostoli levele (Orientale Lumen) és a szerzetesekhez szóló, szinódus utáni levele, amelyek szerzeteséletünk korszerű megújítását sürgetik.

Keleti szerzetességünk alapelvei a monasztikus hagyományban gyökereznek. A szerzetesi megújulás munkájában Dámócon ma is arra törekszünk, hogy életünk szerves folytatása legyen a hagyomány értékeinek. Gondos tanulmányozással meg kell ismerünk az egész monasztikus múlt hagyományait és fennmaradt emlékeit, és azokat okos hűséggel és szabadsággal kell felhasználnunk mai életünk elveinek és feladatainak kialakításában.

A monasztikus élet dokumentumai között számunkra kiemelkedő helyet foglalnak el Nagy Szent Bazil szerzetesi írásai. A szentéletű kappadókiak érsek életműve törvényszerű tekintéllyel is rendelkezik, akár a lelki élet alapvető irányáról, akár a közösségi élet alapvető formáiról van szó.

Mivel Istent csak Krisztus által érhetjük el, monostorainknak a szeretet iskolájává kell válniuk. A szeretetnek oszthatatlanul, szinte egyetlen aktussal kell Krisztust és a felebarátot átölelnie. Ezért az igazi szeretetnek az Isten és az ember kettős szolgálatában kell megnyilvánulnia. Krisztus a testvéri közösségben és a szentségekben egyaránt jelen van.

(A „görög katolikus est” előadásorozatban a Miskolci Görög Katolikus Általános Iskolában április 27-én elhangzott előadás szerkesztett változata)

A magyar állam és a Magyarországi Református Egyház kapcsolatának nemzetközi megítélése (1945–1957)

Dolgozatomban a második világháború utáni időszakot és az 50-es éveket mutattam be Magyarországon, annak egyházi vetületeit, valamint az erre érkező nemzetközi visszajelzéseket.

Az általam kutatott tizenkét évet elsődleges és másodlagos források segítségével vizsgáltam meg, felhasználva levéltári anyagokat, valamint az akkori hivatalos, cenzúrázott református sajtó írásait. Kutatásaim során szembesültem azzal, hogy mennyire megvezette az államhű egyházvezetés a külföldi egyházakat. Miközben az állam egyre jobban igyekezett kifelé azt kommunikálni, hogy segíti és pénzzel is támogatja az egyházak munkáját, a valóságban aknamunkával próbálták szétzilálni az egyházat: a régi egyházvezetést kicserélték állami érdekeket kiszolgáló emberekre, akik végrehajtották az egyházban az állam akarátát.

Dolgozatomban évről évre ismertettem, hogy hogyan igyekezett az állam egyre jobban ellehetetleníteni a Magyarországi Református Egyház helyzetét, valamint, hogy ezt hogyan látták a hazánkba érkező megvezetett egyházi képviselők. A fő pontokat kiemelve mutatom be az állam és a Magyarországi Református Egyház kapcsolatát, annak nemzetközi visszajelzéseit, korabeli idézetekkel színesítve.

I. 1945–1949

1945: az aknamunka kezdete, bebörtönzések, földreform

A második világháború után megérkeztek hazánkba a szovjet „felszabadítók” vagy „megszállók”, akik nem titkoltan ateista politikát hirdettek és terveik közt szerepelt az egyház lerombolása. Azonban ezt nem nyíltan tették, hanem előre kitervelt aknamunkával.

1945. március 17.: földreform. Birtoktestenként csak 100–100 holdat tarthattak meg az egyházak, ami jelentős anyagi kiesést jelentett, valamint kötelezték a református lelkipásztorokat, hogy a szószékről népszerűsítsék a földreformot, majd pedig a tsz-esítést. Mintaprédikációkat adtak ki nekik, melyben Jézus szavát kellett a lelkipásztoroknak kiforgatniuk, oly módon, hogy Jézus is a közösségért volt, ezért a parasztok adják be földjeiket, állataikat a tsz-be.

1945-ben már rendőri illetve népbírósági eljárás alá vontak több lelkipásztort, ezt bizonyítja az a levél is, amelyet Révész Imre¹ írt Bereczky Albert, akkori kultuszállam-

¹ Révész Imre (1889–1961), 1938–1949 a Tiszántúli Református Egyházkerület püspöke, 1948-ban Ravasz utódja a konventi és zsinati elnöki székben, ő írja alá az állammal kötött 1948-as egyezményt. V. ö. Confessio, 1989/3. 11–31. o.

titkárhoz 1945. július 7-én. „...rendőri vagy népbírósi eljárás alá vont lelkésztestvéreink érdekében, akiknek száma csak magában a tiszántúli egyházkerületben – bár természetesen folyton fluktuálva – a 30 körül jár... Bizonyára vannak még hasonló esetek, csak nem tudjuk, vagy nem merik tudomásunkra hozni...” Révész rámutatott arra, „hogy a befogott lelkésztestvérek egy részének az egészsége nem bírja a börtönt vagy az internálást... Ha a gyűlölet és a bosszúvágy nem vakítaná el az elméket, az egyszerű, józan ész diktálna az illetőknek, hogy idáig ne engedjék jutni a dolgokat: hiszen az így bekövetkező halálesetek óriási mértékben meg fogják növelni a már amúgy is épp eléggé meglévő lelki forrongást a rendszer ellen”. Révész Imre felemelte hangját a levélben az ellen, hogy „... milyen hitvány semmiségekért kerülnek be olyan emberek, akik soha semmiféle politikai tevékenységet nem folytattak, de vagy egy-két haragosuk van az illető községben, vagy az sincs, de valaki pártédemeket akar szerezni...”²

1948: egyezmény, intézmények államosítása, bezárása

Az 1948-as egyezménnyel, amely az egyházi intézmények (nagy részét iskolák) államosítását, illetve bezárását foglalta magában, az állam tervéhez hűen meg akarta bénítani az egyház munkáját, kivenni az egyház kezéből a fiatal nemzedék oktatását.

Az egyezmény az állam és a Magyarországi Református Egyház közt jött létre, 1948. október 7-én írták alá.³

1948. október 7.: A kormány és a református, valamint az unitárius egyház közötti megegyezés aláírása

² <http://www.elib.hu/02100/02185/html/272.htm>

³ <http://www.mult-kor.hu/cikk.php?article=14835>

Az 1948-as államosítás előtti református egyházi intézmények:	Az 1948-as egyezmény utáni állapot:
<ul style="list-style-type: none"> – 2 kisdédóvó – 1024 elemi (általános) iskola – 3 férfi és 1 női tanítóképző – 14 polgári iskola, 1 főgimnázium (internátussal) – 5 leánygimnázium (internátussal) – 3 gazdasági szakközépiskola – 1 felsőkereskedelmi szakiskola – 1 jogakadémia (Kecskeméten) – 4 teológiai akadémia (a debreceni egyetemi kar-ként, a budapesti, a sárospataki és a pápai) <p><i>http://www.elib.hu/02100/02185/html/272.htm</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – 2 teológiai akadémia – 1 gimnázium (debreceni) <p><i>http://www.elib.hu/02100/02185/html/272.htm</i></p>

Ezzel egy időben az állam a vallásoktatást is fakultatívvá tette az iskolákban. Erre nagyon sok külföldi visszhang érkezett:

A románok a magyarországi helyzet hatására kérték a vallástanítás fokozását az ortodox egyháztól.⁴

A jugoszláviai református egyház átszervezte vallásoktatását, a konfirmációs előkészületet így 7 éves kortól 14 éves korig bővítették és évente több szülői, keresztszülői értekezést tartottak, hogy bekapcsolják őket is a nevelésbe.⁵

A német egyház iskolai vallásoktatást követelt.⁶

Az amerikai protestánsok legjelentősebb újságja a The Christian Century a magyar társadalom égető problémájának nevezte a vallásoktatás kérdését. Amerikában ugyanis önkéntesen átadták a vallásoktatást az államnak, ennek hatására az ott erős protestantizmus elkezdett süllyedni, ez annak volt köszönhető, hogy az állam nem tudta úgy ellátni a vallásoktatást, mint az egyház.⁷

Az amerikaiak jól átlátták, hogy mi az állam célja: leendő ateista szavazótáboruk megalkotása.

Ekkoriban indult el a Keresztszülő program, amely azt jelentette, hogy magyar nehezsorsú gyerekeket egy nyár alkalmával külföldi szülők, úgymond keresztyermekké fogadtak, gondoskodtak róluk. Befogadó országok: Hollandia és Svájc voltak.

A külföldiek tehát, ahogyan tudtak, próbáltak segíteni a magyarok helyzetén. Ekkoriban volt kialakulóban Európában az ökumenikus szemlélet is, az egyházak összefogtak és mind lelkileg, mind anyagilag próbálták segíteni a magyarországi egyházakat.

⁴ <http://www.elib.hu/02100/02185/html/272.htm>

⁵ <http://www.elib.hu/02100/02185/html/272.htm>

⁶ Élet és Jövő: 1947. május 10. XIV. évfolyam, 10. szám, 3. o.

⁷ Élet és Jövő: 1947. augusztus 2. XIV. évfolyam, 16. szám, 3. o.

Új egyházvezetés

Lázár Andort,⁸ a Dunamelléki Református Egyházkerület főgondnokát, valamint Ravasz Lászlót,⁹ a Dunamelléki Református Egyházkerület püspökét olyan helyzetbe hozta a kommunista vezetés, hogy mindketten lemondtak. Helyükre államhű emberek kerültek: főgondnoknak Kiss Roland,¹⁰ püspöknek pedig Bereczky Albert,¹¹ megválasztásukat az állam befolyásolta.

Az új egyházvezetést Karl Barth svájci professzor is kritizálta, mikor hazánkba látogatott 1948. március 22-én.

Karl Barth (a képen, balra)

Révész Imre¹² tiszántúli püspök is lemondott,¹³ az 1948-as egyezmény aláírása után nem sokkal. Az ő helyére sem kerülhetett más, mint az államérdekeket kiszolgáló Péter János,¹⁴ akit 1949. december 15-én iktattak be.¹⁵

⁸ <http://www.elib.hu/02100/02185/html/272.htm>

⁹ *Ravasz László* (1882–1975), 1907–1921 a gyakorlati teológia tanára a kolozsvári református teológiai fakultáson, 1921–1948 a Dunamelléki Református Egyházkerület püspöke, 1937-től az Egyetemes Konvent és a Zsinat lelkészi elnöke. Lemondása után még 1953-ig a Kálvin téri gyülekezet lelkésze, 1956. november 1-én Kardos Jánossal és Pap Lászlóval együtt átveszi az egyház lelki irányítását. 1957 februárjában az államhatalom véglegesen kirekeszti az egyház életéből.

Pap László: Tíz év és ami utána következett 1945–1963 401. o.

¹⁰ *Kiss Roland* (1888–1967): szociáldemokrata politikus, államtitkár, kormánybiztos, országgyűlési képviselő. 1949-től a Dunamelléki Egyházkerület főgondnoka, 1950-től az Egyetemes Konvent, 1951-től pedig a Zsinat világi elnöke. 1956-ban lemond, majd lemondását visszavonja, 1957-ben azonban végleg menesztik. Az egyházi tisztségéről, havi rendszerességgel jelentést írt Rákosi Mátyásnak.

Pap László: Tíz év és ami utána következett 1945–1963 394. o.

¹¹ *Bereczky Albert*: (1893–1966), református lelkész, 1930-tól Budapesten. A II. világháború alatti ellenállás és életmentés kiemelkedő személyisége. 1945–46-ban kultuszállamtitkár, 1948–58 között a Dunamelléki Egyházkerület püspöke, 1949-től az Egyetemes Konvent, 1951-től a Zsinat lelkészi elnöke.

Pap László: Tíz év és ami utána következett 1945–1963 383. o.

1945-ben a Független Kisgazdapárt színeiben nemzetgyűlési képviselő, 1945. május elsejétől 1946. június elsejéig politikai államtitkár a Vallás- és Közoktatási Minisztériumban, majd a külügyi bizottság elnöke, a békeelőkészítő bizottság tagja. A külügyi bizottság elnökeként szót emelt a magyarok Felvidékről Csehországba telepítése ellen, valamint szólt a magyarság érdekében is.

Ladányi Sándor: A magyarországi református egyház 1956 tükrében, Mundus Magyar Egyetemi Kiadó, Bp. 2006, 149. o.

¹² *Révész Imre* (1889–1961), 1938–1949 a Tiszántúli Református Egyházkerület püspöke, 1948-ban Ravasz utódja a konventi és zsinati elnöki székben, ő írja alá az állammal kötött 1948-as egyezményt. V. ö. Confessio, 1989/3. 11–31. o.

¹³ <http://www.elib.hu/02100/02185/html/272.htm>

¹⁴ *Dr. Péter János* 1946–48 között Tildy köztársasági elnök titkára, a Tiszántúli Egyházkerület püspöke (1949–56), a Kulturális Kapcsolatok Intézetének vezetője, Magyarország ENSZ-követe, majd külügyminiszter (1961. IX. 13.–1973. XII. 14.). Hivatalosan 1961 óta párttag, a közvélemény szerint a 40-es évektől titkos tagja a kommunista pártnak.

Pap László: Tíz év és ami utána következett 1945–1963

¹⁵ <http://www.elib.hu/02100/02185/html/272.htm>

II. 1950–1955

1950: békepapság

Az 1950-es év középpontjában a szovjet példára létrehozott békepapság állt, amelyet 1950. augusztus elsején Kádár János irányításával alapítottak meg, szovjet példára.¹⁶ Ezzel a mozgalommal akarta az állam megosztani, ellenőrizni az egyházakat. Akaratát a beépített papokkal és lelkészekkel ily módon hajtatta végre az állam. Ez egy aknamunka volt, aláaknálták az egyházakat, hogy belső feszültségkeltéssel szétbomlasszák azt. Az államnak az volt az érdeke, hogy befolyása által a maga embereit juttassa vezető pozíciókba, cserébe azok megbízhatóságáért és információiért.

*„Munkás–paraszt–értelmiség összefognak mostan,
A Népfontra szavaznak az öreg plébánossal!
Hej! Katolikus, református apraja és nagyja,
Rezesbandával vonul fel, szavaz a Népfontra!”¹⁷*

A korabeli versből is látszik, hogy sokan választották a reformátusok és a katolikusok soraiból is ezt az utat.

A papi békemozgalom kiépítése mellett az állam lényegében befejezte az egyházi, missziói, hitbuzgalmi és ifjúsági egyesületek felszámolását, „önkéntes” feloszlását.¹⁸

1951: Állami Egyházi Hivatal

1951. május 4-én a Magyar Dolgozók Pártja titkársága által tartott ülésen határozatot hoztak egy új hivatal felállításáról, amely felügyeli majd az állam és egyház közötti viszonyt, ez a hivatal lett az egyházat valójában megbénító Állami Egyházi Hivatal (későbbiekben ÁEH).

Hatásköre: magasabb egyházi tisztségekre való kinevezésekhez, felmentésekhez, nyugdíjazásokhoz, előléptetésekhez mind az ÁEH előzetes hozzájárulása szükséges.¹⁹

Az akkori egyházpolitikát jogosan bírálta Karl Barth, aki levelet írt 1951. szeptember 16-án Bereczky Abertnek, amelyben kinyilvánította nemtetszését az ügyben.²⁰

1952: új egyházvezetés elismerése

Bereczky Albertet díszdoktorává választotta a prágai egyetem, ez alkalommal Hromadka²¹ (a prágai Comenius fakultás dékánja) mondott beszédet, melyben ki-

¹⁶ Ladányi Sándor: A magyarországi református egyház 1956 tükrében, Mundus Magyar Egyetemi Kiadó, Bp. 2006., 191. o.

¹⁷ Korabeli csasztsuka tangóharmonika-kísérettel, 1951-ből (A Megismerni a kanászt dallamán) <http://www.l88.hu/about2860.html>

¹⁸ Ladányi Sándor: A magyarországi református egyház 1956 tükrében, Mundus Magyar Egyetemi Kiadó, Bp. 2006, 191. o.

¹⁹ Ladányi Sándor: A magyarországi református egyház 1956 tükrében, Mundus Magyar Egyetemi Kiadó, Bp. 2006, 193. o.

²⁰ <http://www.elib.hu/02100/02185/html/272.htm>

²¹ Hromadka, L. Josef (1889–1969) cseh teológus, 1920-tól a prágai Husz fakultás professzora, 1939–46 Princetonban (USA) tanít, majd megint Prágában, 1950-től a prágai Comenius fakultás dékánja. A prágai Keresztény Békekonferencia (CFK) alapítója és vezető egyénisége. Pap László: Tíz év és ami utána következett 1945–1963. 392. o.

fejtette, hogy a püspök személyében olyan embert lehet tisztelni, aki a népi demokratikus Magyarországon a teológia eszköztárával a dolgozó népet szolgálja, aki nem hátra, hanem előre tekint és meghaladja gondolataival hazájának határait.²²

Exbrayat francia református lelkész is látogatást tett 1952-ben hazánkban, aki szerint a francia keresztyének példát vehetnének magyarországi testvéreikről, és hibás az a feltételezés, amely elterjedt a keleti demokratikus államok életéről, hiszen itt aktív egyházi élet folyik.²³

1953:

1953. március 5-én meghalt Sztálin (június 4-én megalakult az első Nagy Imre-kormány). Bereczky Albert Sztálin halálának emlékére: „Ez a hála indít most minket arra, hogy mély meghatottsággal áldozzunk a velünk szomszédos nép kiváltságos nagy fia: Sztálin élő és erőt árasztó emléke előtt... milyen jótéteménye Istennek, hogy ad a népeknek olyan vezetőket, akik utat mutatnak, erőt árasztanak, életünket és békénket őrzik. A szívemen át szólt ez az ige és a gyülekezet szíve visszadobban rá.”²⁴

Az egyházvezetés részvéttávirata: „A gyászba borult magyar nemzet fájdalomában hű szívvel osztozván a református egyház az evangélium tanítása szerint együtt siratja a sírókkal Sztálin generalisszimusznak, a béketábor bölcs zászlóvivőjének, minden igaz emberi ügy szerető szívű barátjának halálát....”²⁵

Külföldi látogatók nyilatkozataiból:

J. Endicott protestáns lelkész burkoltan megfogalmazta, hogy szörnyűnek tartja a magyar nép elnyomását. „*Nem a lázadás gyűlöletes, hanem az elnyomás, amely lázadásra ösztönöz!*”²⁶

Kurt Essen evangélikus lelkész így nyilatkozott útjának visszaemlékezésekor: „*Magyarország virágzó állam, ahol nem látott éhező, rosszul öltözött embereket, hanem vidám, nagyon barátságos, nyitott szívű embereket.*”²⁷

Erika Küppers frankfurti lelkész nő hosszú cikkben ismertette a magyarországi protestáns egyházak életét: „*Az egyház és az állam szétválasztása korántsem jelent ellenségeskedést, vagy harcot a kettő között. Az állam és az egyház viszonya jó, az állam tiszteletben tartja az egyház híveinek meggyőződését, viszont elvárja azt, hogy az egyház tiszteletben tartsa az állam alkotmányát. Az állam viszont egyáltalán nem igényeli azt, hogy az egyház hitbeni kérdésekben alkalmazkodjon.*”²⁸

Nyikoláj metropolita, az ortodox egyház szent szinódusának külügyi osztályvezetője (más néven Aranyszájú) szerint pedig Budapesttől elbűvölőbb város nincs. „*Általános benyomásunk az volt, hogy egy felvirágzó nép körébe jutottunk, ahol szerencsésen*

²² 1952 Az Út V. évfolyam jan. 20–26, V/3. 4. o., febr. 10–16, V/6., 3. o.

²³ 1952 Az Út V. évfolyam, jan. 20–26., V/3. 4. o.

²⁴ 1953. Az Út VI. évfolyam, 10. szám 1. o.

²⁵ 1953. Az Út VI. évfolyam, 10. szám 1. o.

²⁶ 1953. Az Út, VI. évfolyam, jún. 21–27., VI/25, 1. o.

²⁷ 1953. Az Út, VI. évfolyam, aug. 9–15., VI/32, 3. o.

²⁸ 1953. Az Út, VI. évfolyam, aug. 9–15., VI/32, 3. o.

összeegyeztetik az egyéni szabadságot a központi irányítással és az egész nép közösségi szellemének érvényesítésével”. Nyikolájt ez évben a Debreceni Református Teológiai Akadémia díszdoktorává is avatták.²⁹

1954: evanstoni előkészületek

Sztálin halálát követően valamelyest javult a helyzet, a lelkészek kezdtek egyre jobban eltérni a mintaprédikációiktól, a fejtágító konferenciákon beléjük sulykolt programok ellenére is.

Az 1954-es év külföldi látogatóit nagymértékben az Egyházak Világtanácsa evanstoni nagygyűlésének előkészületei vonzották.

C. F. Harman anglikán kanonok, az Angol–Magyar Baráti Társaság elnöke: „*A magyarok új történelmi állomáshoz érkeztek, a régiben sok olyan volt, amit a keresztyéneknek szégyellniük kell, az új korszak feladata ettől óvakodni.*”³⁰

El volt ragadotva Sztálinvárostól, ami szerint a magyarok kreativitásáról és alkotóerejéről tanúskodik és egy kész csoda. Sztálinváros mellett még Bereczky Alberttől volt csak jobban elragadotva, aki szerint az új magyar esély kitűnő vezetője, a népnek pedig hálásnak kell lennie, amiért Isten őt adta szolgálatukra. Az állam és az egyház viszonyáról ezeket mondta:

„*A magyar alkotmány szellemében valóságossá lett a lelkiismereti szabadság és a vallás-szabadság és az egyházak minden lehetőséget megkapnak munkájukhoz.*”³¹

Marcel Pradevand, a Református Világszövetség főtítkára hazánkba látogatott, megnézni az evanstoni előkészületeket. Szerinte a Magyarországon folyó munka példaértékű lehet mindenki számára. Pradevand úgy látta, hogy nincs még egy ország, amely ennyi előkészületi munkát tenne az evanstoni gyűléssel kapcsolatosan.³²

A Koreai Népi Demokratikus Köztársaság kitüntette Bereczky Albertet (dunamelléki püspök) és Péter Jánost (tiszántúli püspök) az első osztályú érdemrenddel.³³

1955: 10 éves a „felszabadulás”

1955-ben elkezdett a figyelem a teológusok körében is az állam és az egyház helyzete felé irányulni, ezért 1955 tavaszán a Budapesti Református Teológiai Akadémia néhány hallgatója és az előző években végzett segédlelkészek Martin Niemöller³⁴ 1953-as látogatását követően „Magyar Református Hitvalló Nyilatkozatot” (a barmeni nyilatkozatból merítettek ötletet) fogalmaztak meg, melyben kifejtették, hogy „*a keresztyén élet nem igazodhat máshoz, csak Isten akaratához.*”

²⁹ 1953. Az Út, VI. évfolyam, aug. 9–15., VI/32, 3. o., okt. 11–17, VI/41, 1. o.

³⁰ 1954. Az Út VII. évfolyam, júl. 4–10., VII/27, 3. o., júl. 18–24. VII/29, 1. o.

³¹ 1954. Az Út, VII. évfolyam, júl. 4–10., VII/27, 3. o., júl. 18–24. VII/29, 1. o.

³² 1954. Az Út VII. évfolyam, márc. 14–20., VII/11, 1. o.

³³ 1954. Az Út VII. évfolyam, szept. 19–25, VII/38, 1. o.

³⁴ Martin Niemöller (1892–1984) neves német (antifasiszta) teológus és lelkész, a Hessen–Nassaui Egyház elnöke, ismert „békeharcos”, a Hitler-ellenes német hitvalló egyház megalapítója, az 1934. évi barmeni zsinaton elfogadott ún. barmeni nyilatkozat (barmeni hitvallásként is emlegetett állásfoglalás) egyik megfogalmazója. Ez a nyilatkozat határozottan elutasítja többek között a fasiszta államhatalom beavatkozásait az egyház életébe, belügyeibe.

Ezt a nyilatkozatot 1955 őszén, a Budapesti Teológiai Akadémia centenáriumi ünnepeire érkező külföldi vendégeknek is átadták. Ennek a nyilatkozatnak tudatában voltak az 1956-os galyatetői konferencia külföldi résztvevői is.

Miért is volt olyan fontos, hogy a hitvalló nyilatkozatot megkapják az ülés résztvevői? Azért, mert így végre hiteles képet kaphattak a Magyarországon zajló eseményekről, és visszatérve hazájukba el tudták mondani, hogy mi is a valós helyzet hazánkban.

III. 1956–1957

1956: galyatetői konferencia, forradalom

Az Egyházak Világtanácsa Központi Bizottsága Galyatetőre érkezett. A munkában részt vevő magyarokról több teológus is nyilatkozott külföldi lapoknak, de az általános véleményt *E. H. Robertson*, a Bibliatársulatok Világszövetsége genfi képviselőjének sajtóanyagából idézem: „*egyetlen egyház sem munkálkodott olyan erőteljesen az Egyházak Világtanácsa által kitűzött témákban, mint a magyar.*”³⁵

Henry D’Espine svájci professzor 1956 augusztusában meglátogatta Székely Dezső bátaszéki lelkészt és ezeket mondta neki: „*A ti feladatotok az is, hogy életben tartsátok a hívőkben a hazafiasságot, a nemzeti érzést, hogy harcoljanak a hitetlenek, a betolakodók ellen.*” Ez egy magánbeszélgetés volt, ami után magyar barátjának jelképesen egy pisztolyt adott át.³⁶ Jól látható, hogy már kezdett felnyíltni 1955 után a külföldiek szeme.

Az Út (cenzúrázott egyházi folyóirat) írásai 1956. október 21-én megszakadtak, több információt nem közölt, mivel az újság megszűnt. Viszont Pap László³⁷ könyvében említi, hogy *Visser’t Hooft*³⁸ felhívta őt háromszor is telefonon, először október 31-én (Ravasz Lászlót ekkor kérték fel Kálvin téri lelkésznek), november elsején és november másodikán. Beszélgetésükben a Világtanács szeretetéről tudatta Visser’t Hooft (Egyházak Világtanácsának főtitkára) Pap Lászlót, valamint arról, hogy bármilyen segítségre van szükség, szóljanak nyugodtan a magyarok. Viszont

³⁵ Az Út, 1956. IX. évfolyam. 45. szám. 1. o.

³⁶ Ladányi Sándor: A magyarországi református egyház 1965 tükrében, Mundus Magyar Egyetemi Kiadó, Bp. 2006. 220. o.

³⁷ *Pap László* (1908–1983) korának egyik legjelentősebb egyházi embere. Az ökumenikus mozgalmak és a külföldi kapcsolatok kiépítője, a Budapesti Teológiai Akadémia tanára és dékánja (1957. január 31-én bekövetkezett kényszerű lemondásáig), a Rádai Gyűjtemény főigazgatója, az egyház újjáépítésének elindítója, a Magyar Menekültsegélyező Ifjúsági Bizottság egyik elnöke, az Egyetemes Egyháztanács Magyarországi Bizottság Újjáépítési Irodájának vezetője, az Újjáépítési Bizottság főtitkára, az Újjáépítési Osztály megszervezője, a teológia centenáriumi ünnepségének szervezője, a Végrehajtó Bizottság és a Világtanács Központi Bizottságának tagja, a Református Egyház szerkesztőbizottságának elnöke, az idegen nyelvű könyvnyomtatás szerkesztőbizottság tagja, a Központi Bizottság magyar képviselője, a Konventi Elnöki Tanácsban a Dunamelléki Egyházkerület képviselője, az Ökumenikus Bizottság teológiai albizottságának elnöke és egyházkerületi főjegyző.

³⁸ *Visser’t Hooft, Willem A.* (1900–1984), holland ref. lelkész, 1924-től a KIE Világszövetségének, 1931-től a Keresztény Világdiákszövetségnek titkára, 1938-ban a szervezésben lévő, majd az 1948-ban Amszterdamban megalapított EVT-nak főtitkára 1966-ig.

mivel a forradalom miatt nem volt közlekedés, így akkor veszélyes lett volna szállít-
 mányt útnak indítani.³⁹

1957: a megtorlás időszaka

1957. december 30-án a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa „*az ellenforradalom alatt a népi hatalom mellett tanúsított bátor helytállásért és az azóta eltelt egy év alatt szocializmust építő hazánk és népünk érdekében a békemozgalom területén, valamint az állam és az egyház jó viszonyának érdekében kifejtett áldozatos munkásságáért több egyházi személyt (köztük protestánsokat is) a Magyar Népköztársaság Zászlórendjével tüntetett ki.*”⁴⁰ A kitüntetett egyházi személyek nevében Bereczky Albert mondott köszönetet.

1957. március 14-én az USA és Kanada református és presbiteriánus egyházai levelet intéztek a kongregációhoz, amelyben ellenszenvüket fejezték ki, hogy őket nem tartották a magyarországi helyzetről.⁴¹

Részlet az USA kongregációjának határozatából:

„*Mélyen elszomorított bennünket a sajtóban napvilágot látott az a hír, hogy több jelentős vezetőszemélyiséget, köztük a Magyarországi Református Egyház néhány lelkészét is letartóztatták.*

Nyilvánvaló, hogy ezek a letartóztatások, amelyeket több hónappal az október–novemberi felkelés után foganatosítottak, részét képezik a jelenlegi magyarországi rendszer azon törekvéseinek, hogy nyomást gyakoroljon a református egyházra. Egy ilyen késői időpontban foganatosított letartóztatások nem magyarázhatóak úgy, mintha ezen emberek részéről kifejezett valamilyen állítólagos illegális tevékenység következményei lennének, akik politikai bűncselekmények tekintetében semmivel sem bűnösebbek, mint a magyar nép 90 százaléka”⁴²

Mint látszik, nemcsak az itthoni lelkészek gondolták úgy 1956 októberében, hogy végre egy új korszak köszönt Magyarországra, de a külföldi egyházi vezetők is. Azonban az álom hamar szertefoszlott és az 1957-es év már csak a letartóztatásoktól és a megfélemlítésektől volt hangos, nem pedig az örvendező nép hangjától, ugyanis a kommunista hatalmat nem sikerült legyőzni. Sok-sok évig kellett még hazánknak várni a demokráciára.

„*Öltsétek magatokra az Isten fegyverzetét, hogy megállhassatok az ördög mesterkedéseivel szemben. Mert a mi harcunk nem test és vér ellen folyik, hanem erők és hatalmak ellen, a sötétség világának urai és a gonoszság lelkei ellen, amelyek a mennyei magasságban vannak*” (Pál levele az efézusiakhoz 6,11–12).

(Az OTDK-döntőn 2009. április 17-én elhangzott előadás szerkesztett változata)

³⁹ Pap László: Tíz év és ami utána következett 1945–1963 EPMSZ, Bern, 235. o.

⁴⁰ Reformátusok Lapja, II., 1958., 2. sz., 1. o. (idézte könyvében Ladányi Sándor: A magyar református egyház 1956 tükrében, Mundus Magyar Egyetemi Kiadó, Bp. 2006., 201. o.)

⁴¹ M. O. L. XIX-A-21-a-R157/1957/el. 10. d

⁴² M. O. L. XIX-A-21-a-157-1957 10. d

Zarándokút: magyarokkal, magyaroknál

Egy rövid összefoglalót írtam már az Üzenetbe csíksomlyói zarándokutunkról, amelyet a Máltai Szeretetszolgálat Miskolcon és a megyében dolgozó munkatársaival, segítőivel és középiskolás diákokkal együtt jártunk végig. Egy zarándokutat meg lehet tervezni. Ki lehet gondolni, hová megyünk, milyen programokat szervezünk, mit hagyunk ki a látnivalók közül, és azt is, hogy mi jellegzi elsősorban az utat. Felfigyeltem arra, hogy az erdélyi püspökök kiadtak egy közleményt, amelyben felhívták a magyarországi zarándokok figyelmét arra, jó lenne, ha mindenkiben tudatosulna: a csíksomlyói búcsú elsősorban és mindenekelőtt vallási esemény és nem turistaút, és főleg nem alkalom egy jó bulira... A püspökök persze finomabban fogalmaztak, de világos lehetett mindenki előtt, a korábbi évek tapasztalatai készítették őket erre a lépésre.

P. Jáki Sándor Teodóz bencés atya kilenc pontban foglalta össze a csíksomlyói zarándoklat legfontosabb feltételeit. Ezek: a bűnbánat – katolikusnak a szentgyónás is; a szentmise – katolikusnak a szentáldozás is; a rózsafüzér; „*az érintőzés*”; mondják így is: „*érintetés*”; virrasztás egész éjjel imádsággal és énekekkel; a hajnali napkelte megcsodálása pünkösdvasárnap; a keresztút; és végül: „*levelek Máriához*”: kéréseink beírása a könyvbe. 2005. május 17-én figyelmeztettek, hogy még a gyalogzarándoklat is hozzátartozik a lelki teljességhez.

Az első két stációhoz, a szentgyónáshoz és a szentáldozáshoz szükséges a papok szenteltsége és szolgálata, de a többi hat (így most már hét) stációhoz a hívek egyedül is, közösségben is járulhatnak.

Mindarra, amit Csíksomlyón látunk és hallunk, erőt (ahogyan a székelyek, a gyimesi csángók és a moldvai csángómagyarok szépen mondják) odallik *Erdélyi Zsuzsanna* Kossuth-díjas néprajztudós máshol leírt véleménye: „...*a népi katolikum sok száz éves gyakorlata, a népi áhitat pap nélküli, kötetlen, önerejű megnyilatkozása*”.

Nos, be kell vallani, hogy a mi utunkat sem lengte be különösebb áhitat. A kilenc pontból jószerevély volt, amit mindenki megtartott, azaz részt vett az ünnepi szentmisén. Többen gyóntak, áldoztak is, és volt közülünk olyan is, aki gyalog tette meg az utat (legalább odafelé) szálláshelyünkről, Csíkdánfalváról Csíksomlyóig, Rózsafüzérről, érintőzésről, éjszakai virrasztásról és így a hajnali napkelte megcsodálásáról nem tudok, igaz, ebben „ludas” volt a szentmise utáni felhőszakadás is.

Volt viszont ennek az útnak egy más, szintén nagyon fontos hozadéka. A máltaiak évek óta keményen dolgoznak az erdélyi, sőt moldvai magyarokkal és csángómagyarokkal való baráti kapcsolatok kiépítésén. Ez az elképzelés, ez a cél megvalósult, ahogy – remélem – az alábbiakban kiderül.

A határon túl Szatmárnémetiben álltunk meg először. Kerülő erre kitérőt tenni, alaposan meghosszabbítja az utat, de a társaságból többen nem jártak még itt, és az utat szervező Szekeres Gábor máltai régiótitkár megbeszélte a püspökséggel, hogy

fogadnak bennünket. A püspök úrral ugyan nem találkoztunk, de az egyházmegye főépítészre részletes tájékoztatást adott. Míg az erdélyi egyházmegyét Szent István és Szent László alapította (utóbbi a váradai egyházmegyét), a szatmári püspökséget I. Ferenc király, 1804. március 23-án. A magyarországi egyházmegyék legutóbbi, 1993-as átrendezése, a Debrecen-Nyíregyházi Egyházmegye megalapítása érintette a szatmári püspökséget, hiszen az új egyházmegye területének jelentős része korábban Szatmárhoz tartozott. Ahogy a főépítész fogalmazott: „az egyházmegye alapítása annyit jelentett, hogy a Vatikán elismerte a trianoni határokat, hogy többé már nem lehet visszaállítani az 1920-as állapotokat”.

Azt gondolom, ez aligha tudatosult ilyen formában gondolatainkban. Ezen töprengve már nem is volt különösebben érdekes számunkra a püspök magánképolnájának oltára, amely előtt anno örök hűséget esküdött Petőfi Sándor és Szendrei Julianna. A Vécsey-ház udvarán elolvastuk ugyan az emléktábla sorait, de a szatmári béke sem hatott győgyírként Trianon felemlegetése óta...

Szatmárnémetiből még két emlék, ami aztán teljesen erdélyi lett: a sok rendőr az utcán és a feltűnően sok román ortodox templom, készen és épülőfélben. A sok rendőr nem keltett félelmet, sőt, megnyugtatásul szolgált. Itt és később Csíkszeredán nem autóban ülve furikáztak le s fel a városban, hanem ott voltak minden forgalmas csomóponton, minden tömegrendezvényen és irányítottak, sípjukba fújtak, *jelen voltak*, úgy, ahogy néhány évtizeddel ezelőtt még itthon is. Nem ismerem az okokat, biztosan megmagyaráznák a hazai rendőri vezetők, miért tűntek el Magyarországon az utcai járőrök, de azt láttam Szatmárnémetiben, hogy ott nem mennek át az emberek a piroson, se gyalog, se kocsival, és a közlekedésben biztosan nagyobb rend és fegyelem van, mint nálunk.

Ami meg az ortodox templomokat illeti, a románok rájöttek arra, amire a magyarok nem: a nemzetépítés egyik legjobb eszköze, segítője a nemzeti egyház. Amíg a baloldal nálunk változatlanul ellenségként kezeli, és minden eszközzel próbálja ellehetetleníteni az egyházak működését, sőt létezését, addig Romániában ugyancsak minden eszközzel támogatják a román ortodox egyház térnyerését, gondolom, főleg a magyarlakta településeken. Nem számoltam, hány épülő templomot láttunk utunk során, de nagyon sokat, s jellemző módon legtöbbször a katolikus, tehát magyar templomok mellett, vagy legalábbis közelében épül, és arra is gondot fordítanak, hogy ha csak kicsivel is, de nagyobb, magasabb, feltűnőbb legyen, mint a „rivalis” templom.

Nem újság, de feltűnően sok cigányt láttunk Szatmárnémetiben is, de végig, egész utunkon, még a hagyományos, színes-tarka selyemruhákban az asszonyokat, ahogy itthon, gyermekkori emlékeimben megőriztem őket, mezítláb, sőt pucéron a gyerekek sokasága, köztük még nem terjedt el a farmer és egyáltalán az európai viselet.

Végül is későn, este 10 után értünk Csíkdánfalvára, vendéglátóink községébe, ahol a késői időpont ellenére is várt bennünket a falu apraja-nagyja. Azért is, mert a diákokat családoknál szállásolták el, de a vendégfogadás örömeért is, jó szilvapálinka és kürtöskalács hozta rendbe gyomrunkat és űzte el fáradtságunkat. Akkor tudtuk meg, hogy a mi szállásunk nem is ott, hanem „másfél” településsel odébb, Csíkmadarason túl, egy erdészházban, pontosabban egy erdei halastó mellé épült fogadóban lesz. Csak másnap reggel

láttuk, hogy milyen csodaszép helyre kerültünk, milyen jó lenne ott eltölteni legalább egy hetet, teljes csendben, elfelejtve, kikapcsolva mindent, zajt, lármát és aljasságot...

Csíkdánfalva és egyházközsége történetéről ez olvasható az egyházmegye sematizmusában: „A község elég népes település volt már a XV. században. 1567-ben 43 kapuval szerepel a mai nevéen. Saját középkori temploma és plébániája nem volt. Csíknagyboldogasszony (Csíkkarcfalva) filiája volt 1922-ig, azóta önálló egyházközség. 1928-ban kezdték építeni szép, modern templomukat. A plébániaépület az 1930-as években épült. Ezt a kommunizmus elején az akkori diktatorikus rendszer önhatalmúlag elvette és helyette egy kis családi házat adtak. A diktatúra megbukása után nem sikerült a régi plébánia épületét visszaszerezni, ezért új plébániaépületet, hittantermet és zarándokszállást építenek. A faluban katolikus iskola is létezett.” Megkérdeztem vendéglátóinkat, a község nevében mit jelent a *dán* szó. Nos, úgy tudják, hogy az a vidék valamikor mocsaras, vadvizes terület volt, ahol sok dánmadár élt...

A reggeli után Nyergestetőre indult a társaság, egy kopjafaállításra. 1849. augusztus 1-jén a cári orosz csapatok lemészároltak itt kétszáz magyar honvédet, akik a hatalmas túlerővel szemben hősiesen helytálltak, amíg egy román pásztor el nem árulta őket, nem is tudták bevenni állásaikat. Valamennyi hősi halottat a csatamezőn temették el az oroszok, a hősöknek kijáró tiszteletadás mellett. Sírjaik fölött kopjafaparkot alakítottak ki az utódok, talán száznál is több a helyiek és a Magyarországról idelátogató csoportok, egyesületek, magánszemélyek által felállított kopjafák száma. (Az év elején Sólyom László köztársasági elnök állított egyet: ez volt az az emlékezetes eset, amikor a románok nem engedték a repülőgépét leszállni, s ezért autóval tette meg az utat.) Zarándokutunk máltai szervezői helyi fafaragóval készítették el azt a kop-

Máltai zarándokok a nyergestetői kopjafaállításon

fafát, amit ezen a napon állítottak fel, kérésünkre a csíkdánfalvi plébános, *Bara Ferenc* pápai káplán, szentszéki tanácsos áldott meg, és *Ambrus Mátyás Mária*, a csíkdánfalvi Petőfi Sándor Iskolaközpont igazgatóhelyettese mondott ünnepi beszédet. Ezt teljes egészében idemásolom, tanulságos, nekünk, hazai magyaroknak különösképp.

„Tisztelt vendégeink, kedves barátaink!

Megilletődött szívvel és felemelt lélekkel állunk meg a hajdani hősökre való emlékezés perceiben, és mi, késői unokák, áldó imádság mellett mondjuk el a szabadságért küzdő mártírok szent neveit.

Az előttünk álló emlékművet 1897-ben állították a Bukarestbe költözött kozmási fiatalok, hála Istennek túlélte az idők viharát, délcegen áll ma is.

Mi itt állunk az egykori temető helyén, ami a szabadság spontán szentélye lett, zarándokhely, a mai magyar összetartozást megerősítő hely. Az összecsapások, a megnyert és veszített csaták színhelyei ma mind zarándokhelyek, amelyeknek összetartó erejük van, ahol lehajtott fejjel áll meg minden magyar, hogy a kegyelet imáját elmondja, hogy egy szál virággal tisztelegjen, vagy meggyújtson egy szál gyertyát az ismert vagy ismeretlen katonák emlékére.

A mostani kopjafákat az akkor még álló fenyőerdőben, fél évszázaddal ezelőtt kezdték meg állítani, s azóta állandóan gyarapodnak, sokasodnak, a kegyelet és elismerés szimbólumaként. Ezt tesszük mi ma is!

Sok turista, kíváncsiskodó jár erre felé. A honvédek sosincsének egyszül.

Mindig van itt valaki, mindig jár erre vándor, aki szétviszi a hírt, hogy azok, akik itt elesetek 1849. augusztus 1-jén, nincsenek elfelejtve, több mint 160 év távlatából is velük van az egész magyarság.

Márton Áron pileolusa...

...és a madonnaszobor másolata a tusnádi templomban

A székely Termophüle hősei ma is üzenik, hogy ők megcselekedték, amit megkövetelt a haza, vagyis életük árán is védték a Tetőt, megpróbálták megakadályozni az ellenség betörését Csíkba.

De mi is történt igazán 1849. augusztus 1-jén a Nyergestetőn? Miután 1849 tavaszán nyilvánvalóvá vált a Habsburg birodalom számára, hogy nem képesek önerőből leverni a magyar szabadságharcot, I. Miklós orosz cárhoz fordultak segítségért. Az orosz intervenció elsődleges célja a székelyföldi hadi üzemek és az ágyúöntés megsemmisítése volt.

A kézdivásárhelyi ágyúöntődét, puskapormalmot és gyutacsgyárat leromboló 20 000 fős orosz hadtest Csíkszereda elfoglalását tűzte ki célul. A Csíkszeredát védő Tuzson János őrnagy, alig 200 honvéddel, útközben feltartóztatta őket a Nyergestetőn.

Augusztus 1-jén több ízben visszaverték a sokezres orosz sereget, a kozákokat. Végül egy román pásztor a védők hátába vezette az oroszokat, így győzték le a székely ifjakat. Ez a történelmi valóság!

De tény az is, hogy egy maroknyi seregnek néhány napra sikerült megállítani a túlerőben lévő támadókat, mígnem akadt egy Júdás, aki elárulta őket! Az elesett honvédeket az ellenség katonai tiszteletadás mellett temette el itt a tetőn.

Nálunk túl sok a kereszt, és túl sok a kopjafa, nem győzünk bejárni minden nemzeti temetőt, de a dicső holtak ott vannak, ahol az élők – itt vannak közöttünk és számonkérő néma tekintetükben, hangtalan hangjukban vajon milyen üzenet rejtőzik a mának?

Üzenik az összefogás, a szeretet, az összetartozás ügyének erősítését, egymás bátorítását a nehézségek leküzdésében.

Fogjuk meg egymás kezét, bátorítsuk, erősítsük egymást.

Timóteus szavait idézve: „Nem a félelem lelkét adta nekünk az Isten, hanem az erő, a szeretet és a józanság lelkét” (2 Tim 1,7)! Akkor miért ne élénk vele?

A Magyar Köztársaság elnöke is hangsúlyozta, hogy „Itt, Nyergestetőn, ezen a helyen, a honvédek sírja felett, az élő emlékmű mellett, különös súlya van, ha kimondjuk: a nemzet az élők, a holtak és a még meg nem születettek szövetsége.” Higgyünk benne!

Köszönöm!”

A koszorúzás után (és talán itt kell megemlítenem dr. Kis Imre, a szeretetszolgálat észak-magyarországi régiója elnökének és Szekeres Gábor régiótitkár nevét, akik vezették és szervezték ezt a zárandokutat, a kopjafaállítást, és minden mást, amelynek részesei lehettünk ez alatt a néhány nap alatt) Tusnádfürdőre mentünk. Csak egyszerű kirándulás volt ez, a települést és persze a tájat csodáltuk. A tusnádi tó, bármilyen híres is, kisebb, mint a Hámori-tó. A fürdő inkább a gyógyulni vágyók, mint a strandolók kedvelt helye. A tusnádi templom 1990-ben épült, ne is mondjam, hogy pontosan vele szemben áll egy valamivel nagyobb román ortodox templom, sok tornyával, falára festett ikonjával. Jellemző, hogy amerre jártunk, hétköznapokon is nyitva áll minden templom. A katolikus szolgált egy kedves meglepetéssel. A hátsó mellékoltár fölött a csíksomlyói madonnaszobor másolata áll. 1990-ben ez a szobor helyettesítette az eredetit a somlyói nyeregben. A templomépítető plébános, Incze Dénes esperes nagy tisztelője Márton Áron érseknek, akinek portréja, s alatta egy üvegtárlóban a szentéletű főpap évtizedeken át használt pileolusa a kegyeszobor melletti falon látható.

A nyergestetői kirándulásra velünk jött néhány csíkdánfalvi diák is, akik a mieinket látták vendégül. Néhány mondatot elcsíptem beszélgetésükből. Egy kis „nyelvészke-dés”, de érdemes megemlíteni. Egy dánfalvi kislány mondja: „ami nálatok tészta, az nálunk laska. Ami nálatok süti, az nálunk a tészta. Majd: tudjátok, mi a murok? A répa. Hát a pityóka? A krumpli.”

Egy órát sétáltunk, nézelődtünk Tusnádon, aztán mentünk haza a dánfalviakkal közös vacsorára. Ez egy újonnan épült panzióban volt, még nem volt kész az emeleti rész, csak az étterem. Pálinka és sör mértéktelen mennyiségben volt, mindenki mehetett a sörcsaphoz, magának csapolni, amíg csak volt oxigén, akár 5–6 korsóval is ihatott, akinek kedve volt. A helyiek is ittak rendesen. Sokáig időztünk itt vacsora után is, vártuk az időt, hogy kimehessünk a vasútállomásra. Ekkor jött a magyar vonat, a „székely gyors”, amelyik tavaly indult először a korabeli Nagy-Magyarország legtávolabbi állomásáig, pontosabban bakterházáig, amit akkor újítottak fel. A különvont Pestről Gyimesbükkig közlekedett, talán nyolcszáz utassal, szentkoronás mozdony vontatta. Végigment a moldvai határig, onnan visszafelé szálltak le róla az emberek, kinek-kinek hol volt a szállása.

Gyalog mentünk ki az állomásra, ami szintén alig nagyobb, mint egy bakterház, gondolom, kevés vonat áll meg itt. Az igazgatóhelyettes asszonnyal, Ambrus Mátyás Máriával beszélgettem itt a vonatra várva, aki egyetemet végzett történelemtanár. Ami nagy csoda és szerencse, mert a románok épp a történelmet nem hagyják tanítani a magyaroknak. Mikor idekerült a faluba, ő tanított románul és a román anyanyelvű tanár tanította a magyar történelmet – románul. Beszélte az iskolájukról is, ami nemcsak a település, hanem az egész környék középiskolája. Kérésemre le is írta mindazt, amit érdemes tudni erről az iskoláról.

„A közel 400 éves dánfalvi oktatás állandó gondjai és útkeresése ellenére is csiszolta a település szellemi életét, sokaknak útravalót, megélhetést, diplomát biztosított – mondotta.

Csíkdánfalván az elemi oktatásra vonatkozó első adatok egy 1614-es dokumentumig vezethetők vissza, amely említi Mátyás deák nevét. Az oktatás tükrözte a történelmi viszonytárságok nehézségeit.

A középiskolai oktatást 1961. szeptember 1-től kormányrendelettel vezették be, azzal a céllal, hogy a felcsíki gyerekeknek megadják a tanulási lehetőséget. Az első nemzedékek fényesen bizonyították az iskolánk létjogosultságát. Felcsík agrárértelmisége iskolánk növendékeiből került és kerül ki.

Az 1989-es változások után vettük fel a Petőfi Sándor Elméleti Líceum nevet és ezzel egyszerre tisztáztuk iskolánk küldetését, célkitűzését, amit az alábbi Petőfi-idézetben fogalmaztunk meg: „Emelje ez föl lelkeinket, hogy mi vagyunk a lámpafény”.

2000-től Petőfi Sándor Iskolaközpont elnevezést kaptunk, ami segített bennünket a fennmaradásért folytatott küzdelmünkben.

Az elmúlt négy évtized során nemcsak szakembert képeztünk, hanem igyekeztünk nagy elődeink szellemi hagyatékát továbbadni – Petőfi Sándor lángoló hazaszeretete, Márton Áron töretlen hite képezte azt a szellemi útravalót, amelyet tanulóink

magukkal vittek a nagybetűs Életbe. Így maradt iskolánk lámpafény a felcsíki medencében. 1999-ben iskolazászlót avattunk, amelyen egy mécses látható egy nyitott könyv felett.

Az 1999–2000-es tanévtől sikerült visszaállítani tradicionális kapcsolatainkat a helyi közösséggel. Az igényeknek megfelelően újból profilt változtattunk – gazdasági profilunk lett, ami új perspektívát nyitott fiataljaink előtt. Jelenleg a faluturizmus a fő képzési területünk, abban a reményben, hogy vidékünk szépségei a látványosság mellett megélhetést is biztosítanak majd növendékeinknek.

Több testvériskolánk van, határaikon belül és kívül, akikkel közös programokat szervezünk, kölcsönös tapasztalatainkat gyümölcsöztetjük az oktatás valamint a gyakorlati élet terén.”

A vonatra sokat kellett várni, de az érkezésre összegyűlt két-háromszáz ember, és Dánfalva fúvós zenekara, merthogy az is van ebben a 2500 lelkes községben. Kétfajta egyenruhát is varratott nekik a polgármester, olyanok voltak a paszományos, katonasapkás öltözetben, mint egy honvédszenekar. A falu fogadott és fizet egy zenetanárt a szűkös költségvetésből, annyira fontosnak tartják, hogy a zenekar működjön. Most már fiatalokból áll, fiúkból, férfiakból, de egy-két leány is van köztük.

Nagy kürtöléssel futott be a vonat, minden ablakból lógtak az emberek, magyar és árpádsávós zászlókkal, énekkel, éljenzéssel, tapssal, amit az itteniek viszonztak, miközben a zenekar magyar indulókat játszott. Hihetetlen és leírhatatlan lett a hangulat pillanatok alatt. Hamar elkezdte valaki a Székely-himnuszt énekelni, az emberek sírtak, meghatódtak, és mindenki lelkes és boldog volt. A fiatalok, mint egy válogatott futballmeccsen kiáltották a Ria-ria-Hungáriát és akkor, ott, semmi nem tűnt lehetetlennek, még az sem, hogy ha a trianoni határok talán nem is módosulnak, de Erdély önállósága mégis megvalósulhat.

Éjszaka volt, mire a szálláshelyre értünk. A házat már kulcsra zárták, akik otthon voltak (volt egy-két betegünk) az ablakokat nyitották ki, azon másztunk be. Romanitikus volt, mit mondjak, nem is emlékszem, mikor másztam be utoljára ablakon...

Szombat maga a búcsú napja, minden arról szólt. Reggeli után indultunk is a busszal, bár néhányan korán keltek, mert a dánfalvi kereszthalja 6 órakor indult gyalog a húszegynéhány kilométeres útra és csatlakoztak a mieink is. Mi busszal mentünk tehát, de nem engedtek be, csak Csíkszereda széléig, onnan mi is gyalogoltunk, talán 3–4 kilométert a már szemerkélő esőben. Hál’ Istennek volt egy remek, kapucnis, hosszú esőkabátom, de odafelé és a misén nem is esett nagyon, csak szemerkélt, mint egy csendes, őszi eső. A hegyre vonulás már nagy élmény, hiszen nem százak, hanem ezrek kapaszkodtak fel velünk egyidőben a „nyeregbe”, a Kis- és Nagysomlyó közötti völgybe, ahol a hármashalom-oltár körül több százezren jöttünk össze.

A Gyulafehérvári Egyházmegye az idén ünnepli ezeréves fennállását, s mert több, mint 900 éven át a Kalocsai Főegyházmegyének volt alárendeltje, Bábel Balázs kalocsai érseket hívták meg misézni és prédikálni. Nagyon jó beszéd volt, megfelelő arányban szólt az erdélyi és a magyarországi állapotokról, illetve az evangélium és a politika is megfelelő arányban szerepelt benne. (Másnap beszéltünk a dánfalvi plébá-

nossal, aki azt mondta, hiszem, nem udvariasságból, hogy amióta újra van engedélyezett csíksomlyói búcsú, ez volt a legjobb beszéd.) Talán nem haszontalan, ha ebből is idézek néhány bekezdést.

Krisztusban szeretett testvéreim!

Isten előtt egy nap ezer év, ezer év egy nap – tanítja Szent Péter apostol. Nekünk azonban beláthatatlan hosszú idő az ezeréves Erdélyi Egyházmegye története, amely mint halottuk érsek urunktól, majd ezer évig a kalocsai érseki tartomány része volt. Úgy is jöttem ide, mint a Szent Koronát hozó Asztrik érsek 90. utódja. Beláthatatlanul hosszú idő a 800 éves ferences rend története. S mégis, ezek a jubileumok ebben az ünnepi órában összekötnek bennünket múltunkkal, jelenünkkel s remélhetőleg 1000 évnél is tovább tartó jövőnkkel. Összetartanak és összekötnek mindazokkal, akik a közös keresztény hitben, a nemzettudatban mint magyarok, székelyek, csángók magyarnak, székelynek, csángónak vallották és vallják magukat (...)

Hogyan tekintsünk történelmünkre? Egy francia származású amerikai történész azt írja: ha valaki mélyebben meg akarja ismerni a történelmet, annak társalkodnia kell Istennel. Szűz Mária társalkodott Istennel. Híres hálaadó éneke, a Magnificat egyben rejtett történelmi visszatekintés is, hiszen benne van az, hogy nemzedékről nemzedékre mit tett az Isten. Fölfedte benne Isten gondviselését és vonalvezetését. Hiszen akkor, Szűz Mária korában a választott nép majd' kétezer éves történelmet tudott maga mögött. Láttá, hogyan szórta szét a gőgösöket, hogyan taszította le trónjáról a hatalmasokat, és hogyan emelte fel az alázatosokat. És Szűz Mária előtt ott volt saját nemzetének sok-sok megpróbált időszak, nevezetesen a babiloni fogság is, amikor az egyik legnagyobb próféta, Izajás jelképesen az egyik fiának ezt a nevet adta az ellenségre utalva: „rabolj gyorsan, prédálj hamar”. S vigasztalásul a másik fiának: „a maradék visszatér”.

Valami hasonlatosságot érezhetünk, ha a magunk sorsára és arra az ezeréves történelemre is gondolunk, ami ezen a tájon Szent István király korától, az első föltételezett Buldus püspöktől egészen a legutóbbi idők „emberkatedrálisainkig” – hogy Illyés Gyula szavát használjam –, Márton Áronig és az ugyancsak hozzá mérhető vértanú lelkületű Jakab Antalig ezen a tájon ennek a népnek, ennek a nemzetnek jutott.

(...) Ha egyszer Szűz Máriára bízta Jézus apostolán keresztül az öt követőket, akkor fájdalmainkban miért ne fordulhatnánk mi is hozzá? A kegytemplomban az a sok-sok hálatábla arról tanúskodik, hogy Szűz Mária ügyes-bajos dolgokban megsegítette a hozzá fordulókat. Isten a tudója, hogy hányan voltak. Mert az csak egy töredék. Hát mi is oda-fordulunk hozzá, mert a világ és benne a mi magyar népünk is nagy válságban van. Azért hozom elő magyarországi életünk gondjait és bajait, mert az ottani élet kivétel a világ összes magyarjára, és ha jól meggondoljuk, mi minden megosztó szándék ellenére egyetlen nemzetet alkotunk (...)

S milyen fájdalunk van még az erkölcsi válságban? Hogy az emberiség összejtét, a családot rombolják. Minden más együttélést fel akarnak emelni a család rangjára, miközben a családok támogatása csökken. Növekszik az abortuszé. Még a prostituáltak is kapnak újabban állami támogatást. De a családok helyzete egyre inkább megnehezedik. A maradék ifjúságot pedig megrontják. Még sokan nem tudják, de majd tudni fogják, mert mindenhová

beszivárog ez az új kór, a gender-program, hogy mindenki döntse el szabadon, hogy férfi vagy nő, homoszexuális vagy transzszexuális vagy transzvesztita vagy heteroszexuális akar lenni. Mindegy, döntse el szabadon! Aztán még ha ez sem elég, először az enyhe kábítószeret ajánljuk nekik, majd a még keményebbeket, hiszen ez jövedelmet hozhat az államnak. Eddig mindig azért tudtunk fölemelkedni, mert többen születtek, mint ahányan meghaltak. Mára megfordult ez a rend. Föl kell ébrednünk, mert a családokat, fiataljainkat tudatosan rontják meg. Kihaló nemzetté leszünk és valóra válik nemzeti imádságunk szerzőjének, Kölcsey Ferencnek a jóslata, amit Zrínyi második énekében ír: „És más hon áll a négy folyam partjára, / Más szózat és más keblü nép...” Ne adja Isten, hogy ez beteljesedjék rajtunk!

Mit hoz a jövő – megkérdeshetnénk. Hiszen a mi múltunk a reményünk. Így fogalmazódott meg ennek az egyházmegyének is a programja: Krisztussal ezer esztendeig, amelynek nagyszerű kétértelműsége van. Mert nemcsak a múltra utal, hanem a jövőre is. Milyen jövőkép áll előttünk? Évekkel ezelőtt hallottuk azt az egetverő gögös kijelentést egy politikustól: „a Magyarok Nagyasszonya levette rólunk a kezét. Majd mi gondoskodunk a magyarokról”. Egy másik azt mondta: „jóléti rendszerváltást hozunk”. Én ezt a politikust közéről ismerem. S mi a valóság? Kisemmizettek lettünk. Elviselhetetlen, kifizethetetlen adósság jármában nyögünk. Aki ma megszületik, adóssággal születik. Az egyre növekvő munkanélküliség, a kilátástalanság, a depressziós lelkület egyre több embert szorít le a mélyszegénységbe, statisztikai adatok szerint több mint hárommillió embert. A legjobbak közül, a tehetségesek közül sokan kivándorolnak, másutt keresnek megélhetést. Innét is, Erdély földjéről és tőlünk is. A demoralizált iskolákról már ne is beszéljünk, ahol már nem lehet követelményt támasztani, nem lehet fegyelmezni, hogy növekedjék a funkcionális analfabéták száma és a legyőzhetetlen tudatlanságban szenvedő tömegé (...)

Nekünk össze kell fogni! Mert nem vette le rólunk a Magyarok Nagyasszonya a kezét! Sem a Csíksomlyói Szűz Mária! Ő velünk van! Hozzá kell folyamodnunk, fordulnunk, úgy, ahogy ezer évvel ezelőtt a mi Szent István királyunk végső elkeseredettségében felajánlotta a koronát, úgy ajánljuk föl mi is az életünket neki. Hiszen meg kell tennünk ezt a felajánlást. Ma, ha nem lenne pünkösdi szombatja, Szent István király ereklyéinek átvitelét ünnepelnénk a liturgikus naptárban. Nevezetesen arra a Szent Jobbra gondolnánk, amelyet egy kegyes csalással egy Mercurius nevű szerzetes a Partiumba elhozott, és ott kialakította a szentjobbi apátságot. Isteni csodaként megmaradt az a jobb, amely oly sok jót tett földi életében. Őrizte és védte a magyar népet, alamizsnát osztott és végső, örök szimbolikus gesztusként felajánlotta a koronával együtt magyar nemzetét, az elkövetkező utódokat is Szűz Máriának. Hát így, ebben a nagy jubileumi évben hálaadással a Jóistennek mint gondviselő Atyánknak, mint megváltást hozó Fiúistennek, mint megújító Szentléleknek Szent István király nyomán ajánljuk fel mi is önmagunkat, nemzetünket a Szűzanyának a legősbib Szűz Máriát köszöntő imádsággal, és ezt mondjuk most együtt:

Oltalmad alá futunk, Istennek Szent Anyja! Könnyörgésünket meg ne vesd szükségünk idején, hanem oltalmaz meg minket minden veszedelemtől mindenkor dicsőséges és áldott Szűz. Mi Asszonyunk, mi közbenjárónk, mi szószólónk! Engeszteld meg nekünk szent Fiadat, ajánlj minket szent Fiadnak, mutass be minket szent Fiadnak!

Amen.

Hazatér a csíkdánfalvi keresztalja

Mise után indultunk le a helyről, és akkor már teljes intenzitással szakadt az eső. Most áldottam csak az esőköpeny miatt a feleségem, így a ruhám nem ázott el, csak a cipőm, de úgy, hogy napokig sem száradt ki. A vasútállomásig kellett gyalogolni, ami 6–7 kilométer lehetett a nyeregből. Az úttesten folyóként hömpölygött a víz, bokáig jártunk benne. Elismerésem a rendőröké, akik sokan irányították sípval, karjelzéssel a forgalmat, és nem autóban ülve nézték az eseményeket, ahogy a magyar rendőrök szokták. Milyen fontos lenne a járőröző gyalogrendőr, ha látnák a bűnözők, a szabálytalanul közlekedők. Már ennek nagy visszatartó ereje lenne.

A buszsofőr várt az állomásnál, mert nem tudtuk, hol parkolhatott, így nehezen jött össze a társaság. Indultunk a szállásunkra, mert mindenki sietett átöltözni, száraz ruhát venni. Aznap nem is volt más program, vacsora után viszonylag korán lepihentünk.

Vasárnap már csak a szentmisére mentünk el a dánfalvi templomba, délután indultunk is haza. Mikor jöttünk vissza a faluba a szálláshelyünkről, láthattuk, hogy a Hargita legmagasabb csúcsain, több ponton is hó esett szombaton, május utolsó napján.

Mise előtt elmentünk hárman a plébánost meglátogatni. Dr. Kis Imre a máltai szervezet észak-magyarországi régiója nevében ötvezer forintos adományt nyújtott át az egyházközség javára, a szükséges plébániai építkezések támogatására. Szekeres Gábor régiótitkár bort vitt az atyának, én magam pedig a Miskolci Katolikus Élet egy példányát, egy máltai munkát ismertető kötetet és a 30 miskolci pap egy-egy írását tartalmazó, Hirdesd szavaimat! című kötetemet adtam át. A plébános úr, Bara Ferenc kilenc évig szolgált az aulában, Jakab Antal püspök titkára volt, a püspökről tartott konferenciát ismertető füzetet kaptunk tőle, és egy-egy palack gyulafehérvári érsekségi misebort.

A szentmisén megtelt a Mindszenti-templomnál valamivel nagyobb dánfalvi, Szep-lőtelen fogantatás-templom. Szokatlan volt, hogy nem márványlapos, vagy beton, hanem hajópadlós borítású az egész templom, ragyogóan felsikálva. Gondolom, télen nehéz tisztán tartani, de sokkal melegebb lehet, nem fázik az emberek lába. (Egyéb-ként egy nagy kazán áll az egyik sarokban, ahogy az iskolában is, ezeket viszont fával fűtik, a gáz ott is megfizethetetlen, fa viszont van bőven. Az iskolaudvaron már ott áll az idei téli tüzelő, a hasábfák 2,5 méter magasan, körülbelül 20 méter hosszan vannak felhalmozva, fóliával letakarva...)

A legnagyobb meglepetés az volt, hogy a jobb oldali padsorban csak férfiak ültek, nem számoltam, de több, mint százan, idősek és fiatalok is, bal oldalon pedig az asszonyok és előttük a gyerekek. A mise előtt rózsafüzért imádkoztak, amit nem az asszonyok, hanem a kántor vezetett.

Mielőtt nagyon örülhettem volna a nagyszámú férfinépnek, kiderült, hogy a misét mindegyikük teljes némaságban üli végig, csak az asszonyok és a gyermekek vála-szolnak a papnak, egyedül a Miatyánkot mondták halkán, néhányan. Egyikük sem térdepelt le egyszer sem, csupán a padra hajolnak le Úrfelmutatáskor.

Áldozni viszont az asszonyok közül is nagyon kevesen mentek, feltehető, hogy ott nem szokás a rendszeres áldozás. A prédikáció nagyon jó volt, az evangélium alapján a Szentlélek hét ajándékáról beszélt az atya, mind a hét jelentését elmagyarázta. Volt is egy olyan gondolatunk, hogy talán az ő tudása, felkészültsége jobb, nagyobb, inkább városi plébánián lenne a helye.

Itt az a szokás, hogy a mise után mindenki elindul a falu határába, fogadni a búcsú-sokat, a dánfalvi keresztalját. Azok ugyanis a nagy eső ellenére sem jöttek haza, szomba-ton Csíksomlyón maradtak, virrasztottak, csak reggel indultak vissza, úgy, hogy a mise végére érjenek el a falu határáig. Az itthonmaradottak köszöntötték őket, köztük mi is. A két csapat egyesült, a plébános újra a menet élére állt (szombaton odafelé ő is gyalog tette meg az utat, de este hazajött, hogy vasárnap misézhesen), mögötte felsorakozott a fúvószenekar, majd a zarándokok, végül az itthonmaradottak. Vonultunk vissza a templomba, ahol a fogadás után ünnepélyes áldás zárta a csíksomlyói búcsút. Nagyon érdekes és jó volt hallgatni az ismert szent énekeket a fúvószenekar előadásában.

Ezután már valóban csak a búcsúzkodás volt hátra, főleg a velünk utazó diákok, a fráteres, fényis és sárospataki gimnazisták fényképezkedtek az iskolaudvaron a helyi, őket vendégül látó családokkal, újdonsült barátokkal. Nyáron többen is találkoztak ismét egymással Miskolcon, az Összetartozunk nevű máltai ifjúsági táborban, ahová nemcsak erdélyi, hanem kárpátaljai, felvidéki és délvidéki fiatalokat is meghívtak.

A visszaútról szerencsére nincs mit írni, már szép időben és kis forgalomban bu-szoztunk haza. Csupán Orbán Balázs, a „legnagyobb székely” sírjánál álltunk meg, nemzetiszín szalagot kötve a síremlékre, és persze Korondon, a világhírű fazekasok falujában, hogy néhány apró ajándékot vegyünk-vigyünk az itthonmaradottaknak.

A határ innenső oldalán eső fogadott bennünket, talán azért, hogy itthon is érezzük úgy magunkat, mint a csíksomlyói búcsún.

ADEPTUS®

MÉRNÖKI, ÉPÍTŐIPARI ÉS KERESKEDELMI Zrt.
a HÍDÉPÍTŐ Csoport tagja

Azt, hogy Ön kezében tarthatja ezt a folyóiratot és elolvashatja a benne leírtakat, sokban köszönhetjük az

ADEPTUS

Méternöki, Építőipari és Kereskedelmi Zrt.-nek

(vezérigazgatója: Komáromi Gyula), mely vállalat nagylelkű támogatásával megteremtette a kiadás feltételeit. Köszönetünk jeléül illesztettük kiadványunkba ezt az oldalt, amely rövid bemutatása az ADEPTUS Zrt.-nek, és annak a szemléletnek, amely irányítja a vállalat vezetőit.

Komáromi Gyula életútját, vallott felfogását családja határozta meg, melybe beleszületett: református lelkipásztor édesapa és tanítónő édesanya gyermekeként. Az 50-es évekbeli Balmazújvároson egy ilyen családnak csak egy célja lehetett: erős erkölcsi nevelésben részesíteni és minél hamarabb biztos kenyeret adni a gyerekek kezébe. Az építőipari technikumot Debrecenben végezte, majd Budapesten szerzett építőmérnöki diplomát.

Állami nagyvállalatnál kezdődött azoknak az embereknek a szakmai élete, akik később 1992-ben megalapították saját vállalatukat, az ADEPTUS-t. A vállalat sikerének záloga a baráti légkör, a jó szellemű csapatmunka.

A 70-es, 80-as évekhez képest a magyar építőipar ma európai szinten teljesít. Az ADEPTUS munkáját minősíti, hogy fennállása óta három alkalommal részesült Építőipari Nívódíjban. A nagy szakmai elismerést jelentő nívódíjat először 2001-ben a tolcsvai bor- és szőlőfeldolgozó üzem (Tokaj-Oremus Kft.) építéséért, majd 2006-ban az aggteleki Baradla-barlang Vörös-tó–Jósvafő közötti szakaszának felújításáért, ill. a Vörös-tói látogatóépület kivitelezéséért (konzorcium egyik tagjaként) kapta meg a vállalat.

A harmadik nívódíjat 2007-ben vehette át a cég az erdőbényei borászati üzem (Patrícus Borászat) kivitelezéséért.

Fentiekén túlmenően hosszasan sorolhatnánk az elmúlt 17 év alatt felépített létesítményeket, melyek között kórházak, missziós központok, templomok, iskolák, szociális létesítmények szerepelnek.

Az ADEPTUS megalakulása első pillanatától kezdve folytat karitatív tevékenységet is, anyagi lehetőségei függvényében. Gyermekekétkeztetést, rákellenes alapítványt, inkubátorházat, ökumenikus szeretetszolgálatot éppúgy támogatnak, mint B.-A.-Z. megye művészeti és kulturális eseményeit, valamint számos sportegyesületet. Ezen túlmenően segítséget nyújtanak munkatársaiknak is (a 99 fős létszámból 33-an felsőfokú végzettséggel rendelkeznek), akár egészségügyi probléma, akár lakásfelújítási gondok megoldása terén.

Az ADEPTUS

MéRNÖKI, ÉPÍTŐIPARI és KERESKEDELMI Zrt.

közepes nagyságú vállalkozás, ma már évi több mint 6 milliárd forintos forgalommal. Vezetői jól tudják, mit jelent az emberek számára a segítség, és örömeikre szolgálnak, ha a vállalatnak anyagi lehetősége nyílik egy-egy jó ügy támogatására.

ADEPTUS®

MÉRNÖKI, ÉPÍTŐIPARI ÉS KERESKEDELMI Zrt.
2009 márciusától a HÍDÉPÍTŐ Csoport tagja

3525 Miskolc, Szepessy u. 3–5.

Telefon: (46) 501-391, 412-706 • Telefax: (46) 501-397, 501-398

E-mail: adeptus.mi@mail.datanet.hu

CÉGÜNK TEVÉKENYSÉGI KÖRE: építőipari fővállalkozás

• magasépítés • mélyépítés • acélszerkezet-gyártás, -szerelés

E számunk szerzői

Dr. Bíró László tábori katonai ordinárius, családreferens püspök

P. Csókay Károly SJ a miskolci Ige-temploma káplánja

Dabóci Mihók Mária Nyíri Tamás-díjas filozófus

Dobos Marianne író, újságíró

Gróf Lajos újságíró

Hajdú Éva a Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Karának IV. éves vallástanár szakos hallgatója

Kuklay Antal egri kanonok, körömi plébános

P. dr. Avin Kunnekkadan indiai verbita szerzetes, filozófus

P. Lukács János SJ a Jézus Társasága magyarországi tartományfőnöke

Dr. Mezei István tudományos munkatárs, MTA Regionális Kutatások Központja észak-magyarországi osztálya

Orosz Atanáz görög katolikus szerzetes pap

Tartalomjegyzék

KAZINCZY FERENC VERSEI (3)

SZEGÉNYEK MINDIG LESZNEK VELETEK

P. CSÓKAY KÁROLY SJ: Aki megvilágosítja életünket:

Hurtado Szent Albert (5)

FR. AVIN KUNNEKKADAN SVD: Evangelizáció és az elesettek felkarolása Magyarországon (11)

DOBOS MARIANNE: Az egészen összetört alabástrom edény (26)

Cigányokkal együtt vagy külön? (32)

(Mezei István a témában érintett szakemberekkel beszélgetett)

BÍRÓ LÁSZLÓ: A család emberi és vallási értékre nevel (41)

LUKÁCS JÁNOS SJ: A százéves magyar jezsuita rendtartomány (49)

Megemlékezés a szerzetesek elhurcolásának 59. évfordulóján (58)

KUKLAY ANTAL: A szétszórás éveiből a magyar egyház tavasza lett (59)

ISMERETLEN ARCÉLEK

DABÓCI MIHÓK MÁRIA: Jacques Maritain (62)

OROSZ ATANÁZ: Keleti szerzetességünk kezdetei, jelene és távlatai (68)

HAJDÚ ÉVA: A magyar állam és a Magyarországi Református Egyház kapcsolatának nemzetközi megítélése (1945–1957) (74)

GRÓF LAJOS: Zarándokút: magyarokkal, magyaroknál (83)

E számunk szerzői (96)